

היכל הקודש ברסלב

הלימוד היומי

בי"ת נצחי,
שנים מקרא ואחד תרגום,
נ"ך, רמב"ם

לעתיד בעולם הבא
מזכירין אותו כל מה שלמד
בעולם הזה
(שיחת הר"ן כח)

עַל יְהוָה
לִי מוֹד
שִׁיעוּרִים אֱלוֹ
אֲנִי נֹתֵנִים
אֶת הַחֹמֶשׁ
וְאֶת הַזְּמֶשֶׁר
לְהַקְדֹּשׁ
בְּרוּךְ הוּא
(עצתו אמונה)

היכל הקודש ברסלב

181 Huschke Road, Liberty NY 12747

היכל הקודש

כארא פארק

1415 55th Street
Brooklyn NY 11219
347.760.5924

היכל הקודש

קרית יואל

8 Premishlan Way.
Monroe NY 10950
845.467.5299

היכל הקודש

מאנסי

34 Union Rd.
Spring Valley, NY 10977
845.445.9314

היכל הקודש

כני ברק

רחוב ירושלים 2
052.760.5715

היכל הקודש

וויליאמסבורג

27 Skillman Street
Brooklyn NY 11205
718.384.1652

היכל הקודש

קרית יואל

8 Hayes Ct.
Monroe NY 10950
845.662.4888

היכל הקודש

בלומינגראוו

24 Merriewold LN S
Monroe NY 10950
845.238.0804

היכל הקודש

ירושלים

רחוב רבי נחמן מברסלב 15
054.845.6150

צו הערן די

הערליכע שיעורים
פונעם ראש ישיבה שליט"א
רופט:

קול ברסלב

212.444.9191

חיזוק פאר די אידישע שטוב

212.444.9169

ג'רפס ע"י

קרן הדפסה
היכל הקודש

2623 State Route 52
Liberty, NY 12754

718.387.2691

www.BreslevCenter.com

ה"ז אמר רמי בר חמא כל כבשי כבשים שלש אמות לאמה חוץ מכבשו של מזבח שהיה ג' אמות ומזחה ואצבע ושליש אצבע. כל כבשים גדולים וקטנים שהיו שם היה לרן שיפוע שלוש אמות לאמה גובה חוץ מכבש הגדול של מזבח שעלו בו במשא אברים כבדים והוא חלק צורך שיהא משופע ביותר ונח לעלות לכך הארכיכוהו ל"ב שיפוע לט'

כל כבשי כבשים שלש אמות לאמה. למיד' (לעיל דף נח) כוליה מובח בדרום קאי שי תימה על מזבח הנחשת למיד' גובהו עשר לא משכחת לכל היורה כי אם כ' אמות לט' אמות החצר שלפני המשכן חמשים אמה כ"ה אמות חצי החצר ה' אמות מקום מזבח פני ליה כ' ואצבע ושליש אצבע והוא היה הילוך על ידי הדחק כדמוכח בשבת (דף ק) ובעירובין (דף נח) במתקלט עשרה מטר חצויה רשות היחיד ולמיד' דמזבח אהל ל"ב אמה לכבש ומידו א"ב לא אמה עד הכותל ורבי יוסי דאמר לעיל (דף נט) מזבח גבה עשר אמות ורחב חמש לעומתו דאמר כוליה מזבח בצפון קאי והיה משוך כל כך לצד צפון עד דמשכחת ל"ב אמה לכבש ומידו א"ב לא היה כלל מן המזבח לפני פתח המשכן אי מזבח משוך יותר מבי"ה אמה דמתמחזא משך הזה כמו בית עולמים גדוליו עם הכיפורים שחך לפני ה' ולרבי יוחנן דאמר עשר רוחו של מזבח דלעיליה שלש אמות קומתו ולא יותר כדתינא לעיל (דף טז):

חוץ מכבשו של מזבח שהיה שלש אמות ומזחה ואצבע ושליש אצבע כדכתיב. וזו היא גירסת הקונטרס ומכוון חשבון לט' אמות של מזבח ורבותיו גורסים ג' אמות ומזחה חוצי טפח ואצבע ולשיש אצבע בכרובות ופירש בקונטרס דלחשבון זה לא היה ראש הכבש שה לראש המזבח אלא גובהו ממנו רביע אמה דלחשבון גובה ט' שי לכבש יותר מל"ב אמה ולא קדו בקונטרס דאין גובה אלא חומש אמה חסר ששה ורקע הקטשה וקונטרס הרי אמה תורה אל תעלה במעלה על מזבחי ותיחך רבי נתן מרדכי דבפרק שתי הלחם (מנחות צו) אמרין דאמה של יסודו גובה באמה בת תשישה ולפירושו הקונטרס (קשה) דנמצא ראש הכבש גבוה מראשו של מזבח ומידו אין לחושו י"ב נמי לפירוש הקונטרס אמות של כבש לפי אמות של מזבח:

שכן מצינו בסילוק בויכין. ולא שייך למימר כאן טעם אחר ולא איה טפל חמור מן העיקר כדבארנו במלשים שדמיון תלאן הכתוב בפתח אהל מועד ואם האמר ל"ל טעמא דבויכין אמאי ס"ד למיפסל לפי מ"ה שפירש בקונטרס לעיל ס"ק' (דף יד.) מודה ר"ש בתשואות הפנימיות דעבדה שהי ריבול לכסלה משום דלאו אורח ארעא לשחוט בהיכל דמשמע דאי לאו הכי היה ריבול לשחוט בהיכל אע"ג דתשואות עיני צפון ואם כן קמיצה ותכשר ליה יסדלקא דעתך לפסול דרשינין מקום שרילג' הור' ועומדות לכבשיר כל שמוס קורו יבול לעמוד דה"א לפסולי היכל קאתי שאין זו יבול לעמוד שם סלקא דעתך אמאי אף מנחה טענה צפון לכך אתא קרא במקום שרילג' הור' ועומדות לכבשיר כל מקום שמו יבול לעמוד אפי' בדרום אבל אין לפרש דרייש דרום מטעם דאין זו יבול לעמוד בצפון היא דלעיל בפרק ב' (דף כ.) מוסיק אף מקום דריש רגלי ישראל אדחושב עתה ועוד אפי' למימר מרחק צפון לא מסתבר שיהא זו אסור בצפון כנגד המזבח אלא מדרבנן מעלה בעלמא:

וירדקן
לה: נסוך המים והיין. ששם היו שרתיו ואי אפשר לנסך כי אם שם. ועולת העוף כשהיא רבה כבודיה. דעיקר מקומן בקרן דרומית מדרחית כדמפרש טעמא בגמרא מפני שקרובה לבית הדרשן ולזרוק שם מוראה ונוצה כדכתיב והשליך אותה וגו' אל מקום הדרשן (ויקרא א) וכשהיא רבה שם שיש כהנים הרבה באותו הקרן עסקין בעולות ואין לזה מקום בסובב לעמוד שהעולה עשית למעלה אל לו לקרן מערבית דרומית שאף היא סמוכה לבית הדרשן שמאר שתי הקרנות שבית הדרשן סמוך לכבש היה במזוזה של כבש ולדרומו של מזבח: ומקיפין

אמר רמי בר חמא, כל כבשי כבשים, שלש אמות לאמה, חוץ מכבשו של מזבח, שהיה שלש אמות ומזחה, ואצבע ושליש אצבע. כל כבשים גדולים וקטנים שהיו שם היה לרן שיפוע שלוש אמות לאמה גובה חוץ מכבש הגדול של מזבח שעלו בו במשא אברים כבדים והוא חלק צורך שיהא משופע ביותר ונח לעלות לכך הארכיכוהו ל"ב שיפוע לט' אמות הרי לכל אמה שלש אמות ומזחה ואצבע ושליש אצבע ומזחתו לכל אמה שלש ומזחה הרי ל' ואחת ומזחה ע' עוד ט' אצבעות וט' שלישי אצבע והרי י"ב אצבעות שחן י' טפחים ורן חצי אמה: **מתני' היו נקמצות בכל מקום. ואין טענין צפון לפנין מן הקלעים לזכרי כהונה. דכתיב ולכל קרבנם ולכל מנחתם ולכל טהאתם וגו' וסמך ליה קרבנם והקדשים תאכלנו כל זכר יאכל אותו (במדבר יח): ליום ולילה עד הצות. הילפינן מנחת לחמי תורה: **גמ'** שכן מצינו בסילוק בויכין. שהן אזכרה למנחת לחם הנשים כדכתיב והיתה הלחם לאזכרה (ויקרא כד) ומתיירין את הלחם וסילוקו מעל שלחן הנשים שבחיכל במקום קמיצה דמנחות הנקמצות: במקום שרילג' הור' קונדיות. לעיל קאי והביא אהל אל בני אצבע והכהנים אכלו משם מלא קומצו ומזבח ממקום שהבעלים עומדין שם וקבס' השתא לאסור בר הארלם קאתי שאין זו נכסד לשם: שיהיה. חוץ מקרן לתוך קרן ורובי גבהו חלצה מן נפסלה ל"ב יוציא. אלא במקום רגלי הור דקאמר: אלא להכשיר. דלא ליבעי על ירך המזבח צופנה אלא כל מקום דריסת רגלי ישראל כלל קמיצה וכל שכן עזרת כותבי הדיבול: של כביל. והיכי היה ילפינן מיניה דקאי למעטי' למה ל' מהטאת. אי לא דמיצה הוה ילפינן ל' מהטאת: ופריכין מה הטאת שכן מפורט כל ה"ג מה לאשם שכן מיני דתמי: כפולו. ביצא למגנריה במיהדר דינא ותיחיי במה חלה מה הנשע בקרן מערבית דרומית. קודם קמיצה מגיעתה בתוך כליה לקרן מערבית דרומית של מזבח כדלכמן: שנאמר ושחמו פתח אהל מועד וכו'. אלא מה מתרלה הכשר עזרה לשלמים בפתח אהל מועד שמע מינה אהל מועד עיקר ועזרה טפל: ולא יהיה טפל חמור מן העיקר. דכיון דטפל חוי להו כ"ש עיקר: הקיפו. גימ'. לעזרה: ויריים היציע ואבני בולטות: לתוך המזבח: בקדש הקדשים. היכל במשמע: ואמאי. אם אתא דאמר' ל' היה טפל חמור מן העיקר למה לי למיכתב האי קרא לכשהיה היכל לאכילת קדשים האי כתיב בהו בחיור אהל מועד ונימא לא יהא טפל חמור מן העיקר: אכילה דאין ארם אוכל בקיום רבו. דוליותא דרביה היא לעשות צרכי עבד לפניו לא יהא טפל חמור ליהב למימר עבד מולותא היא אלא קולא מן וכו' שיהא טפל חמור מן העיקר: **מתני'** הטאת העוף היתה עשית כו'. בגמי' ליקף מנא ליה: בכל מקום היתה כשירה כו'. בגמי' פריך מאי קאמר. מלמטה. למטה מן החוט: הטאת. ליקף בגמרא שהיא לפטה: הנשורת. של מנחות קודם קמיצתו כדכתיב והגישה ובגמי' ליקף הוא קרן מנא ליה: ושירי הדים. של הטאות הציזנות ובגמי' מפרש**

לה: נסוך המים והיין. ששם היו שרתיו ואי אפשר לנסך כי אם שם. ועולת העוף כשהיא רבה כבודיה. דעיקר מקומן בקרן דרומית מדרחית כדמפרש טעמא בגמרא מפני שקרובה לבית הדרשן ולזרוק שם מוראה ונוצה כדכתיב והשליך אותה וגו' אל מקום הדרשן (ויקרא א) וכשהיא רבה שם שיש כהנים הרבה באותו הקרן עסקין בעולות ואין לזה מקום בסובב לעמוד שהעולה עשית למעלה אל לו לקרן מערבית דרומית שאף היא סמוכה לבית הדרשן שמאר שתי הקרנות שבית הדרשן סמוך לכבש היה במזוזה של כבש ולדרומו של מזבח: ומקיפין

וירדיון על העקב. לאו משום שלא ירבה הילדון בתנם דאם כן כשהיה בקרן דרומית מזרחית גמי אלא היינו טעמא דהוא חוררו על העקב הריא לה דרך ימין:

מנחה קריה חטאת קריה מנחה. תימה דהוה לן למימר מנחה קריה חטאת ואין חטאת קריה מנחה כדאמרין פ"ק (לעיל ז') תורה קריה שלמים ואין שלמים

קרוין תורה ובמנחות פרק התורה (דף פ) להם

- 1 אקרי תורה תורה לא אקרי להם וי"ל דודאי לא
- 2 מקרי שם אחד לענין לשמה דפ"ק ולענין ניתוחרו
- 3 המעות דפרק התורה אבל הכא במהשקא
- 4 קדשי המנחה חטאת אימקוש דאי להודי
- 5 איכא לאקשיבניהו שפיר: **מה** חטאת טענה צפון.
- 6 פירש בקונטרס דגירסא זו משובשת היא שהרי לא
- 7 חטאת העוף טענה צפון כדאמר ראל בן עוף
- 8 בצפון ולא מנחה טענה צפון וא"ת מנחת חטאת
- 9 חלוקה משאר מנחות ולחטאת בהמה מקיש לה
- 10 הוה ליה למיתני במתניתין לעיל דקתני כל
- 11 המנחות נקמטות בכל מקום כדאמר ר' חייא במנחת
- 12 חוטא ועוד אפשר חטאת העוף הבאה בדלות
- 13 תחת חטאת בהמה אינה טענה צפון שהרי נעשית
- 14 בקרן מערבית דרומית ומנחה הבאה תחת חטאת
- 15 העוף טענה צפון ודרימא דכדאמר ר' גרסינן בן אבאי
- 16 יודע אמיתה ונראה בעיני מה חטאת פסולה שלא
- 17 לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה וד"ל ללפינן
- 18 לה בפ"ק ודמנחות) ע"כ לשון הקונטרס וקשה
- 19 לפירושו (וא"ל ללפינן מעיקרא אמר' בפ"ק במנחות דף
- 20 ד.) בשלמא מנחת חוטא חטאת קרייה רחמנא
- 21 אבל מנחת קבאות מנלן אבל מנסקא אמרין
- 22 אלא מנחת חוטא ומנחת קבאות פסולות שלא
- 23 לשמן מנלן חטאת וטעמא מאי דכתיב בהוה היא ה'א
- 24 הא כתיב בהוה היא ועוד קשה לגירסת הספרים
- 25 דבפרק אהודו מקומן (לעיל ט"ז) מובח דחטאת
- 26 הטענה צפון כעולה היא היקש אם כי היכי אתיא
- 27 מנחה דודאי ללפינן חטאתיא וזו דבר הלמוד בדיקש
- 28 חזר ומלמד בדיקש ועוד כמו שהקשה בקונטרס
- 29 דדמריא לא הויה מנחה מחטאת העוף דאתיא
- 30 במקומה ואינה טענה צפון מיהו י"ל התי תורת
- 31 כהנים ללפינן חטאת העוף פסולה אלא לשמה
- 32 מן הפסוק ולא ללפינן מנחת חוטא דמפיק פסול
- 33 מקרא אחרנא ויש ללדות מיהו אמת דמנחה לא
- 34 בעיא צפון אלא הגשה בקרן מערבית דרומית
- 35 כדבסמוך (וא"ל חטאת אינה טענה צפון אפי
- 36 מנחת חוטא גמי כדמוכח בתוספתא דמנחות פ"ק

ומקפיון דרך שפאל. מקיפם את המזבח כשכיל צורכי עבודה או למתן דמי חטאת או סידור המערכה או הפוך איברים בעיורא יורודי במערכו של כשב שהוא שפאל לעולם במזבח בעלייתו: ל' בדריס אלו: ודעישן בקרן מערבית דרומית נסכים ועולת העוף כשהוא עולה למזבח פונה לשפאל באותו הקרן

וכשגמר חזר על העקב דרך עלייתו ובגמי פריך הא בעינן דרך ימין ול' בדריס הנעשים בה למטן אינו עולה ואינו מקף אלא עומד על הרצפה בקירקע: **נב'** הני מילי: דחטאת העוף בקרן מערבית דרומית לא ישום עליה ונ' במנחת חוטא כתיב הבאה תחת חטאת העוף בדלי דלות קרייה רחמנא חטאת ואשבעינן נמי שחטאת קריה מנחה דרבי משמע גמי כי חטאת נהפכה לדלות מנחה מה חטאת טענה צפון: יודע אני שגירסא זו שיבוש שהרי לא חטאת העוף ולא מנחה טען צפון וא"ת מנחת חוטא חלוקה מן השאר ולחטאת בהמה מקיש לה הוה ליה למיתני במתניתין דקתני לעיל המנחות מקבצות בכל מקום בעודה חוץ ממנחת חוטא ועוד היאך אפשר הרצפה העוף חטאת תחת חטאת בהמה אינה טענה צפון שהרי נעשית בקרן מערבית דרומית ובמנחה הבאה תחת העוף תטען צפון וגירסא אחרנא גרסי' בהוה חטאת שלא אמיתה ועוד נראה בעיני מה חטאת פסולה שלא לשמה אף מנחה פסולה שלא לשמה וד"ל ללפינן לה בפ"ק דמנחות (דף ד.) ומה מנחה טענה הגשה בקרן מערבית דרומית אף חטאת עבודתה בקרן מערבית דרומית והואת דמה היא עיקר עבודתה: לפני ה' הקרב אותה בני אהרן לפני ה' היינו שמגיעה למזבח: א' פני המזבח. דרום ששם הכבש: ודיו. במבטח טוטה בפ"ב חטאת מניא דיו וקאמר שאינו צריך להגיע ערפה למזבח אלא הכלי: רבי אליעזר אומר. מאדא שפרט לך הכותב בהגשתה שתי רוחות יכול לאיזה מן שירצה א"ל יכול יגשנה למערכת או לדרומה של קרן: כוליה מוכח בצפון קאי. נמצא דרמוו של מזבח כלה לנגד הפתח וקרנין גמי בצד דרמוו לפני ה': ככל מקום היתה באישה לעבודתה. בין למעלה בין למטה דבי ללפינן למטה בחטאת העוף בהזאה

הוא דילפינן לקמן בשמעתין והוה מרס החטאת על קר ואמר מר זה קר התחתון וקרן מערבית דרומית מיהו כהן בהזאה הוא דילפינן דהא מהגשה המנחה ליקף והגשתה

הוא דילפינן לקמן בשמעתין והוה מרס החטאת על קר ואמר מר זה קר התחתון וקרן מערבית דרומית מיהו כהן בהזאה הוא דילפינן דהא מהגשה המנחה ליקף והגשתה

לעל (דף כה). בא לעבודה בכלי עבודה בשמאל אי גמי אפילו כרבי שמעון ובגון שבא לעבודה ביד דאמר עובדה בימין כחטאת: הה"ה

אף חטאת בקרן מערבית דרומית. תימה דלא ללפינן מינה מליקה ושפאל לא ללפינן אלא מידי דאשכחן דבעי מזבח במנחה וכן פירש בקונטרס בסמוך: **בדרום** קיימת כולה. על כרחך רבי אליעזר אית ליה הדיא דמה חטאת טענה יסוד דאי לאו הכי מנא ליה דאמר מערבית ותימה אם כן לפני ה' למה לי דרומית נפקא לן מאל פני המזבח ומערבית מדבעיא טוה: שאם

ומקפיון וירדיון הדרך שפאל, חוץ מן העולה לשלשה אלו, שהיו עולין וירדיון על העקב: **נברא** מנא הני מילי. אמר רבי יהושע, אמר קרא' לא ישום עליה שמן ולא יתן עליה לבונה כי חטאת היא'. חטאת קרויה מנחה, ומנחה קרויה חטאת. מה חטאת, טענה צפון. אף מנחה, טענה צפון. ומה מנחה, בקרן מערבית דרומית. אף חטאת, בקרן מערבית דרומית. וגפה, מנלן. דתינא, לפני ה', יכול במערב, תלמוד לומר אל פני המזבח' אי אל פני המזבח', יכול בדרום, תלמוד לומר לפני ה'. הא כיצד, מגישה בקרן מערבית דרומית, כנגד הודיה של קרן, ודיו. רבי אליעזר אומר, יכול יגשנה למערבה של קרן או לדרומה של קרן. אמרת, כל מקום שאתה מוצא שני מקראות, אחד מקיים עצמו ומקיים חבירו, ואחד מקיים עצמו ומבטל חבירו, מניחין זה שמקיים עצמו ומבטל חבירו, ותפשין את שמקיים עצמו ומקיים חבירו. בשאתה אומר אל פני ה' במערב, היכן קיימת אל פני המזבח'. ובשאתה אומר אל פני המזבח' בדרום, קיימת לפני ה'. (בדרום), היכן קיימת. אמר רב אשי, קסבר האי תנא. כוליה מנחה, בצפון קאי: ככל מקום היתה פשיה [וכו'] מאי קאמר. אמר רב אשי, הכי קאמר, ככל מקום היתה פשיה למליקתה, אלא זה היה מקומה להזאתה. תנינא להא דתני רבנן, מליקה ככל מקום פמוכה, פשיה. היתה דמה ככל מקום, פשיה. היתה ולא מוצה, פשיה. ובלבד שיתן מוחזק הפסיקרא ולמטה מדים הנפש. מאי קאמר. הכי קאמר, מליקה ככל מקום פמוכה, פשיה. מוצה דמה ככל מקום פמוכה, פשיה.

שאם הוא דילפינן לקמן בשמעתין והוה מרס החטאת על קר ואמר מר זה קר התחתון וקרן מערבית דרומית מיהו כהן בהזאה הוא דילפינן דהא מהגשה המנחה ליקף והגשתה

הוא דילפינן לקמן בשמעתין והוה מרס החטאת על קר ואמר מר זה קר התחתון וקרן מערבית דרומית מיהו כהן בהזאה הוא דילפינן דהא מהגשה המנחה ליקף והגשתה

לעל (דף כה). בא לעבודה בכלי עבודה בשמאל אי גמי אפילו כרבי שמעון ובגון שבא לעבודה ביד דאמר עובדה בימין כחטאת: הה"ה

אף חטאת בקרן מערבית דרומית. תימה דלא ללפינן מינה מליקה ושפאל לא ללפינן אלא מידי דאשכחן דבעי מזבח במנחה וכן פירש בקונטרס בסמוך: **בדרום** קיימת כולה. על כרחך רבי אליעזר אית ליה הדיא דמה חטאת טענה יסוד דאי לאו הכי מנא ליה דאמר מערבית ותימה אם כן לפני ה' למה לי דרומית נפקא לן מאל פני המזבח ומערבית מדבעיא טוה: שאם

הוגשתה למזבח הוא דליף דומיא דהגשה במנחה ומליקה לאו במזבח אלא האה ומיצוי: **מאי קאמר**. קתני הוא דמה בכל מקום ואפילו למעלה מן החוט כשירה הוור תניא ולבדכ שיתן מחוט הסיקרא ולמטה הוא ליבא למימר דהוא ותיב חור והוא למטה קא מכשירי הוא דהא דמה קתני בו דהוא משמע דלא קתני הוא מדמה: **מיצה דמה**.

שאם היה ויהא מיצה כשירה. הא דלא פריך מוכבא במסכת מעילה פרק חטאת העוף (דף טז) לרב אדא בר אבהו דאמר דתני רב מיצה דמה דמיצוי חטאת העוף מעבכ דמיצי למימר הא מני תנא דבי ר' ישמעאל היא דאמר אינו מעבכ לעיל פ' איהו מקומן (דף נב) כדאמר תרי תנאי ואלביא דרבי ישמעאל הוא דפריך התם לרב הונא דתני הוא דמיצוי אינו מעבכ ולא משני דאתא כההוא תנא דאמר אינו מעבכ נחא ליה לשנויי טפי לצדיקי קתני:

הנשורת דכתיב והגישו. היה ליה למימר כדאמרו דמהאי קרא לתרידה לא נפקי. הדם דכתיב. נראה היינו שירים התיצונים דבעי קרא מנחת דרומית:

מפני שקרובה מבית הדשן. תימה ולמה הוא הדלך על הקרן שהיה מרחיק מבית הדשן ואין לומר משום דכל דמים טעונין קרן דהא אמר (דף טו) גבי מורה רבי יהודה ברמיש דנישקליה ונשפוך אוותריה וכל כי דמים טעונין קרן מאי קשיא ליה: **יורה** מלאי אמות. פי

קונטרס כשדיתה במורה היה עומד בסוכב של שבמורה היה כבש קטן שפנה על סוכב אבל במערב לא היה לו כבש לשמאל לפנות בו לסוכב וצריך לעלות לראש המזבח ולעמוד בארבעת של

קרן וזכי תנן במסכת סוכה (דף טח) גבי נסכים עלה כבשכ ופנה לשמאלו ולא תנן בהו ופנה לסוכב ונראה דאין משם ראי' שלא היה כבש לסוכב מניבא רבן קמי שיהיה נתון ארבע מנות

שבחטאת ותנן פרק איהו מקומן (לעיל דף נג.) פנה לסוכב גבי חטאת וכשהיה מגיע לקרן מערבית דרומית היה צריך לחזור על עקבו ולכך נראה דהיה שם כבש אבל קשה דלא חשיב ליה לעיל (דף סב:) גבי שני כבשים קטנים יוצאים מן

הכבש: **מן** המזבחות הפנימיות. אומר ר"ת דגבי גזלים של יום הכפורים לא גרסין מן המזבחות הפנימיות דהכא חשבין להו דשן וביום הכפורים וכן בקטרת של כל השנה בעינן גזלים דוקא

כדאמר התם גזלי שא יכול עומות: **צבר** את הגזלים. משום דאמר ושמו שלא יפור: **ירישון** מבזה הפנימי והמגורה. הקשה ריב"א כיון דתרומת הדשן וישון מזבח הפנימי והמגורה נבלעים במקומן אמאי מועלין בהו יותר מיהו דתרומתו מועלין כדאמר לעיל ס"פ ב"ש (דף מו.) ובדישון מזבח ומגורה תנן במעילה דלא נתנים ולא מועלים ויל דשאני תרומת הדשן דגלי קרא ושמו וכי תימא כיון דנבלעין היכי משכחת בהו מעילה שמא לא היו נבלעין מיד ור"ת אומר דתרומת הדשן לא היה נבלע מולא חשיב ליה בימא (דף קא.) בהדי אינך דנבלעין דישון מזבח הפנימי והמגורה ואומר דהו טיב אדאן ון ראיא דהי' תיב"כ (סד) ויקרא פ' ט) דחשיב ב'בו' בתי דשנים הן אחד בדרום דמוראה ונראה וירישון מזבח הפנימי והמגורה ולא חשיב תרומת הדשן אף על פי שהיה שם בדתן בתמי:

הקפה

כדאמר ר' יוחנן ויתר המזבחות הפנימיות, ויורה. הגיע לרצפת, מחזיר פניו כלפי צפון, והולך למזרחו של כבש קעשר אמות. צבר את הגזלים על גבי הרצפה, רחוק מן הכבש שלשה טפחים, מקום שגותנין מורה ונצחה, וירישון מזבח הפנימי והמגורה. הגי, טפי מתלתין וחד הייין. מקום גברי, לא חשיב: כל העולים למזבח: מאי טעמא. אמר רבי יוחנן, נסכים שמא יתעשנו, ועולת העוף שמא תמות בעשן, ורמינהו, בא לו להקיף את המזבח, מאין הוא מתחיל. מקרן דרומית מורה, מקרחת צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, ונותנין לו וין לנפף. אמר רבי יוחנן, הקפה

שאם היה ולא מיצה כשירה, ובלבד שיתן מחוט הסיקרא ולמטה מהם הנפש: שלשה דברים בו: **המטת העוף, הא דאמרן. הנשורת, דכתיב והגישו אל (פני) המזבח, שירי הדם, דכתיב יאת כל דם הפר ישפוך אל יסוד המזבח: מלמעלה, יספוד הפנים, והיין, ועולת העוף פשהיא רבה במורה: מאי טעמא, רבי יוחנן אמר, מפני שקרובה מבית הדשן. אמר רבי יוחנן, בא ויתר כמה גדול כהן של פהנים, שאין לה קל ועופות יותר ממורה ונצחה, דתנן, נטל מחתה של**

זורקן ויתר ממשלשים אמה. והתנן, נטל מחתה של כסף ועלה לראש המזבח, ופינה את הגזלים אלף ואילף, וחתה מן המזבחות הפנימיות, ויורה. הגיע לרצפת, מחזיר פניו כלפי צפון, והולך למזרחו של כבש קעשר אמות. צבר את הגזלים על גבי הרצפה, רחוק מן הכבש שלשה טפחים, מקום שגותנין מורה ונצחה, וירישון מזבח הפנימי והמגורה. הגי, טפי מתלתין וחד הייין. מקום גברי, לא חשיב: כל העולים למזבח: מאי טעמא. אמר רבי יוחנן, נסכים שמא יתעשנו, ועולת העוף שמא תמות בעשן, ורמינהו, בא לו להקיף את המזבח, מאין הוא מתחיל. מקרן דרומית מורה, מקרחת צפונית, צפונית מערבית, מערבית דרומית, ונותנין לו וין לנפף. אמר רבי יוחנן, הקפה

דנשאר ברם ימצה וגי (ויקרא ה) שמקף הנף למזבח ורוחק בית מליקתו בקיר והדשן שמתמצא ויורד: בכל מקום כשירה. כדאמרו ביהוה מקומן (לעיל דף נב.) כשירה כדאמרן באיהו מקומן (לעיל דף נב.) והנשאר ימצה שאינו נשאר לו והיני יסוד אלמא איבא דסבירא דלא מעבכ ומהאי קרא: ובלבד. שיהא הוא הנעשית ראשון מחוט הסיקרא ולמטה מהם הנפש: הא דאמרן. דליפנין לעיל מבי חטאת היא תרומת כהונה: אל גבי המזבח. וירישון מעל דאקרן מערבית דרומית קאי: אל יסוד המזבח. ואמרינן באיהו מקומן (לעיל דף נג.) ילמד ירידו מן הכבש בחטאת החיצונות

ובכל הדרום אין לה יסוד אלא אמה אחת בקרן מערבית דרומית כדאמרין (שם דף נד.) אוכל בדרום אמה אחת: מבית הדשן. מקום שנותנין שם כבש וכן היתה כהונה של כבש היה אצל המזבח והוא במזרחו של כבש וכתבי גבי מורהא ונצח (ויקרא א) והשלף אותה אצל המזבח קדמה אל מקום הדשן ולקמן מיתו משנה ממסכת תמיד במדרשו של כבש היה היינו לקרן דרומית מערבית: שאין לה קל בעוף. דבר שהוא קל מאד אין נוח לזרוק

למרוחק. עמים שכהן זורקין בו, כשהיא רבה במורה ונעשית בקרן מערבית דרומית צריך לזרוק יותר משלשים אמה: ויתנן, במסכת תמיד מן שוכה בתרומת הדשן של מחתה נטל מחתה של כסף ועלה לראש המזבח בו: הגיע לרצפה. לסוף הכבש: מחזיר פניו לצפון. כלפי המזבח הולך למרוח של כבש ומתקרב למזבח עשר אמות ממקום שכלה הכבש דדיינו רוחק מעל ראש המזבח כ"ב אמה: **צבר את הגזלים בו**. אלמא התם הוי בית הדשן וכשהוא עושה עולת העוף בקרן מערבית דרומית צריך לזרוקה כל אלכסוף של כ"ב על כ"ב שרחיקא מדרום לצפון אמרנו דאיבא כ"ב וממקום שהוא עומד עד מזרחו של כבש אין פחות מכ"ב ופניו אמרי' הוא מתקרב לכבש כל אמות רוחב הקרן ואין כאן אלא כ"א וכן כנגדה אמה מקום מעבדיו שהיא מרוחק מן הצפון לדרום לבית הדשן שהוא עומד בראש המזבח ולא בסוכב כשהיא נעשית במורה עומד בסוכב לפי שיש לו כבש קטן במורה לפנות הימנו לסוכב אבל לצד המערב אין לו (כבש) לפנות לסוכב וצריך לעלות על ראש המזבח ועומד בדרומה של קרן והכי תנן במס' סוכה (דף מה.) גבי נסכים עלה ופנה לשמאל ולא תנן בהו ופנה לסוכב הרי משם ולכבש ה' אמות שהכבש רחב ט"ז באמצע המזבח נמצא ראש המזבח עורך עליו לכל צד ו' אמות הרי כ"ב אמה עם רוחב הקרן ואע"פ שזה נמשך לצד הכבש של קרן הרי נרחק כנגדה אמה לדרום נמצא בית הדשן עומד כנגדה באלכסוף של כ"ב על כ"ב וכל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונו נמצא חוספת ח' אמות ו' חומשים הרי שלשים אמות ו' טפחים גדולים ובית הדשן היה משוך ממזרחו של כבש שלשה טפחים הרי שלשים וא' אמה וטפח והיינו דפריך טפי (ליה) מתלתין וחדי הייין ומשנתן מקום גברא לא קחשיב ולא הווי להו יותר משלשים: **מאי טעמא**. העולה אין עולה דרך ימין ויקף והלא דרך ימין מוצה כדאמרן לעיל: יתעשנו. כשיקף את המערכה בעשן המערכה וקיל במנחות (דף פו.) מן מעשן פסול: **בא לו להקיף בו**. משנה היא במסכת תמיד גבי כהן גדול שאליו כבש כהן כותב בפייס לעבודה אחת אלא עובד וגומר בכל חצו כדתנן במסכת יומא (דף יז.) כהן גדול מקריב חלק בראש אמר עולה זו אני מקריב בזמן שהוא (מקריב) ורצה להקטיר מי שזכו בחולכת האיברים משישן לו והוא עומד בראש המזבח וזורק למערכה ולאחר שגמר בא להקיף בו: עד שמגיע לקרן השיתין וקסלקא דעתך ותיין בירו אלמא לא היישנן לשמא נתעשנו:

הקפה

הקפה ברגל. ואין היין בידו ולמעשה בעלמא מפני שכל העולין לשאר דברים פוגין לימין ומקפין וזה להקטיר עולה לפיכך מקף ובא למקום שמנסכין שם ונתחנן לו יין לנסך אבל שאר כהנים שהזוכה בנסכים בפיים לא זכה לעבודה אחרת עולה היין בידו ופנה לשמאל וחרו על העקב כדמנתי: עולים דרך מורה. כשון עולין לכבש במזרחו אצל שפתו עולין שהדי דרך ימין יפנה ולמה לו להארץ הידועה כל רחבו של כבש וכשהוא יורד יורד בשפת מערבו של כבש. הי"ג חוץ מן העולה לנ"ג דברים הללו שעולין דרך מערב ויורדין דרך מערב עולין דרך ימין ויורדין דרך ימין: ששאל הוא. מערבו של כבש שמאל הוי כשהאיש פניו למזבח מאי ימין. דקתני בספרא ימין דמזבח שהמזבח פניו לדרום וימין למערב: ומאי ששאל. דקתני ברישא שמאל דגברא: אידי ואידי. דרישא ודסיפא: **מתני'** ואינו מבדיל. הראש מן הגוף אלא סימן אחד לבדו מולד דכתיב בה ובלכת את ראשו ממולד ערפו ואל יבדיל (ויקרא ה) ובחבל שוחטין (חולין דף בא) לפיכך דבסימן אחד הוא: ומה. אותו עוף עצמו מזה: היה מתפצה. שמשקו ומתקרב ביה מליקתו למזבח ורוחקו בקיר וזהו דמזבח חיות ליסוד שחזרי למשה מן החוט היא נעשית וכניסת הסוכב למעלה הימנה **גמ'** מןו של הפאה. שלא היה לא כבלי ולא באצבע אלא אחו בעוף עצמו ומהו קיר התחתון. שלמשה מן החוט בהמה שעולתה לפשה. כדאמרן בפ"ק (לעיל דף י) דכתיב בהטאת בהמה המחטאת אותה אותה דמה למעלה ואין אחרת דמה למעלה: הפאה למעלה. דקרות כתיב בה: עוף שחזרתי למעלה. כדיליף לקמן בפירקין (דף סה.) ששיישים שלו. כשמהו הדם שרות ומתמחה לסיוד: ואיזה זה קיר התחתון. פמנים שחזרו מתמחה לסוכב כשהוא עשוי כתיב בה הסוכב מן החוט עד הקרנות קיר העולין הוא אבל קיר התחתון כולו למטה מן הסוכב שהחוט למטה מן הסוכב אמר: ונעבד מעילאי. והתיר נעבד מתמאי. אמר רב, כיצד מולקין הפאה העוף, ואיזה זה קיר המזבח, ולא על קיר הפגש, ולא על קיר היכל, ולא על קיר אולם. ואיזה, זה קיר התחתון. או אינו אלא קיר העולין, ודין הוא, ומה בהמה שעולתה למטה, הפאה למעלה. עוף שעולתו למעלה, אינו דין שחפאתו למעלה. תלמוד לומר והנשאף בדם ימצה אל יסוד המזבח, קיר שהשריץ שלו, מתמחים ליסוד, ואיזה זה קיר התחתון. ונעבד מעילאי, והתיר נעבד מתמאי. אמר רב, כיצד מולקין הפאה העוף, ואיזה גפיו בשתי אצבעות, ושתי רגליו בשתי אצבעות, ומותח צוארה על רוחב גודלו, ומולקה. במתניתא תנא, ציפרא מלכר, ואיזה גפיו בשתי אצבעות, ושתי רגליו בשתי אצבעות, ומותח צוארו על רוחב שתי אצבעותיו, ומולק. וזו עבודה קשה שבמקדש. זו היא ותו לא. והאיכא קמיצה ותפינה. אלא איכא, זו עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש: **משנה** עולת העוף, כיצד נעשית. עלה לכבש ופנה לסוכב, בא לו לקרן דרומית מן החית. היה מולק את ראשו ממולד ערפה, ומבדיל ומיצה את דמה על קיר המזבח. בא לו לגוף, והסיר את המזוזה ואת הנוצה ואת בני המעיים היוצאין עמם, והשליכן לבית הדשן. שיטע ולא הבדיל. ואם הבדיל, פשר. ספגו במלח, וורקו על גבי האשים. לא הסיר המזוזה, ולא הנוצה ואת בני מעיים היוצאין עמם, ולא ספגו במלח, כל ששינה בה מאחר שמיצה את דמה, פשרה. הבדיל בהטאת, ולא הבדיל בעולה, פסול. מיצה את דם הראש ולא מיצה את דם הגוף, פסולה. מיצה את דם הגוף ולא מיצה את דם הראש, פשרה. פשרה. פשרה. העוף שולקה שלא לשמה, מיצה דמה שלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה, פסולה. עולת העוף פשרה, ובכלב שלא עלתה לבעלים לשם חובה. אחר הפאה העוף ואחר עולת העוף, שולקו ושמיצה את דמו, לאכול דבר שדרכו לאכול, ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר, חוץ למקומו, פסול ואין בו ברת. חוץ לזמנו, פניגול, וחיובין עליו ברת, ובכלב שיקריב המתיר במצותו. כיצד קרב המתיר במצותו, מלק בשתיקה ומיצה תדם חוץ לזמנו. או שולק חוץ לזמנו, ומיצה תדם בשתיקה. או שולק חוץ לזמנו, והו שיקרב המתיר במצותו. כיצד לא קרב המתיר במצותו, מלק חוץ למקומו ומיצה תדם חוץ לזמנו. או שולק חוץ לזמנו, ומיצה תדם חוץ למקומו. או שולק חוץ לזמנו, ומיצה תדם חוץ למקומו.

הפאה העוף כיצד היתה נעשית. משום דדם הטאת קודם לעולה מפרש טהא תחילה מגופה של טהא. מדרבתי וזהו מדם הטאת ולא כתיב ולקח דמשמע בכל: **אוחו** בראש ובגוף מזה. תימה ולא בעי הכא מאי קאמר כדקבעי פ"ק דחולין (דף כב.). **ואיזה** זה קיר התחתון. דאי קיר העולין פמנים שהוא מתמחה לסוכב אם עשה למעלה מן הסוכב דקיר העולין חוץ מן החוט עד הקרנות: **קמיצה** ותיפנה. כבולוה תנינא עבודה קשה. והקריבו **ואידי דגברא. קשא: משנה** הפאה העוף, כיצד היתה נעשית. היה מולק את ראשו ממולד ערפה, ואינו מבדיל, ומזה מדמה על קיר המזבח. שרי תדם היה מתמחה על הסיוד, ואין למזבח אלא דמה, וכולה לכהנים: **גמרא** תנו רבנן, והיה מדם החפאת, מגוף החפאת. הא כיצד, אוחו בראש ובגוף, ומזה. על קיר המזבח, ולא על קיר הפגש, ולא על קיר היכל, ולא על קיר אולם. ואיזה, זה קיר התחתון. או אינו אלא קיר העולין, ודין הוא, ומה בהמה שעולתה למטה, הפאה למעלה. עוף שעולתו למעלה, אינו דין שחפאתו למעלה. תלמוד לומר והנשאף בדם ימצה אל יסוד המזבח, קיר שהשריץ שלו, מתמחים ליסוד, ואיזה זה קיר התחתון. ונעבד מעילאי, והתיר נעבד מתמאי. אמר רב, כיצד מולקין הפאה העוף, ואיזה גפיו בשתי אצבעות, ושתי רגליו בשתי אצבעות, ומותח צוארה על רוחב גודלו, ומולקה. במתניתא תנא, ציפרא מלכר, ואיזה גפיו בשתי אצבעות, ושתי רגליו בשתי אצבעות, ומותח צוארו על רוחב שתי אצבעותיו, ומולק. וזו עבודה קשה שבמקדש. זו היא ותו לא. והאיכא קמיצה ותפינה. אלא איכא, זו עבודה קשה מעבודות קשות שבמקדש: **משנה** עולת העוף, כיצד נעשית. עלה לכבש ופנה לסוכב, בא לו לקרן דרומית מן החית. היה מולק את ראשו ממולד ערפה, ומבדיל ומיצה את דמה על קיר המזבח. בא לו לגוף, והסיר את המזוזה ואת הנוצה ואת בני המעיים היוצאין עמם, והשליכן לבית הדשן. שיטע ולא הבדיל. ואם הבדיל, פשר. ספגו במלח, וורקו על גבי האשים. לא הסיר המזוזה, ולא הנוצה ואת בני מעיים היוצאין עמם, ולא ספגו במלח, כל ששינה בה מאחר שמיצה את דמה, פשרה. הבדיל בהטאת, ולא הבדיל בעולה, פסול. מיצה את דם הראש ולא מיצה את דם הגוף, פסולה. מיצה את דם הגוף ולא מיצה את דם הראש, פשרה. פשרה. פשרה. העוף שולקה שלא לשמה, מיצה דמה שלא לשמה, או שלא לשמה ולשמה, פסולה. עולת העוף פשרה, ובכלב שלא עלתה לבעלים לשם חובה. אחר הפאה העוף ואחר עולת העוף, שולקו ושמיצה את דמו, לאכול דבר שדרכו לאכול, ולהקטיר דבר שדרכו להקטיר, חוץ למקומו, פסול ואין בו ברת. חוץ לזמנו, פניגול, וחיובין עליו ברת, ובכלב שיקריב המתיר במצותו. כיצד קרב המתיר במצותו, מלק בשתיקה ומיצה תדם חוץ לזמנו. או שולק חוץ לזמנו, ומיצה תדם בשתיקה. או שולק חוץ לזמנו, והו שיקרב המתיר במצותו. כיצד לא קרב המתיר במצותו, מלק חוץ למקומו ומיצה תדם חוץ לזמנו. או שולק חוץ לזמנו, ומיצה תדם חוץ למקומו. או שולק חוץ לזמנו, ומיצה תדם חוץ למקומו.

האגפים מול הרואה את העוף: והקף את בית מליקתו המזבח. סומכו וליקטו בקיר כדי שיתמחה עמו: ספגו במלח. מקחו בולח הנמצא בראש המזבח כדתיב וכל קרבן מנתחן במלח תמלח ואומר בהקומץ רבה (מנחות דף בא) בני מקומות המלח נתונה בלישתה המלח על גבי הכבש ובראש המזבח: פשרה. זפקי נוצה. שנטול חשר כדתיב חופק בנצתה עף הופק שיטע. הוה בין אגפיה: הבדיל בהטאת. במליקתה שמולק שני סימניו או לא הבדיל בעולה שמולקה בסימן אחת. פסול. דכל שינוי שזוהא לפני עבודתו הדם פסולתו ובגמרא מפרש טעמא: מיצה דם בו. מפרש טעמא בגמרא: לאכול דבר שדרכו לאכול. טהא העוף: שדרכו להקטיר. עולת העוף: שלא לשמן. אין מוציא עולה מידי פיגול מפני שהיא כשרה בשלא

והקריבו מה תלמוד לומר. וא"ת דבפ"ק דחולין (דף כא) דריש לדרשא אחרינא הא איצטריך לכדרדשינן הכא ו"ל דהבא דריש מדסמכיה לתורים ונבי יונה ש"מ פרידה אחת והתם דריש מדסמכיה להקטיר ואין לומר דרדשינן תרתי משום ו"ו דהקריבו דהא בחולין הוא רבי ישמעאל דלא רדשי ו"ו פ' אלמנה (בבמות דף טה):

עוף קבע לו קבע לו צפון אינו דין שלא קבע לו כלן. אלא קמיצה תוכיב עולת קבע לה צפון וקבע לה כחן ויש לומר מה למנחה שטעונה הנשה והנפה וקידוש קומץ וכלי שרת וא"ת גיפלה מדאיתקש חטאת למנחה דאיתקש דאיתקש ונראה דמסתבך ליה ולא תרתי מליקה בעודה יותר משחיטה: **בן** עוף שקבע לו כחן אינו דין שקיבע לו כלי. וא"ת קמיצה תוכיב שקבע לה כחן ולא קבע לה כלי ויהי למנחה שכן אינה מיני דבמים וא"ת מה לה כן ואין שכן מין טוב אבל עול לא תשיב ליה מין ובה בפ"ק (לעיל דף ח) ו"ל דהיינו משום דקמי לן שהוא כדי אבל א' היה בכלי הזה שיהי מין ובה וא"ת מה שכן צאן שכן טעון צפון על כן נראה דבעיקרא סבבן אהויקש אהויקש התורה דלפינן מינה מה עולה טעונה כלי דעופות נמי כתיבי כדבחה עניינא מדפרך פ"ק דחולין (דף כב). כיום מביום צוותו נפקא ובגמילה פרק הקדרא למפרע (דף כב) ו"ל בל היום שכן מליקה דרדשינן בגמרא מביום צוותה.

תלמוד לומר הכהן ומלק בעצמו של כהן. וא"ת וגיפלה פרידתש לעיל חטאת העוף למנחה ו"ל חטאת איתקש עולת העוף אל איתקש ועוד כיון דאיכא לאוקמי היקש אל מפאק מקי' דהבא ועוד דאדריבא נקיש בחיקשא דארת התורה לעולה דבעיא כלי: **וכי** תעלה על דעתך שרור קרב למזבח. ואפילו מאן לדתי ליה דך סברא גבי הצתת אליאת (וימא דף מה). משום דהא איתקש דראש אאירטא ועדיב בגמרא:

אף מליקה גבי מזבח. חטאת ועולה ילפי מלהדי ו"ל מול ועלען בעצמו של כהן בג"ש נאמר כאן ומלק ונאמר לחלן ומלק אבל להצריך לחטאת מליקה בראש המזבח כעולה אל לפינן דעולה אל לפא אלא מהדיקשא דהקטרה רבב הלמד בחיקש פרק אחרו מקומן בג"ש מרדיב' יחזון כדבסקא פרק אחרו מקומן (לעיל דף טט) וא"ת בפ"ק דקדושין (דף לו) דאמר מליקה אינה כשרה בגשים דאיתקש להקטרה ובהקטרה כתיב בני אהרן ולא בנות אהרן תינח מליקה דעולה מליקה חטאת מנלן רבב הלמד בחיקש אינו חזור ומלמד בג"ש ו"ל דגלוי מילתא בעלמא הוא כהן ולא בנות וא"ת רבי שמעון דנפקא ליה בפרק קמא דחולין (דף כא) עולת העוף ממול עורף מהדיקשא דבמשפט חטאת העוף ולית ליה ג"ש דהבא א"כ מנא ליה בחטאת העוף דבעין כהן שתהא בעצמו של כהן ו"ל דחטאת נמי ילפא מילתא מהדיקשא דבמשפט: **דמו** כולה. נראה דחטאת אל פיעול דמו כולי מרלי קמי בה הקף בית מליקה למזבח: **ואם** עשאה למטה מרגליו ואפילו אמה אחת כשרה. אף על גב דכתיב ומלק והקטיר ומנעה אל בעי מקום הקטרה ממש כי היכי דלבינו דם חשיב סמוך לקרן אמה אחת.

הבדיל **שלה**, קודרה **בספין** **במין** **אורה**: שיעב

גמ' והקריבו מה תלמוד לומר. בעולת העוף כתיב והקריבו הכהן אל המזבח מה ת"ל הא כתיב והקריב מה תורים וגו' וליכתוב בתריה ומלק הכהן את ראשו על המזבח: פרידון. גזולות לקבוע לו כהן. שלא ימלקו זה: **לא קבע** לו כהן. דשחיטה בור כשרה: **קבע** לה כלי. דנפקא לן מוקחא את האובלת לקמן באיך פירקן (דף צז): ת"ל כהן

ומלק אפר רבי עקיבא כו'. כולה ר"ה עקיבא קאמר לה בעצמו של כהן. בעצורתו ולא בסבין: **בין** לפעולה. מן החוט: מן הצואה. מן הרוח: **ונאפר** להלן. בחטאת העוף: והקטיר אותו. ושטע בכפפיו ולא יבדיל והקטיר אותו אני יודע מה שבגמרה חטאת מלקת את ראשו והקטיר בהקטרת הראש: דמו כולו. מדלא כתיב ובמנחה ממנו: מאחר שהקטיר הוא סמננה. וא"ת במינעו הגוף אל מקיימא דמו כולה: ה"נ ת"ל ומלק והקטיר ומנעה חטאת דמו וכי תעלה על דעתך משהקטיר מנעה אלא לומר לך מה הקטרה בראש המזבח אף המינעו בראש המזבח ובא לקרן דרומית ומזרחית: **סנין**. לפא סרגליו. שהותו למטה מה הסובב אמה: **אמה** בראש המזבח. דבעינן והקטיר ומנעה דמו שיהא מינעו בקרי הסמוך למקום הקטרה: **מאי** בניניהו. כלומר במאי מופלגי האי ע"כ לת"ק גופיה אית ליה והקטיר ומנעה דמו דהא לאו ט"ל קיר העליון מנא ליה: עושה מערבה כו'. לת"ק הדוגה לעשות מערבה על גבי סובב והקטיר עושה הליכך מינעו שנתת הסובב סמוך למקום הקטרה: **יכול** יקרה את הרוח בסבין ויטלנו: **לופק** לבדו בעלא עור ובלא נוצה כמו שצולין עוף עושי: **ונטול** את קורקבנה. ונצתה לשרן פרש דבר מאוס הוא כמו (איכה ד) כי נצו גם ננו: **ונטלה** חטאת. ולא יזרז ממה שסננין הופק הא

לה כהן, **קבע** לה כלי. **מליקה** **שקבע** לה כהן, אינו דין **שקבע** לה כלי. **תלמוד** לומר **בהן** **ומלק**. **אמר** רבי עקיבא, **וכי** **תעלה** על **דעתך** **שזר** **קרב** **לגבי** **מזבח**. **אלא** **מה** **תלמוד** לומר **בהן**, **שתהא** **מליקה** **בעצמו** **של** **כהן**. **יכול** **ומלקנה** **בין** **מלמעלה** **בין** **מלמטה**, **תלמוד** לומר **ומלק** **והקטיר**. **מה** **הקטרה** **בראש** **המזבח**, **אף** **מליקה** **בראש** **המזבח**. **ומלק**, **ממול** **עורף**. **אתה** **אומר** **ממול** **עורף**, **או** **אינו** **אלא** **מן** **הצואה**. **ודין** **הוא**, **נאמר** **פאן** **ומלק**, **ונאמר** **להלן** **ומלק**, **מה** **להלן** **ממול** **עורף**, **אף** **פאן** **ממול** **עורף**. **אי** **מה** **להלן** **מולק** **ואינו** **מבדיל**, **אף** **פאן** **מולק** **ואינו** **מבדיל**. **תלמוד** לומר **ומלק** **והקטיר**, **מה** **הקטרה**, **הראש** **לעצמו** **והגוף** **לעצמו**. **אף** **מליקה**, **הראש** **לעצמו** **והגוף** **לעצמו**. **ומנין** **שהקטרת** **הראש** **לעצמו** **והגוף** **לעצמו**, **שנאמר** **והקטיר** **אותו**, **הרי** **הקטרת** **הגוף** **אמורה**, **הא** **מה** **אני** **מקיים** **והקטיר** **המזבחה**, **בהקטרת** **הראש** **התבוב** **מדבר**. **ונמנע** **דמו**, **פולו**. **אל** **קיר** **המזבח**, **ולא** **על** **קיר** **ההיכל**. **ואיזה** **זה**, **זה** **קיר** **העליון**. **או** **אינו**, **אלא** **קיר** **התחתון**. **ודין** **הוא**, **מה** **בהמה** **ששתאיתה** **למעלה**, **עולתה** **למטה**. **עוף** **ששתאיתו** **למטה**, **אינו** **דין** **שעולתו** **למטה**, **תלמוד** לומר **ומלק** **והקטיר** **ונמנע** **דמו**. **וכי** **תעלה** **על** **דעתך**, **לאחר** **שהקטיר**, **חזור** **וקמיצה**. **אלא** **לומר** **לך**, **מה** **הקטרה** **בראש** **המזבח**, **אף** **מינעו** **בראש** **המזבח**. **הא** **ביצה**, **היה** **עולה** **בכבש** **ופונה** **לסובב**, **ובא** **לו** **לקרן** **דרומית** **מזרחית**. **היה** **מולק** **את** **ראשה** **ממול** **ערפה** **ומבדיל**, **וקמיצה** **מקמה** **על** **קיר** **המזבח**. **אם** **עשאה** **למטה** **מרגליו**, **אפילו** **אמה**, **כשירה**. **רבי** **נחמיה** **ורבי** **אלעזר** **פן** **יעקב** **אמרים**, **פל** **עצמה** **אין** **נעשית** **אלא** **בראש** **המזבח**. **מאי** **בינייהו**. **אפי** **ורבא** **דאמרי** **תרוניהו**, **עושה** **מערבה** **על** **גבי** **סובב**, **איפא** **בינייהו**: **פא** **לו** **לגוף** **כו**: **תנו** **רבנן**, **והחסי** **את** **מזרחתו** **בגזזתה**, **וא** **זפק**. **יכול**, **יקדיר** **בספין** **ויטלנו**. **תלמוד** לומר **בגזזתה**, **נטול** **את** **הנוצה** **עמה**. **אבא** **ויסי** **פן** **הנן** **אומר**, **ונטלה** **ונטול** **קורקבנה** **עמה**. **דבי** **רבי** **ישמעאל** **תנא**, **בגזזתה** **בנוצה**

גימא דלא כר"א בר"ש. לעיל (דף קה: ד"ה רבי) פירשתי: **המאת** העוף כמעשה עולה פסולה דשני במליקה. פי' מלק ב' סימנין והדביל וכו' קאמר שני בחזאה היינו שלא היה אלא מיעה והכל בעל למטה כדון חטאת ולא מצי לפרושי שני במליקה שעשאה למעלה דהא מילק בכל מקום כשירה בשני בחזאה ליכא לפרושי שהזאה למעלה משום

דקאי על ירשא דקתני עשאה למטה וכן בבא
 1 דעולת העוף כמעשה חטאת דאמר דשני
 2 במליקה היינו שלא מלק רק סימן אחד וכו' קאמר
 3 שני במצוי מיעה אבל מיעה אלא הוא תחת
 4 המיעה והכל למעלה ולא מצי לפרושי דשני
 5 במליקה וברו הכי דשני במצוי ובגון שעשאה
 6 למטה כדון חטאת דקאי על ירשא דקתני:
 7 עשאה למעלה ולבענין זה אריא כולה בששית:
 8 **דשני** במליקה גימא דלא כרבי יהושע דאמר
 9 אין מועלין. תימיה לי טעמא דרבי יהושע משום
 10 שעשאה למטה ובסימן ראשון נפסלה מעולת
 11 העוף וגם היה מיעה כחטאת העוף לכן נמשכה
 12 להיות כחטאת כך מפרש רב אשי טעמא לקמן
 13 אבל הבא מלק סימן אחד כחטאת למעלה אין זה
 14 פסול עולה כיון ראשון וגם לא היה (הוא)
 15 דהזאה לא ליכא למטה לחיות כחטאת כיון שלא היה
 16 וגם לא נפסל כיון ראשון כמעשה עולת העוף.
 17 בר"ך: **ואלא** במצוי. משמע צדכל דך בבא
 18 דעולה מיידי במצוי ותימיה כמעשה חטאת היכי
 19 מיתוקמא דשני במצוי דאי בשע הזאה נאח"כ
 20 מיעה אמאי מיפסלא עולה בכך כיון שעשאה
 21 אח"כ מיעה מדם הנפש ואי משום דרשינין בסוף
 22 פירקין דלעיל (דף סה). דמו כל דמו וכוין דעבר
 23 ליה הזאה ליכא כל דמו במצוי אלא מנסתר שאם
 24 נשפך מעט מהדם שתפסל בכך הדין מ"ש וכו'
 25 תימא דלא מוקד במצוי אלא הדיא דכולן מועלין
 26 כן דקאי אפי' עשאה לעולת העוף למטה
 27 כמעשה חטאת אלא חטאת אבל לך ירשא מיידי
 28 דשני במליקה א"כ בלאו הנך דיוקי קדייק ואויל
 29 היה מצי לאקשווי ירשא וסיפא במליקה ומציעתא
 30 במצוי דבבא חטאת העוף אבאקמא ירשא דשני
 31 במליקה ומציעתא בחזאה דך כן גדולה היתוקמא
 32 דשני במליקה כדפרישית ונראה לפרש דלעולם
 33 מיידי דך בבא דעולה דשני במצוי ורגעא ומנשפך
 34 מעט משום דמיד כשהיה והגיע ע"כ למזבח
 35 נתכפר בעלים משמומאל דלעיל פ"ב (דף כו)
 36 והרי נתכפר בפסול ולא מהני מה שמתמצה
 37 אח"כ כיון דכבר נתכפר עולה תימיה הוא לומר
 38 דנתכפר כיון שעשאה למטה כחטאת ולא דמי
 39 לנתנו על הכסף על ידי הדיוס שהעבודה בחזאה
 40 אלא שניה מקומו ונראה כפי' הקונט' דכמעשה
 41 חטאת היינו שלא עשה מיעה אלא הזאה למ"ד
 42 מיעה (בחטאת) ולא מעכב ופסולה משום דלא

עשה מיעה בעולה זו ליכא לפרושי דשני במצוי שעשאה המיעה למטה דהא קאי אירשא ועוד דהיינו טעמא (עשאה למטה) דקתני עשאה למטה כמעשה כולן דה"פ והקונטרס) לעיל גבי חטאת כמעשה עולה ומפרש דשני בחזאה היינו שלא היה אלא מיעה גרידא ומידו עדיין מה לו להי"ש לדיקע על ב"ב אלא במצוי ומשמע שאין יכול להקשות בענין אחר ירשא וסיפא במליקה ומציעתא במצוי בלאו כהי' יכול להקשות דבבא חטאת אבאקמא ירשא במליקה וסיפא בחזאה פלוגתא דר"א ור' יהושע במליקה ונראה שאין חשוקים מתמיה על סיפא דבבא דחטאת במאי דמיידי דשני בחזאה כיון דלא משכחת בה פסול בשניו דמליקה דמליקה בכל מקום במזבח כשירה וא"י א"י לא שני אלא במצוי אמאי מועלין כן לואן דאמר היתר חושיתו שנינו בריש מסכת מעילה (דף ה). זה היה לו היתר חושיתו ירצאה מיד מעילה וכן חטאת שעשאה למעלה כמעשה כולן ואפילו כמעשה חטאת לשם חטאתו וקתני סיפא

גמרא דשני, **במאי**. **אולימא**, **דשני** **במליקה**. **גימא**,
 1 **דלא** **כרבי** **אלעזר** **כרבי** **שמעון**, **דאמר**, **שמעתי**
 2 **שמבדילין** **בחטאת** **העוף**. **ולא** **אוקימנא** **דלא** **כרבי**
 3 **אלעזר**, **כרבי** **שמעון**. **לא**, **דשני** **בהזאה**. **הכי** **נמי**
 4 **מסתברא**, **מדקתני** **סיפא**, **עשאה** **למעלה** **כמעשה**
 5 **פולן** **פסולה**, **ואפילו** **כמעשה** **השאת** **לשם** **חטאת**.
 6 **דשני**, **במאי**. **אולימא** **דשני** **במליקה**, **האמר** **מה**,
 7 **מליקה** **בכל** **מקום** **במזבח** **כשירה**. **אלא** **לא**, **דשני**
 8 **בהזאה**, **ומדסיפא** **בהזאה**, **ירשא** **נמי** **בהזאה**. **מ"ד**
 9 **אירא**, **הא** **כדאיתא** **והא** **כדאיתא**: **עולת** **העוף**
 10 **כו'**: **דשני**, **במאי**. **אולימא**, **דשני** **במליקה**. **מדקתני**
 11 **סיפא**, **כולן** **אין** **מטמאין** **בבית** **הקליעה** **ומועלין** **בהן**.
 12 **גימא** **דלא** **כרבי** **יהושע**, **דאי** **כרבי** **יהושע**, **האמר**
 13 **אין** **מועלין**. **ואלא** **במצוי**, **אימא** **סיפא**, **עולת** **העוף**
 14 **שעשאה** **למטה** **כמעשה** **חטאת** **לשם** **חטאת**, **רבי**
 15 **אלעזר** **אומר**, **מועלין** **בה**. **רבי** **יהושע** **אומר**, **אין**
 16 **מועלין** **בה**. **דשני**, **במאי**. **אולימא** **במצוי**, **אימר** **דאמר**
 17 **רבי** **יהושע**, **דשני** **במליקה**. **במצוי**, **מי** **אמר**. **ואלא**
 18 **במליקה**, **ירשא** **וסיפא** **במליקה**, **ומציעתא** **במצוי**.
 19 **אין**, **ירשא** **וסיפא** **במליקה**, **ומציעתא** **במצוי**: **משנה**
 20 **ובכולן**, **אין** **מטמאין** **בבית** **הקליעה** **ומועלין** **בהן**, **הזין**
 21 **מחטאת** **העוף** **שעשאה** **למטה**, **כמעשה** **חטאת** **לשם**
 22 **חטאת**. **עולת** **העוף** **שעשאה** **למטה**, **כמעשה** **חטאת**,
 23 **לשם** **חטאת**, **רבי** **אלעזר** **אומר**, **מועלים** **בה**. **רבי**
 24 **יהושע** **אומר**, **אין** **מועלים** **בה**. **אמר** **רבי** **אלעזר**,
 25 **ומה** **אם** **חטאת**, **שאין** **מועלים** **בה** **לשמה**, **כששניה**
 26 **את** **שניה** **מועלים** **בה**. **עולה** **שמועלים** **בה** **לשמה**,
 27 **כששניה** **את** **שמה**, **אינו** **דין** **שימעלו** **בה**. **אמר** **לו**
 28 **רבי** **יהושע**, **ואם** **אמרת** **בחטאת** **ששניה** **את**
 29 **שמה** **לשם** **עולה**, **שכן** **שניה** **את** **שמה** **לדבר** **שיש**
 30 **בו** **מעילה**. **האמר** **בעולה** **ששניה** **את** **שמה** **לשם**
 31 **חטאת**, **שכן** **שניה** **את** **שמה** **לדבר** **שאין** **בו** **מעילה**.
 32 **אמר**

גמ' **דשני** **במאי**. **אבמעשה** **עולה** **לשם** **חטאת** **קאי** **ומיכני** **ליה** **איזה** **דבר** **בחטאת**
 1 **עשה** **כמעשה** **עולה**: **אי** **גימא** **דשני** **במליקה**. **שהדילי**: **גימא**. **הא** **דקתני** **פסולה**
 2 **דלא** **כר"א**: **ומהדר** **ה"ש** **מאי** **קשיא** **לך** **הא** **אי** **פלוגי** **רבנן** **עליה** **ולאו** **מי**
 3 **אוקמה** **סתמא** **דפירקין** **דלעיל** **דלא** **כר"א** **דקתני** **ובדיל** **בחטאת** **פסולה**: **לכומר** **דך**
 4 **אפי' כר"א**: **דשני** **בהזאה**. **שלא** **הוה** **אלא** **מיעה**
 5 **שמצוי** **היא** **עבודת** **העולה**: **ה"פ** **מסתברא**.
 6 **דכל** **שנייה** **דמתני**: **בהזאה** **הוא**: **דשני** **במאי**.
 7 **איזהו** **עושה** **למעלה** **עשה**: **האמר** **מה**. **גימא**
 8 **חטאת** **העוף** **בפירקין** **דלעיל** **(דף סג)** **מליקה**
 9 **בכל** **מקום** **כו'** **ומסיפא** **דאירי** **בשניו** **למעלה**
 10 **בהזאה** **איירי** **ירשא** **נמי** **דאירי** **בשניו** **מעשה**
 11 **הזאה** **מידי**: **את** **כדאיתא** **והא** **כדאיתא**. **כל**
 12 **חדא** **חדא** **במה** **דהוי** **שינוי** **לגביה** **מיידי** **ירשא**
 13 **דמיידי** **בשניו** **מעשה** **איכא** **למימר** **דבמליקה**
 14 **נמי** **איירי** **סיפא** **דמעשה** **דמליקה** **לא** **הוי**
 15 **שינוי** **תיתוקמ** **בהזאה**: **דשני** **במאי**. **הני** **מעשה**
 16 **חטאת** **דקתני** **במאי** **שני** **דשני** **במליקה**. **שלא**
 17 **הבדיל**: **מקתני** **סיפא**. **לכומר** **הא** **דקתני** **סיפא**
 18 **כולן** **מועלין** **בהן** **וקאי** **נמי** **אעשה** **כמעשה**
 19 **חטאת** **לשם** **חטאת**: **גימא** **דלא** **כרבי** **יהושע**.
 20 **דאיזהו** **אמר** **אין** **מועלין** **בהן** **במתניתין**: **אלא**
 21 **במצוי**. **ובהא** **לא** **פליגי** **ר' יהושע** **טעמא**
 22 **כדכב** **אדא** **דאמר** **לומר** **היה** **רבי** **יהושע** **עולת**
 23 **העוף** **שעשאה** **למטה** **כמעשה** **חטאת** **לשם**
 24 **חטאת** **נמשכת** **משם** **עולה** **ונעשית** **חטאת**
 25 **העוף** **הוא** **טעמא** **ליכא** **למימר** **אלא** **כדשני**
 26 **במליקה** **כדמפרש** **לך** **רב** **אשי** **לקמן** **משום**
 27 **דעולה** **ירציה** **שני** **סימנין** **וחטאת** **סחה** **באחד**
 28 **אחד** **מליקה** **עולת** **העוף** **למטה** **ליהא** **זה**
 29 **שמולק** **למטה** **ולשם** **חטאת** **בסימן** **ראשון**
 30 **השלים** **בה** **לא** **מעשה** **החטאת** **לפיכך** **ירצאה**
 31 **בה** **משם** **עולה** **ונעשית** **חטאת** **חטאת**
 32 **העוף** **שעשאה** **למטה** **כמעשה** **חטאת** **לשם**
 33 **חטאת** **שאין** **בה** **מעילה** **אבל** **היכא** **דבמליקה**
 34 **לא** **שני** **ומולק** **למעלה** **וכמעשה** **עולה** **תו** **לא**
 35 **נמשכת** **בשניו** **דמיעה** **שלא** **מיעה** **אלא** **היה**
 36 **כדון** **חטאת** **למטה** **למיהו** **חטאת** **העוף**: **אימר**
 37 **דא"ר** **יהושע** **דשני** **במליקה**. **לטעמא** **כדפרישית**:
 38 **ירשא** **במליקה** **משום** **דביעית** **לאוקמה** **דלא**
 39 **כר"א**: **כרבי** **שמעון** **כדאיתוקמא** **סחה** **באחד**
 40 **פירקין** **דך** **סיפא** **פלוגתא** **דרבי** **יהושע** **ע"כ**
 41 **במליקה**: **מציעתא** **במצוי**. **היתוקמא** **כרבי**
 42 **יהושע** **משום** **דר"א** **שמותי** **הוא**: **מתני** **ובולן**,
 43 **אנ"פ** **נפסלו** **מליקתן** **מסדרתן** **אין** **נבלה**.
 44 **ואין** **מטמאין** **בבית** **הקליעה**. **כדון** **נבלת** **עוף**
 45 **סתור** **ומועלין** **בהן**, **ואף** **בחטאת** **הואיל** **ונפסלו**
 46 **אין** **בהן** **שעת** **היתר** **לכתובים** **לא** **יצאו** **מידי**
 47 **ועשאה** **למטה** **כמעשה** **חטאת** **לשם** **חטאת**.
 48 **כדשירה** **היא** **יש** **לה** **שעת** **היתר** **לכתובים** **ושבו** **אין** **בה** **מעילה** **אפילו** **לו**: **רבי**
 49 **אלעזר** **אומר** **מועלין** **בה**. **דהא** **עולה** **היא** **ומי** **היצאה** **ממעילה** **שעת** **היתר**
 50 **לכתובים** **אין** **לה**: **רבי** **יהושע** **אומר** **אין**. **דכיון** **דישנה** **שמה** **ומעשה** **מקומה**
 51 **לשם** **חטאת** **נעשית** **חטאת** **כדמפרש** **בגמרא**: **ומה** **חטאת** **העוף** **שאין** **מועלין** **לשמה**.
 52 **שרוי** **נאכלת** **לכתובים**: **שינה** **את** **שמה**. **ופסלה** **ולא** **באה** **לכלל** **בשניו** **מועלין**
 53 **בה** **דהא** **רבי** **יהושע** **גופיה** **לא** **פלגי** **עליה**: **ליבר** **שיש** **בו** **מעילה**. **לשם** **עולה**:
 54 **ששהבן**

מעילה שבהן: הוין מחטאת העוף וכן מחטאת העוף וכן חטאת שעשאה למעלה כמעשה כולן ואפילו כמעשה חטאת לשם חטאתו וקתני סיפא דכשירה היא ויש לה שעת היתר לכתובים ושוב אין בה מעילה אפילו לו: רבי אלעזר אומר מועלין בה. דהא עולה היא ומי היצאה ממעילה שעת היתר לכתובים אין לה: רבי יהושע אומר אין. דכיון דישנה שמה ומעשה מקומה לשם חטאת נעשית חטאת כדמפרש בגמרא: ומה חטאת העוף שאין מועלין לשמה. שרוי נאכלת לכתובים: שינה את שמה. ופסלה ולא באה לכלל בשניו מועלין בה דהא רבי יהושע גופיה לא פלגי עליה: ליבר שיש בו מעילה. לשם עולה: ששהבן

דמועלין בה אמאי הרי היה לה שעת הבושר והיתר מליקה:

והרי קדשי קדשים ששחטן בדרום כו'. משמע דמן התורה מועלים דק"ו דאורייתא הוא ותימה דלא מקשה מהבא לרבה דאמר בריש מעילה קדשי קדשים ששחטן בדרום אין מועלין בהן מן התורה ומאי איתרובי ליה לאקשווי התם דהא מנא דהא וי"ל דלרבה מעילה דר' אליעזר הדאבא נמי מדרבנן דעולה שעשאה למטה כשחטת דרום היא וק"ו דקאמר ר' אליעזר הינו שיש להם לבית דין לתקן מעילה:

לדבר שיש בו איסור היתר. וא"ת חטאת העוף ששינה את שמה חטאת העוף דיוולדת תוכיה ששינה את שמה לדבר שאין בו מעילה ומועלין בו היא פסולה היא כדאמר בבב"ק (דף טו) לשם חטאת יולדת לשם חטאת נודר פסולה וני גלותו ניתנו ומירו לומי ומסקינן בגמרא נדחת רבי אליעזר לטעמיה דרבי יהושע משום דנמשכת ונעשית חטאת העוף ניזא ועוד י"ל דר' יהושע היה מצי לאחזריי את תורת החטאת תורה אחת לכל החטאות כדקאמר ריש ב"ק דמנחו" (דף ג) וא"כ אין מועלין בה דהא כשירה היא:

א"ר אליעזר אשם ששחטו בצפון לשם שלמים יוכיח דמועלין. תימה י"ל אימת מועלין אי לאתר זריקה ליכא מעילה דהא מותר באבילה ואי לפני זריקה כפרשי' גולת העוף נמי לפני הוא ומיזא בדרה"ר יהושע דמועלין דאבתי לא מנשכח להית חטאת העוף וי"ל דה"א לטעמיה דאמר אשם שלא לשמו פסול כחטאת ומיירי לאתר זריקה. ברוך. תימה י"ל לימא ליה שכן שניה את שמו לדבר האסור ולדבר המותר כדקאמר במתני' שבו פריך בספוק לימא ליה שניה בעלם לימא ליה הא דפרך במתני'. ברוך.

בשינוי בעלים. ה"נ היה מצי למימר אשם מצרוע שקדו לשמו בדרום בכלל לשם שלמים יוכיח שהרי שחטו למיזא מוקמו ושניה מעשיו דצריך קבלה ביד כדאמר בריש אזהרו מוקמו (לעיל דף מה) שני כהנים מקבלת אן דמו אחד ביד ואחד בכלי' העוף שעשאה ששחטן כו'. משאר קדשי קדשים ששחטן בדרום לשם קדשים קלים אין פריך שמשכו אלא מקינים דאמריו (וימא דף מא) אין הקינים מתפרשות אלא או בלקולת בעלים או בששית כהן הילכך תיחזי נמי הכי שתמישך:

ועולת העוף למטה ליתא. מתוך דברי רב אשי משמע דאי היתה למטה א"פ דהאי בסין אחד והאי שניה לא היתה נמשכת ונעשית חטאת העוף ותימה איכי גבי חטאת העוף כיון דאמר מר מליקה בכל מקום במזבח כשיש להם לא למיזר מכל מקום לא סימן אחד מיפסלא כהן האמר רב אבא בה שנינו מקום אינה יכלה להימשך ועוד קשה דנמשכת אם היתה נפסלת למעלה היתה נמשכת לעלה שהרי המקום גורם לה להמשך אן כן גבי עולה למא ה"ל טעמא דהאי: סימן אחד והאי שנינו היתה נמשכת מחמת ממשכת ונעשית חטאת העוף ומפרש ה"ר חיים דכלל זה היה כיון דלעולם אין הקרבן נמשך ליעשות קרבן אלא אלא מחמת שני טעמים משמשכין אותו שני שחיו טעמים וברשי' בשני הילכך גבי עולה צריכין שני טעמים דפסולה למטה וגם הכשרה בשני סימנין וכן חטאת העוף שעשאה למעלה אם היתה למעלה פסולה היתה נמשכת מכח שני טעמים ואם האמר עלת העוף שעשאה למעלה חטאת העוף תימשך ותיחזי חטאת דהא יש כאן שתי פסולות

ששחטן בדרום. לשם שלמים ויכחו ששינה שמם ומועליהם: לדבר שאין בו מעילה. שקדשים קלים אין בהם מעילה אלא באימרו: ומועלין בהן. מפני שנפסלו כשחטת דרום או הביאתן זריקתן בכלל שלם היתר להוציאן מיד מעילה: איסור. אימרוהו אן. מעילה. חטאת העוף כולו היתר: **גמ'** אשם ששחטו בצפון כו'. לפני זריקה ולאחר זריקה ליכא מעילה שהרי נאכל לכהנים ושרא לשמו לא פסיל ביה. ואף אתה אל תתמה על העולה. עולת העוף קאמר שחולק בה דאילו בעולת ברומה ששינה בה לשם חטאת לא פליג דהא שניה שמה לדבר שיש בו מעילה באימרו: שניי בעלים. כשניו מעשה חשיב לה נחית רבי אליעזר. הבין את דברי רבי יהושע שטעמו משום דקסבר נמשכה משם עולה ונעשית חטאת והאי טעם ליכא למימר בשום שניו שם קרבן אחר אלא בעולת העוף לבריה וכשינשחית לשם חטאת ומעשיו כדמפרש רב אשי לקמן מפני שחטאת העוף כשירה בסימן א' וכשמלק עולת העוף למטה לשם חטאת ומליקת סימן אחד בעולה לאו כלום היא ובחטאת הוי גמר עבודה מקודם שחל עליה שם פסול גולה משום עשיית מעשה חל עליה שם חטאת העוף כשירה ונמשכת ונעשית חטאת העוף: תימשך ותיחזי עולת העוף. ותהא כשירה דקס"ד דקאמר רב אדא לר' יהושע חטאת נמי כשירה היא: וכי תימא לר' יהושע הכי נמי ומתניתין דקתני פסולה דלא כר' יהושע: והאמר ר' יוחנן כך היה הצעה. משנתנו: מאי לאו כן היא ותו לא. דברגיטין לה דלא פליג ר' יהושע אלא בעשה שעשאה למטה כמעשה חטאת לשם חטאת: לא. הכי קאמר כן היא הצעתה של כולה משנה דבי היכי דפליג בעולה פליג בחטאת: רב אשי אמר. לעולם לא פליג ליה ותקשה דבשלמא עולת העוף שעשאה למטה כיון דחטאת הכשרה בסימן אחד וגמר עבודתה נמשכת להשלים קודם שחילול על זו שם עולה פסולה זו היא הכשרה בשני סימנין ולפיכך סימן ראשון אינו פסול בה משום עשיית מעשה ועולת העוף למטה ליתא ויש כאן שנינו מעשה עולה והיכר מעשה חטאת מכיון שמולק בה סימן א' ועדיין אל חל עלה שם פסול עולה חל עליה שם חטאת כשירה הילכך נמשכה ויוצאה למעלה כמעשה עולה בשני סימנין ולשם עולה: כיון דאמר מר מליקה בכל מקום במזבח כשייה. משום מליקת מעלה אין כאן שנינו להפקיע מנחה שם חטאת ואין כאן שנינו השם וכיון דחטאת גמר עבודתה נחית סימן אחד מקודם שיגמר מעשה עולה חל עליה שם חטאת שנמלקה כולה בשלא לשמה ונפסלה משום שלא לשמה וכי דהר מלק אידך סימן להביאה לכלל מעשה עולה היכי ממשכח דהויא עולה: נמשכת ונעשית חטאת. חטאת דעתיך ואפילו למיסק ליה לשם זבוח חטאת קאמר:

אמר לו רבי אליעזר והרי קדשי קדשים ששחטן בדרום, ושחטן לשם קדשים קלים, ויכחו. שפ"ה שניה את שמם לדבר שאין בו מעילה, ומועלין בהן. אף אתה אל תתמה על העולה, אף על פי ששינה שמה לדבר שאין בו מעילה, שמימלו בה. אמר לו רבי יהושע, לא, אם אמרת בקדשי קדשים ששחטן בדרום, ושחטן לשם קדשים קלים, שפ"ה שניה את שמם לדבר שיש בו איסור והיתר, האמר בעולה ששינה את שמה לדבר שפסול היתר: **גמרא** תניא, אמר לו רבי אליעזר לדבי יהושע, אשם ששחטו בצפון לשם שלמים, ויכחי, ששינה את שמו ומועלין בו. ואף אתה אל תתמה על העולה, שאף על פי ששינה את שמה, שמימלו בה. אמר לו רבי יהושע, לא, אם אמרת באשם, שאם שניה את שמו, לא שניה את מקומו. האמר בעולה, ששינה את שמה, ושניה את מקומה. אמר לו רבי אליעזר, אשם ששחטו בדרום, לשם שלמים, ויכחי. ששינה את שמו, ושניה את מקומו, ומועלין בו. אף אתה אל תתמה על העולה, שאף על פי ששינה את שמה, ושניה את מקומה, ומועלין בה. אמר לו רבי יהושע, לא, אם אמרת באשם, ששינה את שמו ושניה את מקומו, ולא שניה את מעשיו. האמר בעולה, ששינה את שמה ואת מעשיה, ושניה את מקומה. אמר רבי יהושע, לא, וימא ליה, אשם ששחטו בדרום לשם שלמים, בשינוי בעלים, ששינה את שמו ושניה את מקומו ושניה את מעשיו. מילא קאמר ליה הכי, שמע מינה, נחית רבי אליעזר לטעמיה דרבי יהושע. דאמר רב אדא בר אבהו, אמר רבי יהושע, עולת העוף שעשאה למטה, כמעשה חטאת לשם חטאת, כיון שמוקם בה סימן אחד, נמשכת ונעשית חטאת העוף. אי הכי, חטאת העוף נמי, שעשאה למעלה כמעשה עולה, מפי מליק בה סימן אחד, תימשך ותחזי עולת העוף. וכי תימא הכי נמי. והאמר רבי יוחנן מנחה רבי בנאה, כך היא הצעה של מנחה. מאי לאו, כך היא הצעה, ותו לא. לא, כך הצעה של פוקה מנחה. רב אשי אמר, בשלמא עולת העוף שעשאה למטה, כמעשה חטאת לשם חטאת, כיון דהא הכשרה בסימן אחד, והא הכשרה בשני סימנין, וועולת העוף למטה ליתא, כיון דמלק בה סימן אחד, נמשכת ונעשית חטאת העוף. אי אלא, חטאת העוף, כיון דאמר מר, מליקה בכל מקום כשיירה, מפי מלק בה סימן אחד, איפסלא. כי הדר מליק באידך סימן, היכי ממשכח דהויא עולת העוף. וגפא, אמר רב אדא בר אבהו, אמר רבי יהושע, עולת העוף שעשאה למטה, כמעשה חטאת לשם חטאת, כיון שמוקם בה סימן אחד, נמשכת ונעשית חטאת העוף.

ועולה הכשירן לטאת שהרי לא הבדיל והווי' שהמליקה מנשכח ובסימן ראשון ליכא פסול של עולה דנמא שתמישך ותיחזי חטאת והוא מיליתא אחריית דהאי חטאת העוף, אלא, חטאת העוף, כיון דאמר מר, מליקה בכל מקום כשיירה, מפי מלק בה סימן אחד, איפסלא. כי הדר מליק באידך סימן, היכי ממשכח דהויא עולת העוף. וגפא, אמר רב אדא בר אבהו, אמר רבי יהושע, עולת העוף שעשאה למטה, כמעשה חטאת לשם חטאת, כיון שמוקם בה סימן אחד, נמשכת ונעשית חטאת העוף.

ועולה הכשירן לטאת שהרי לא הבדיל והווי' שהמליקה מנשכח ובסימן ראשון ליכא פסול של עולה דנמא שתמישך ותיחזי חטאת והוא מיליתא אחריית דהאי חטאת העוף, אלא, חטאת העוף, כיון דאמר מר, מליקה בכל מקום כשיירה, מפי מלק בה סימן אחד, איפסלא. כי הדר מליק באידך סימן, היכי ממשכח דהויא עולת העוף. וגפא, אמר רב אדא בר אבהו, אמר רבי יהושע, עולת העוף שעשאה למטה, כמעשה חטאת לשם חטאת, כיון שמוקם בה סימן אחד, נמשכת ונעשית חטאת העוף.

ושניסמית ענינה היינו שנחטטה דמיה אבר וממעטין לה בפ"ק דקדושת (דף כה) מדכתיב מן העוף ולא כל העוף פרט לשיבש גפה ולא כמו שפירש קמנרט משום הקריבהו נא לפתחן וא"ת ליל קרא למחוסר אבר אבל אפילו לבני נח אסור כדרדשינן לקמן פ' בתרא (דף קטז) דע"ז (דף ה) דהא בבמה שחזין ראשי אברים שלה ויל לא די

לא דכתיב קרא בישראל הוה מוקמין קרא דבני נח לישראל ולא לבני נח כדאמר רב ד' מיתות (שנהדרין דף גט) כל מצוה שאמורה לבני נח ולא שנתי בסנין לישראל באמרה הלא לבני נח ולא הוה אמנא דכיון דאישתרי בעל מום בעופות לישראל יפוי מנבמה אשתרי אפי' מחוסר אבר א"ז הוה מוקמין מכל דהי דכתיב בבני נח דהוקא בבמה שמעניו בשארס בה מום לישראל:

אמר רב שמאל ולילה כו'. כולה חך גוויא כרש דבריפרישית מבחניו ושמואל ולילה דאין מטמאין אלא עול לא ירדו חור וסבין דהמטאין(א) (ירדו) לרש דכיון דארש פסול וקודם שחטתו כמו דחנקין דמי וירדו דאין פסולין בקודש שלא נתקדש בבלי וכל שפסולו בקודש דלא ירד היינו שארע פסול משנשט ונתקדש שדמינו כלי ולא כמו שפי' קמנרט לקמן בפ' המזבח מקדש (דף פד.) אין פסולו בקודש שארע פסול קודם ביאתו לעזרה כגון רובע ורבע עזרה עולה מאי איכא למימר ועד דשחיתת דרום ר"ל במעלה תרד לא ירד ולא דוקא ר"ש רובע ורבע דהיי' זר במליקה ובקמיצה תרוב(ג) ועל כרחין למאי דבעי למימר רבה דשחיתת דרום תרד לרש' שמאל ולילה דאין מטמאין בבית הבליעה ולא עול לא ירדו טעמא בכל מקום כדמפרש רבא שמאל דאית ליה הגשר' כיום הכפרים ולילה לאיברים ופרדים ורבי יהודה ממעט לילה א"ז דאית ליה הגשר' ושמואל בני ג'ל הגשר' וממעט דאין לומר דלא שמענו אלא ג' דברים משום דתלתא מעעטי' כתיבי דהא מלקה זר ובעל מום תרד ל' ירדה וכן שחיתת דרום ר"ל ומה כי דאית למימר ר' יהודה רובע ורבע רבה לרש' ור' א"ז דהבא משמע דלרב לא הוי פסול ז' כפסול שמאל ובפ"ק דמנחות (דף ט) משווה להו לענין אם קמין חיזוי ויל דהתם אין תליי בהבשר דהא מכשר ר' יהודה בן בתרא בכל דהפסולין כולן. הגדה ג"ל פירוש דכל שפסולו בקודש היינו כל שפסולו כשר בעלמא בקודש דהא לשון ז' הן לקמן בפ' המזבח מקדש (דף פד.) גבי אם עול לא ירדו והתם גמי מפרש לכל אתם שלא ירדו הכן כשרים בעלמא ולעיל פ"ה (דף נא.) ד' מפרש להו לן דרם כשר שחרי לן כשר באומרים וכן כולדה ובשמעתא גמי מפרש מ"ש שמאל דאינו מטמא דאית ליה הכשיר' ביה"כ ולילה באיברים ופרדים חור וסבין מטמאין דלית ליה הבשיר' בעלמא ור' יוחנן דאמר מליקת זר אין מטמאה משום דאית ליה הכשירא או בשחיתה או באיבמה וכן בהמה בעלת מום דלא ירד' ברוקן שבעין והואיל וכשר בעופות ולרבנן גמי אי משכחת ליה בבמה הכשירא לא תרד ולרבי שמעון גמי בעי הכשירא בלמא דהיינו פסולו בקודש ולהכי תנן גבי אתנן וכולאים ירדו דלית להו הכשירא והא דר' יהודה בעצמו אומר מפני מה לן דרם כשר בשכר באימורין ולון באימורין (ושכשרו) בבשר לאורוי' דשאר עבודות לפינן(ה) ולתחלה או ממנה אבל מנחות דם לא ולהכי אקמו ירדו בני דר' יוחנן וחיטתו כיון דמשכח הכשירא בשום מקום אבל עבודות דם שפיר יליף ר' יהודה מעבודות דם אפי' מהכשירין ולהכי שמעטתא שבחין לא ירד וטרפיהון(ו) ירד אפי' לרש' אפי' לרש' דיליף בהמה מעוף א"ע'ז' דהתם אבית הכשירא בשום טריפה אבל בקריה אבית התם מצוה וכן אבית וליפנין שמאל לא ירד מהבשר ויהוה"כ א"ז ירדו תרתי לא ילפי' בהמה מעוף וגם שלא בהבשרו כמזונו כבך אי נמי לא ילפינן פסול של קודש שחיתת כשר טריפה ממליקה שאינו בהמין ומתחתו לא אירע קודם שחיתה ומכמוהו לא שכן פירש להו רבינו הקדוש נ"ע ולאטו(ז) כמו שבפנים וא"כ אין מטמאין בגדים אבית הבליעה וגם אם עול לא ירדו(ח) א"ה האה תליא דהא ליטענא דכל פסולין בקודש בני תרתייהו תנן לה בהרש מעילה (דף ג) בני מרדה להו לתרתייהו ושחיתת חניף קודשים פנינם דאימורין בסמוך אין מטמאין א"ע'ז' דהרר כדמוכח בפ"ק דשחיתת דרום דלית ליה הכשיר' ור' יהודה (דף ק) דפטר ליה אם העלוהו אחרי כן בחוץ ואם לא ירדו פנינם היה חייב בחוץ כדאיתא בפ"ב(ט) דהתם איתא קרא בסמוך למימר אין מטמאין דאין אביתן בשחיתת דרום ירדו לרבי יהודה פ"ק מעילה(י) א"ז א"ע'ז' דאית להו הכשירא וקדשים קלים ודמיים למטה מעללה לא ירד ח"ל ר' יהודה מינן כיון דשחיתתו כיון דשחיתתו חשיבי שחיתת חוץ והוה כמאן דחנקתו ומי ומליקת פסול דקמיה בסמוך אין מטמאין(יא) אין צ"ל כפרשי' שפירש בעל מום עול אביתן כוון בעל מום כשר לעבדה ואפילו בבמה דכרשבתו (דמוכח) לעיל שפ"ב (דף טז) דפרחי מה להצד השתה שבתן שכן לא הותרו בבמה אבל מליקת פסול היינו או אנון או טמא או פסול אחי' דאישתרי בעלמא ונשפר דמה קו' הוצאר לא ירדו משום דבכר געשית כל שחיתתו בחוץ. ברי'ר'. **דאית'** ליה הכשירה ביה"כ והא מצוי למימר בחולבת אברים אלא כיון דמשכח יתה"כ בעבודה דמעכב כפרה נקטיה: **שחיטה** לא עבודה

תורין שלא היע זמנו ובני זונה שבער זמנו, אינו ראויין לקרבן והוה להו כמליקת חולין דהניא בחבל שחטין (חולין דף כב.) תורין גדולים וכל קטנים בני זונה קטנים ולא גדולים דלא אישתמיט קרא וכתב חז"ל הוינו מני לא תהיים ואימתי תורין כשרין משחיבה ואימתי בני זונה פסולין משחיבהו ונצח מחובתן שמימי העואר:

שנפמית עינה. דהיל מחוסר אבר והקריבוהו נא לפתחן וכי אמרין אין תמות וכו' עבודת לענין דוקן שבעין הוא דקאמרין: **שפסולה בקדש.** שבאה לעזרה בהבשרה והפסלה: **גמ' שמאל ולילה.** מלק בשמאל או בלילה זה והוא הדין לאנון וערל וכל הפסולין: כיום הכפרים. נטל את המנחה בימינו ואת חבף בשמאלו ולילה גמי מאי שגאן דאשכחן ליה הכשירה לכתחילה באיברים ופרדים: אלעזר כתיב. שחיתתו וכתבי חזקה לעכב: דקדשי ברוך התי' איתא. ועל כרחן ק"ז אין עבודת שלה חשבות עבודה: וילף מבמה. שחור כול בה למלוך עופות לכתחילה דאין כיהון בבמה דרתנן בפ' בתרא (לקמן דף ק"ג) ובין דאשכחן ליה הכשירה לכתחילה בעלמא יטהר כאן מידי וביילה: מבמה לא ילפינן בכפרש. בבמה כחול דהא לגבי מקדש: ורבי יוחנן אמר מלק זר אינו מטמא בבית הבליעה. דילפינן מממה: סבין מטמא. דלא מליקה ולא שחיתה אלא ודחובתה לא אשכחן הכשירה לאיתוי' שחיתת קדשים בפנים. דלא מטמאי דבמנתי לא תנן לה: כליא דסיפא לאיתוי' מליקת חולין בחוץ. דבמנתי דלא

הבליעה, סבין מטמא אבית הבליעה. תנן, כל הפסולין ששלקו, מליקתן פסולה. בשלמא לרבי יוחנן, כ'ל, לאיתוי' זר, אלא לרב, כ'ל' לאיתוי' מאי. (לאו) לאיתוי' שמאל ולילה. שמאל ולילה, כהדיא קנתי. תני והרר מפרש. תא שמוע, זה הפלל, כל שחקה פסולו בקודש, אינו מטמא בגדים אבית הבליעה. בשלמא לרבי יוחנן, כ'ל' לאיתוי' זר, אלא לרב, לאיתוי' מאי. וליתעמך

יהודה וכן שחיתת דרום ר"ל ומה כי דאית למימר ר' יהודה רובע ורבע רבה לרש' ור' א"ז דהבא משמע דלרב לא הוי פסול ז' כפסול שמאל ובפ"ק דמנחות (דף ט) משווה להו לענין אם קמין חיזוי ויל דהתם אין תליי בהבשר דהא מכשר ר' יהודה בן בתרא בכל דהפסולין כולן. הגדה ג"ל פירוש דכל שפסולו בקודש היינו כל שפסולו כשר בעלמא בקודש דהא לשון ז' הן לקמן בפ' המזבח מקדש (דף פד.) גבי אם עול לא ירדו והתם גמי מפרש לכל אתם שלא ירדו הכן כשרים בעלמא ולעיל פ"ה (דף נא.) ד' מפרש להו לן דרם כשר שחרי לן כשר באומרים וכן כולדה ובשמעתא גמי מפרש מ"ש שמאל דאינו מטמא דאית ליה הכשיר' ביה"כ ולילה באיברים ופרדים חור וסבין מטמאין דלית ליה הבשיר' בעלמא ור' יוחנן דאמר מליקת זר אין מטמאה משום דאית ליה הכשירא או בשחיתה או באיבמה וכן בהמה בעלת מום דלא ירד' ברוקן שבעין והואיל וכשר בעופות ולרבנן גמי אי משכחת ליה בבמה הכשירא לא תרד ולרבי שמעון גמי בעי הכשירא בלמא דהיינו פסולו בקודש ולהכי תנן גבי אתנן וכולאים ירדו דלית להו הכשירא והא דר' יהודה בעצמו אומר מפני מה לן דרם כשר בשכר באימורין ולון באימורין (ושכשרו) בבשר לאורוי' דשאר עבודות לפינן(ה) ולתחלה או ממנה אבל מנחות דם לא ולהכי אקמו ירדו בני דר' יוחנן וחיטתו כיון דמשכח הכשירא בשום מקום אבל עבודות דם שפיר יליף ר' יהודה מעבודות דם אפי' מהכשירין ולהכי שמעטתא שבחין לא ירד וטרפיהון(ו) ירד אפי' לרש' אפי' לרש' דיליף בהמה מעוף א"ע'ז' דהתם אבית הכשירא בשום טריפה אבל בקריה אבית התם מצוה וכן אבית וליפנין שמאל לא ירד מהבשר ויהוה"כ א"ז ירדו תרתי לא ילפי' בהמה מעוף וגם שלא בהבשרו כמזונו כבך אי נמי לא ילפינן פסול של קודש שחיתת כשר טריפה ממליקה שאינו בהמין ומתחתו לא אירע קודם שחיתה ומכמוהו לא שכן פירש להו רבינו הקדוש נ"ע ולאטו(ז) כמו שבפנים וא"כ אין מטמאין בגדים אבית הבליעה וגם אם עול לא ירדו(ח) א"ה האה תליא דהא ליטענא דכל פסולין בקודש בני תרתייהו תנן לה בהרש מעילה (דף ג) בני מרדה להו לתרתייהו ושחיתת חניף קודשים פנינם דאימורין בסמוך אין מטמאין א"ע'ז' דהרר כדמוכח בפ"ק דשחיתת דרום דלית ליה הכשיר' ור' יהודה (דף ק) דפטר ליה אם העלוהו אחרי כן בחוץ ואם לא ירדו פנינם היה חייב בחוץ כדאיתא בפ"ב(ט) דהתם איתא קרא בסמוך למימר אין מטמאין דאין אביתן בשחיתת דרום ירדו לרבי יהודה פ"ק מעילה(י) א"ז א"ע'ז' דאית להו הכשירא וקדשים קלים ודמיים למטה מעללה לא ירד ח"ל ר' יהודה מינן כיון דשחיתתו כיון דשחיתתו חשיבי שחיתת חוץ והוה כמאן דחנקתו ומי ומליקת פסול דקמיה בסמוך אין מטמאין(יא) אין צ"ל כפרשי' שפירש בעל מום עול אביתן כוון בעל מום כשר לעבדה ואפילו בבמה דכרשבתו (דמוכח) לעיל שפ"ב (דף טז) דפרחי מה להצד השתה שבתן שכן לא הותרו בבמה אבל מליקת פסול היינו או אנון או טמא או פסול אחי' דאישתרי בעלמא ונשפר דמה קו' הוצאר לא ירדו משום דבכר געשית כל שחיתתו בחוץ. ברי'ר'. **דאית'** ליה הכשירה ביה"כ והא מצוי למימר בחולבת אברים אלא כיון דמשכח יתה"כ בעבודה דמעכב כפרה נקטיה: **שחיטה** לא עבודה

וינלה מבמה. פ"י כיון דמכשר לילה א"ע'ז' דאין פסולו בקודש משום דאית ליה הכשירא א"כ ר' גמי כיון דאית ליה הכשירא הוה מצי לשנויי דאתאי כביד (לקמן דף ט) דאין מנחה ועופות בבמה וברייתא דהניא לקמיה כרבי יוחנן לא קשיא לרידה דאתאי כביד' דיש מנחה ושמוא משמע ליה דאי ילפא מבמה וליפנין אפי' מנחה ועופות כיון דאיכא הכשירא מידא לר' וכו' תימא מבמה לא יליף חותניא מנין לירצא כו'. א"ע'ז' דרך ברייתא רב' יהודה בפ' המזבח מקדש (לקמן דף פד:) מימין כיון דר' יהודה דמנתי לילף מבמה כל שכן ר"ש ומשני אואז. תורת העולה סמוך דמרבין לן כל שבר שלו הכשיר א"ע'ז' דלית לה הכשיר אלא בבמה דהוה עבודת הדם לילף ר' יהודה דהא מנעט שחטתו בלילה ויצא דמה כיון שחיתת אואז:

אלא לרב לאיתוי' מאי. וליכא מליקת לאיתוי' חוץ לזמנו וחוץ למקומו ושלא לשמו דלא עמי' בעבודתה דהא מקל וחומר דמליקת לילה דלרבי יהודה תנא דמה כיון שכן הך דלא תרד לר' יהודה דלא מטמא:

דלא תנן לה במתני: הותר והפגא. ולא אמרינן נפקי להו מהיתר אכילת קדשים וחל עלייהו איסור נבילה למפרעי: דישנה בבמה. בור: לדברי האומר. כפי אחרון (לקמן דף קיג) ר' יהודה קורא עין מנחה בבמה: זכחים. ויבטו זכחים שלמים כסתי (שמות כז) אין איסור כלי שרת במנחה בבמה. הלכך לא ליפנין זו

ולטיעמיך שלא היה פסולו בקודש לאתויי מאי. תימה לדימא לאתויי בעל מום הוא משמע דטעמא דזר לר' יוחנן משום דיליף במנחה ובעל מום לא הותר במנחה כדמוכח לעיל בריש פ' (טו דף טז) דפרך מה להצד השוה שבדן שכן לא הותר במנחה ואי היה מפרשינן בטעמא דרבי יוחנן משום דיליף משחיטת אע"ג דלאו עבודה היא דניחא:

לאתויי שחיטת קדשים בפנים. ואע"ג דהתרד מתרנן פ' שהחוט והבעלה (לקמן דף קיא). שחט עוף בפנים ומעלהו בחוץ פטור ממיא אין מטמאה בבית הבליעה וליפנין לקמן פטור ממיא ויש לומר לא דמי שחט עוף בפנים דאינו מטמא היינו טעמא דגם בחוץ אינו מטמא ומטעמא דהועלה השחיטה לחיוב ברת בשביל כך אין דומה דאם עלה בהמה או עוף ששחט חוץ מקריב אלא פשיטא דירד דמה ענין זה לזה חיוב ברת לומר לא ירד פשיטא דשחט בהמה או עוף בחוץ דמשום שחיב ברת לא נאמר דאם עלה לא ירד ולעולם לא נאמר לאו עוף אלא חיוב מקריב דוגמתו כשר בפנים ובריש מעילה (דף כב) דמשוה לזה דכל חיובא דאין מטמאין אבית הבליעה הכי נמי לא ירדו היינו דוקא ברבי שחט בפנים כשר כותייהו. ברויך:

מליקת זר זו לא תרד. לרבי שמעון אבל לר' יהודה תרד כמו לילה ויוצא ודרום דעבודת דם לא יליף ר' יהודה במנחה. **אין** קידוש כלי שרת במנחה מידו. תימה כיון דתקדש כבלי שרת הוא פסולו בקודש קרינא ביה ושמא כיון דתחילת עבודתה בידי ולא נתקדש כבלי שרת תחילת עבודה לא חשיב פסולו בקודש ולא דמי לשחיטה דסבין מקדש ליה.

יבול תהא שחיטה שהיא לפנים מטמאה בגדים אבית הבליעה כו'. הא דמצרכינן אכילת קרא לשחיטת עוף ענין ששטרות מידו נבילה ולענין איסורי הנאה לא מצרכינן קרא לשחיטת ששטרות מידו נבילה לא דמי קדושים אין הכשר אכילתן ששחיטתן אבל איסורי הנאה הכשר אכילתן בשחיטתן אע"ג דהואויהו מיהא אין שחיטתם מכשרתן באכילה מימ' מסחרתן מידו נבילה:

ואין דנין דבר שלא בהכשרו מדבר שהוא בהכשרו. פ"י בקונטרס ששחיטת חולין בפנים לאו משחיטת חולין ואם תאמר אם כן מליקת חולין בפנים וקדושים בחוץ נילף נמי ממליקת ששחט ויש לומר דהוי שלא בהכשרו משלא בהכשרו ויש לומר כיון דאם עלה לא ירד הכשר קרינא ביה.

במקדש לענין קמיצה מזה במנחה דלא דמי דך קמיצה לרך קמיצה דבמקדש הואיל וקדישה בבלי שרת אכילתא בור: ה"ג בתורת כהנים 1 לרך מתי יבול תהא מליקה שהיא לפנים מטמאה כו': הא נמי נבילה היא. מאן לימא לך דלאו נבילה היא נהי דהותרה מליקת חטאת העוף לכהנים מגזירת הכתוב מלכל חטאתם כדאמרן בבבלי (בת שמואל) (לעיל דף מה) 2 עולה שלא הותרה להם תטמא בבית הבליעה: אלא תלמוד לומר שריפה. ונפש אשר תאכל 3 נבילה וטרפה (ויקרא יז) ונבבלת עוף טהור 4 מיתוקמא דקא בת"כ חטאת טריפה קרא תיראי הוא לדרשא כדלקמן שאי אפשר לשמועו כששמעו שהיא טריפה מטמא בבית הבליעה מחיים אם טריפה היה ואם אינה היה הרי 5 בכלל נבילה הוא מתני' לקמיה מיתוקם כר"מ דאית ליה שחיטת עוף טהור מטהרת טריפתו מטמאנתו ולא דריש ליה להאי קרא להביא טריפה ששחטה שחטאת הולכך דריש ליה למעוטי מליקה שהיא בפנים ושחיטה שהיא 6 לפנים ומשמע ליה קרא הכי נבילה שהיא כטריפה היא דמשמאה מה שריפה. אין טריפות 7 המאורע בה מתיר שום איסור שהיה בה מתחילה: אף נבילה שאין נבילת המאורע 8 בה מתיר את האיסור יצא נבילות הבא לה ע"י מליקת פנים בהכשר הואיל ומותר את 9 האיסור שבחיקו לא היתה ראויה לקרב לגבה ודותרה במליקה זו: וכל חטאת שחטה שהיא 10 לפנים. ובת"כ נרס' לה הכי יבול השוחט חולין בפנים וקדשים בין בפנים בין מבחוץ 11 כו': הא נמי נבילה היא. מי יעמר דלאו נבילה היא הואיל ושחיטה בפנים עוף לא שכיבא כו' בקדשים כי בפנים בין בור: ת"ל שריפה. 12 כלומר נבילה שהיא כטריפה מטמאה: ששוחט בפנים מבחוץ. דבאן ובאן היא אסורה: ה"ג 13 יצא שהחוט חולין בפנים וקדשים בין בפנים בין בחוץ הואיל ולא שוו בפנים מבחוץ אין מטמאין 14 ולקמן מפרש באבוי. כשילמא חולין שויתה שחיטתן בפנים מבחוץ. שהרי חולין שחוטין 15 בחוץ אין מטמאין ואפי' שלא בהכשרו כו' עוף טריפה ששחטה דהא מתינית לקמן כר"מ 16 דתמידו טריפה העוף ששחט ומיקו טריפה דכתיב בקרא לרך דרשא למעוטי פנים: אורי 17 ואדי. אין בפנים בין בחוץ נבילה זו שוה בהן שאין כאן הותרת שחיטה: אמר רבא. שחיטת 18 פנים דחולין הוא דנפקא לן מחד דרשא אבל קדשים לא צריך למילף מינה דמדמילא נפקא 19 לן דלא מטמאן עופות קדשים שחוטין בחוץ דאם הועילה שחיטת חוץ לחיבו עליו כו' משום שחוטו חוץ כדמרכיבין ליה בפרק השוחט 20 והמעלה (לקמן דף קו). מאו איש שחט לרבית 21 בפנים מבחוץ. דהא אסורא לא אכילתו לא שחטין 22 כפנים. דהא בפנים הכשרו במליקה: דנין דבר חולין טריפה בחוץ: ואין דנין דבר שלא בהכשרו. כגון מליקת קדשים בחוץ: מוכר שבחכשורו. מליקת קדשים בחוץ: בקל דחומה 23 רבי

ולטיעמיך שלא היה פסולו בקודש, לאתויי מאי. אלא, רישא לאתויי שחיטת קדשים בפנים. סופא, לאתויי מליקת חולין בחוץ. תניא פותיה דרבי יוחנן, מליקה זו, מליקה פסול, הפגול והנוהר והפגמא, אין מטמאין אבית הבליעה. אמר רבי יצחק, שמעתי שתיים. אחת קמיצה זו, ואחת מליקת זר. אחת תרד, ואחת לא תרד, ולא ידענא. אמר הוזהר, כוסתריא, קמיצה תרד, מליקה לא תרד. מאי שנא מליקה, דישנה בבמה. קמיצה נמי, ישנה בבמה. וכי תימא, אין מנחה בבמה. אין עופות נמי בבמה, דאמר רב ששה, לדברי האומר יש מנחה בבמה, יש עופות בבמה. לדברי האומר אין מנחה, אין עופות. מאי טעמא, 'בכחים' ולא מנחות. 'בכחים' ולא עופות. אלא אימא, אין קידוש כבלי שרת במנחה בבמה: מלק בשמאל או בלילה כו': תנו רבנן, יכול תהא מליקה שהיא לפנים, מטמאה בגדים בבית הבליעה. תלמוד לומר 'בבלה'. הא נמי נבילה היא. אלא, תלמוד לומר 'מריפה', מה מריפה שאין מתרת את האיסור, אף כל שאין מתרת את האיסור, יצא מליקה שהיא לפנים, הואיל והיא מתרת את האיסור, אין מטמא בגדים בבית הבליעה. הביא הובלך (ק"ז חפ"ז סימן) קדשים בחוץ ומליקת חולין בין מבפנים בין מבחוץ, הואיל ואין מתירין את האיסור, מטמאין בגדים אבית הבליעה. תניא אידך, יכול תהא שחיטת חולין לפנים, וקדשים בין מבפנים ובין מבחוץ, מטמאה אבית הבליעה, תלמוד לומר 'בבלה'. הא נמי נבילה היא. אלא, תלמוד לומר 'מריפה', מה מריפה שווה בפנים מבחוץ, אף כל, שוות בפנים מבחוץ. יצא שחיטת חולין בפנים, וקדשים בין מבפנים בין מבחוץ, ויצא שחיטת חולין בחוץ, אין מטמאין בגדים אבית הבליעה. בשלמא חולין, לא שוו בפנים מבחוץ. אלא קדשים, אודי ואודי פסולין ניהו. אמר רבא, אם הועילה לו שחיטת חוץ לחיבו ברת, לא תועיל לו לטהרה מידו נבילה. אשכחן חוץ, פנים, מנלן. הואיל ולא שוו בפנים מבחוץ. אי הכי, מלק קדשים בחוץ, נמי לא, דלא שוו בפנים מבחוץ. דנין דבר שלא בהכשרו, מלקר שלא בהכשרו, ואין דנין דבר שלא בהכשרו, ולא, והתניא, מנן ליוצא שאם עלה לא ירד, שהרי יוצא פשר בבמה. תנא, איצאת תורת העולה ריבה, סמוך ליה: משנה מלק ונמצאת מריפה, רבי מאיר אומר, אינו מטמא בבית הבליעה. רבי

ורמעייהו (לקמן דף קו). מאו איש שחט לרבית בפנים מבחוץ. דהא אסורא לא אכילתו לא שחטין כפנים. דהא בפנים הכשרו במליקה: דנין דבר חולין טריפה בחוץ: ואין דנין דבר שלא בהכשרו. כגון מליקת קדשים בחוץ: מוכר שבחכשורו. מליקת קדשים בחוץ: בקל דחומה רבי

הלכה ז' מתניתין הנודר מן התמרים - מותר בדבש תמרים. מן הסיתונניות - מותר בחומץ סיתונניות. רבי יהודה בן בתירה אומר: כל ששם תולדתו קרויה עליו ונדר הימנו - אסור אף ביוצא ממנו. והכמים מתירין.

גמרא מאי טעמא דרבי יוסי? שם אביו קרוי עליו. מאי טעמא דרבי יהודה בן בתירה? שם בנו קרוי עליו!

מסתברא, רבי יודה בן בתירה יודי לרבי יוסי, רבי יוסי לא יודי לרבי יודה בן בתירה. רבי יודה בן בתירה יודה לרבי יוסי, שם בנו, לא כל שבן שם אביו! רבי יוסי לא יודה לרבי יהודה בן בתירה, לא אומר אלא שם אביו, הוא שם בנו לא.

[דף כ"ב ע"א]

הלכה ח' מתניתין הנודר מן היין - מותר ביין תפוחים. מן השמן - מותר בשמן שומשמן. ומן הדבש - מותר בדבש תמרים. מן החומץ - מותר בחומץ סיתונניות. מן הכרישין - מותר בקפלוטות. מן הירק - מותר בירקות שדה, מפני שהוא שם לוויי.

גמרא מתניתא, מקום שאין קורין לקפלוטות כרישין. אבל במקום שקורין לקפלוטות כרישין, לא ברא. לכן צריכא, אפילו במקום שקורין לקפלוטות כרישין. מן הכרישין - מותר בקפלוטות.

מן הירק - מותר בירקות שדה, מפני שהוא שם לוויי. ותני עלה: הנודר מן הירק בשביעית - אסור בירקות שדה. תניתה רבי קריספא בשם רב הנינה בן גמליאל, דאמר טעמא, הדיא דאמר: עד שלא התיר רבי להביא ירקות מחוצה לארץ לארץ. אבל משתתיר רבי להביא מחוצה לארץ לארץ - היא שביעית, היא שאר שני שבוע.

אמר רבי יוסי בן הנינה: "עוילשין" - השובין הן, לטמא טומאת אוכלין בשביעית. הדיא דאתא אומר: עד שלא התיר רבי להביא ירקות מחוצה לארץ לארץ. אבל משתתיר רבי להביא ירקות מחוצה לארץ לארץ - היא שביעית, היא שאר שני שבוע.

תני: אין מעברין את השנה לא בשביעית ולא במוצאי שביעית. ואם עיברה - הרי זה מעוברת. רבי זעירא בשם רבי אבהו אומר: עד שלא התיר רבי ליקח ירק מחוצה לארץ לארץ, אבל משתתיר רבי ליקח ירק מחוצה לארץ לארץ - היא שביעית היא שאר שני שבוע.

היה רבי מאיר אומר: הרי הוא אומר: (מלכים ב, ד) ואיש בא מפעל שלשה ויבא לאיש האלהים לחם בפורים וגו'. אין לך מבקר בארץ ישראל יותר מפעל שלישה, ולא ביבר אלא אותו הפיון. והביא לאיש האלהים. אימתי הביאו? לאחר העומר. שנאמר (שם) תן לעם ויאכלו.

הואיל והיתה השנה צריכה לעבר, מפני מה לא עיברה אלישע? אלא מלמד שהיו שני רעבון, והיו הכל קופצין לגרנות.

תני: אין מעברין את השנה מפני הטומאה. רבי יהודה אומר: מעברין, שכן מצונו בהזקיה שעובר את השנה מפני הטומאה. שנאמר (דברי הימים ב ל) כי מרבית העם וגו'. רבי שמעון אומר: אף על פי שעברו ניסן, אינו מעובר אלא אדר. רבי שמעון בן יהודה משם רבי שמעון: הזקיהו העשי לציבור לעשות פסח שני. אית תנני תני: מעברין את השנה מפני הטומאה. אית תנני תני: אין מעברין.

[דף כ"ב ע"ב]

מאן דאמר: אין מעברין. מינה, (דברי הימים ב ל) פי אכלו את הפסח בלא כפתוב. ומאן דאמר: מעברין, מה מקיים פי אכלו את הפסח? שעברו את ניסן, ואינו מעובר אלא אדר. ואתניא בני דמר רבי סימון בר זבדי: גלגולתו של ארנון היבוסו מצאו תחת המזבח.

בתיב (שם) בכל לבבו הכין לדרוש האלהים אלהי אבותיו וגו'. רבי סימון בר זבדי ורבי שמואל בר נחמן. חד אמר: אפילו כמה עשה לטהרת הקודש, לא יצא ידי טהרת הקודש. והרנה אומר: אפילו כל מעשים טובים שעשה, לא יצא ידי טהרת הקודש.

בתיב (שם כט) ויחלו באחד להודש הראשון וגו'. ובתיב וביום ששה עשר להודש הראשון בלו. והלא ליום אחד יכולין היו לבער כל עבודה זרה שהיה שם! אומר רבי אידי: מפני צלמי בשדים שהקוקים.

ששה דברים עשה חזקיה מלך יהודה. על שלשה הודו לו, ועל שלשה לא הודו לו. גירר עצמות אביו – והודו לו. בפתת נחש הנחשת – והודו לו. גנו טבלא של רפואות – והודו לו. ועל שלשה לא הודו לו: סתם מימי גיהון העליון – ולא הודו לו. קוצץ דלתות תהיכל – ולא הודו לו. עיבר ניסן בניסן – ולא הודו לו.

אין מעברין את השנה קודם ראש השנה. ואם עיברה – אינה מעוברת. אבל מפני הדחק התקינו שיהו מעברין אותה אחר ראש השנה מיד. אף על פי כן, אינו מעובר אלא אדר. רבי אומר: ניסן –

לא נתעבר מימיו. והא תנינן: אם בא חדש בזמנו. אם בא, לא בא. רב אמר: תשרי – לא נתעבר מימיו. והתנינן אם היה החדש מעובר! אם היה, לא היה.

בשקידשו את השנה באושה. ביום הראשון, עבר רבי ישמעאל בי רבי יוחנן בן ברוקה ואמר כדברי רבי יוחנן בן נורי. אמר רבן שמעון בן גמליאל: לא היינו נוהגין בן ביבנה. ביום השני, עבר רבי חנניה בן רבי יוסי הגלילי ואמר כדברי רבי עקיבה. אמר רבן שמעון בן גמליאל: בן היינו נוהגין ביבנה. והתני: קדשוהו בראשון ובשני! רבי זעורא בשם רב הסדא:

[דף כ"ג ע"א]

אותה השנה נתקלקלה, מה בין הראשון לשני. רבי בא בשם רבי: שנה הראשונה ושנה השנייה. והא תני, יום הראשון יום השני!

קדשוהו קודם זמנו או לאחר עיבורו יום אחד, יכול יהיה מעובר, תלמוד לומר, אותם, אותם הם מועדי, אין אלה הם מועדי. לפני זמנו – כ"ט ימים. לאחר עיבורו – ל"ב.

ומניין שמעברין את השנה על הגליות שיצאו ועדיין לא הגיעו למקומן? תלמוד לומר (ויקרא כג) וידבר משה את מועדי ה' אל בני ישראל עשה את המועדות שיעשו כל ישראל. אמר רבי שמואל בר נחמן: והן שהגיעו לנהר פרת.

אין מעברין את השנה אלא ביהודה! ואם עיברה בגליל – מעוברת. העיד רבי חנניה איש אונו: אם אינה יכולה להתעבר ביהודה – שמעברין אותה בגליל. אין מעברין את השנה בגליל, ואם עיברה מעוברת. אין מעברין את השנה בחוצה לארץ, ואם עיברה, אינה מעוברת. בשיכולים לעברה בארץ ישראל, אבל בשאין יכולין לעברה בארץ ישראל, מעברין אותה בחוצה לארץ.

ירמיה, עיבר חוצה לארץ. יחזקאל, עיבר חוצה לארץ. ברוך, עיבר חוצה לארץ.

חנניה בן אחי רבי יהושע, עיבר בחוצה לארץ. שלח ליה רבי תלית איגרון גבי רבי יצחק ורבי נתן. וכתב: "לקדושת חנניה". וכתב: "גדויים שהנחת נעשו תישים". וכתב: "אם אין את מקבל עליך, צא לך למדבר האטד, ותהא שוחט, ונחונין זורק". קדמיתא – ואיקרון. תינייתא – ואיקרון. תליתייא – בעי מבסרתיו, אמרין ליה: לית את יכיל, דכבר איקרתנון.

קם רבי יצחק וקרא: בתיב באורייתא: אלה מועדי הנניח בן אחי רבי יהושע! אמרין ליה: מועדי ה'! אמר לון: גבון! קם רבי נתן, ואשלים: כי מקבל תצא תורה ודבר ה' מנהר פקוד! אמרין ליה: (ישעיה ב) כי מציון תצא תורה ודבר ה' מירושלם! אמר לון: גבון!

אזל וקבל עליה גבי רבי יהודה בן בתירה לנציבין. אמר ליה: אחריהם אחריהם. אמר ליה: לינה ידע מה שבקית תפוז? מאן מודע לי דאינו חכמים מחשבה דכוותי? מפיון דו אמר לא חכמין דכוותי, ישמעון ליה? מפיון דאינו חכמין מחשבה דכוותי, ישמע להון. קם ורכב סוסיא, הו דמטא – מטא, הו דלא מטא – נוהגין בקילקול.

בתיב:

[דף כ"ג ע"ב]

ואל יתר זקני הגולה. אמר הקדוש ברוך הוא: ביותר הו חכיבין עלי זקני הגולה. חכיבה עלי פת קטנה שבארץ ישראל, מפנהדרין גדולה שבחוצה לארץ. בתיב החרש והמסגר אלה. ואת אמר הכן? רבי ברכיה בשם רבי חלבו ורבנין; רבי ברכיה אמר: החרש אלה, והמסגר אלה. ורבנין אמרי: כולחון אלה. רבי ברכיה בשם רבי חלבו אמר: אלו החברים. ורבנין אמרין: אילו הבולווסין.

רב הושעיה כד הוה מקבל סהדיא בעין טוב, הוה אמר לון: הוון ידעין, כפוח עדות יוצא מפיכם, כפוח שזכר בתים יוצא מפיכם. אמר רבי אבינא: אין כה הוה, אפילו דיני נפשות! בת שלשה שנים ויום אחד, בא עליה – הרי זה בסקילה, נמלכו בית דין לעבר, וכא עליה – אינו בסקילה.

אמר רבי אבין: (תהלים נו) אקרא לאלהים עליון לאל גומר עלי. בת שלשה שנים ויום אחד, נמלכו בית דין לעברו – בתולין חוזרין, ואם לאו – אינו חוזרין.

הלכה ט' מתניתין הנודר מן הכרוב – אסור באיספרגוס. מן האיספרגוס – מותר בכרוב. מן הגריסים – אסור במקפה. ורבי יוסי מתיר. מן המקפה – מותר בגריסין. מן המקפה – אסור בשום. ורבי יוסי מתיר. מן השום – מותר במקפה.

גמרא מה טעמא דרבי יוסי? שם אביו קרוי עליו. על דעתיה דרבי יוסי, הנודר מן תיזן – מותר בקנדימוזן. מן הגריסים – אסור במקפה. והוא שיהא רובן גריסין. מן המקפה – אסור בשום. והוא שיהא רובן שום. והכא את מהלף אחר הפעם. וכא את מהלף אחר הרוב.

הלכה י' מתניתין מן העדשים – אסור באשישים. ורבי יוסי מתיר. מן האשישים – מותר בעדשים.

גמרא רבי יסא אזל לגבי רבי יוסי, ואפיק קומזי טלופחין מקליזן וטהינן, ומגבלן בדבש ומטונן. אמר ליה: אילין אינן "אשישין" שאמרו חכמים.

[דף כ"ד ע"א]

הלכה י"א מתניתין "היטה חטים שאיני טועם" – אסור בהן בין קמח בין פת. "גרים גריסין שאיני טועם" – אסור בהן בין חייזן בין מבוששלין. רבי יהודה אומר: "קונם גרים והיטה שאיני טועם" – מותר לכוס חיים.

גמרא תני, רבי יהודה אומר: "קונם גרים שאיני טועם" – אסור לכוס, ומותר במקפה. "גריסים שאיני טועם" – אסור במקפה ומותר לכוס. "היטה שאיני טועם" – אסור לכוס ומותר בפת. "חטים שאיני טועם" – אסור בפת ומותר לכוס.

היטה, זאת אמר אבן? אמר רבי יוסי: בן אורחיה דבר נשאל מי חמי פיתא נקיה, ומימר: בריה דברא תדין היטה.

הדרן עלה הנזיר מן המבושל

ברק ז

הלכה א' מתניתין הנזיר מן תירק – מותר בדלועים. ורבי עקיבה אוסר. אמרו לו לרבי עקיבה: ותלא אומר אדם לשלוהו: "קח לנו ירק", והוא אומר: "לא מצאתי אלא דלועים". אמר להן: וכן תדברי! או שמוא אומר הוא לו: "לא מצאתי אלא קטנית?" אלא שתדלועים בכלל תירק. ואסור בפול מצרי לה, ומותר ביבש.

גמרא מיסבר סבר רבי עקיבה: מצאתי ולא מצאתי. מעתה, הנזיר מן הבשר, והא אסור בבשר דגים ותגבים, שבן אדם אומר לתבירו: "קח לנו בשר", והוא אומר לתבירו: "לא מצאתי אלא דגים". אלא רבי עקיבה סבר מימר: תדלועין בכלל ירק. ורבנין אמרי: אין תדלועין בכלל ירק.

אף למידת תדין בן, ירק גינה זה מכור, והיו שם דילועין, על דעתיה דרבי עקיבה – מכורין. על דעתון דרבנין – אינן מכורין. ובהבקר ובהקדש – בן.

רבי יעקב בר אחא רבי הויה בשם רבי יוחנן: אָתָא דיהודיאי דהכא בסתמא דתמו, ודיהודיאי דתמו, בסתמא דהכא. דתני: הנודר מן הפֿשֿר – אסור בכל מין פֿשֿר, ומוותר בראש ובפרעיים ובקנה ובלב ובקבד, ומוותר בפֿשֿר דגים וחסבאים. וכן הויה רבן שמעון בן גמליאל אומר: קרבניא לאו פֿשֿר, ואכליהון, לאו אינש.

הכל מודין בנודר מן הדילועין – שמוותר בירק, פתחא דתני: הנודר מן העיקר – אסור במפילה. הנודר מן הפפילה – מותר בעיקר. הנודר מן הפֿשֿר – אסור בגידים. הנודר מן הגידים – מותר בפֿשֿר. מה פליגי? בדלעת מצרית, אכל בדלעת יוונית, כל עמא מודיי שהוא בירק. רבי קריספא בשם רבי יוחנן: כל אלין קרייא וברובתא דאנן אכלין – דלעת יוונית אינו.

רבי יודא בר צרדייא אומר: קרמולין – הן בירק. רבי יונה ורבי יוסה בעיי: קרמולין מהו שיהו חייבין במעשרות? תני בר קפרא: קרמולין – פמורין מן המעשרות. הוה דאת אמר: עד שלא עשו דילועין, אכל אם עשו דילועין – בירק הן. הורי רבי יוסי, באילן עלי קלוקסייא – שאסור לגמות בהן מים, מפני שהצביון אוכלין אותן.

הנודר מן הירק, מהו שיהא מותר

[דף כ"ד ע"ב]

במיני אפומלייא, בגון נבעה ומסרוזה ופולוייה וקלוקסיה. רבי יצחק בר חקילא רבי יהושע בן לוי, תריהון אמרין: קולקס בירק למעשרות, ולשביעית, ולפיהא, ולכלאים. ולגדרים – צריכה.

הנודר מן הירק, מהו שהיא מותר ביבש? נישמעניה מן הדא: אסור בפול מצרי לה, ומוותר ביבש. לא אמר אלא פול מצרי – דבר שיש לו גורן. הא דבר שאין לו גורן – אסור אפילו יבש. הנודר מן האפיה – אסור בקישואין ובדילועין ובאבטיחין ובמלפפנים, ואסור בכל פירות האילן.

הנודר מן פבשה – מותר בגדלים ובגוזלים ובחלב. ואם אמר: "בגדולי שנה" – אסור בכל. הנודר מן התירוש – אסור בכל מיני מתיקה, ומוותר ביין. במאן דאמר: הילכו בגדרים אחר לשון בני אדם. ברם, במאן דאמר: הילכו בגדרים אחר לשון תורה – התורה קראת אותו תירוש, "תירושד" – זה היין.

הלכה ב' מתניתין הנודר מן הדגן – אסור בפול המצרי יבש; דברי רבי מאיר. וחסמים אמרין: אינו אסור אלא מחמשת המינין. רבי מאיר אומר: הנודר מן התבואה – אינו אסור אלא מחמשת המינין. אכל הנודר מן הדגן – אסור בכל, ומוותר בפירות האילן ובירק.

גמרא מה טעמא דרבי מאיר? דנגה דארעא. מה טעמא דרבנן? דנגה מעבורה. תמן תנינן: הנודר מן הפת ומן התבואה, אסור בהן; דברי רבי מאיר. הא הנודר מן הפת ומן התבואה – יהא אסור בכל, כרבנן? רבי יהודה בשם רבי יוחנן, מתניתא אמרה כן: שהנודר מן הדגן – אינו אסור אלא מהן. מה אגן קיימין? אם באומר: "פת תזרה", מעתה, אף האומר: "תבואת תזרה" – יהא אסור בכל, דכתיב (דברים כ) ותבואת הקרם. אם באומר: "פת סתם" – אין לך קרוי פת סתם אלא היטין ושעורין בלבד. אמר רבי יוסי: קיימתיה, במקום שאוכלין כל פת, אין קרוי פת סתם – אלא המשת המינין בלבד.

הלכה ג' מתניתין הנודר מן הפסות – מותר בשק, וביריעה, ובחמילה. אומר: "קונם צמר עולה עלי" – מותר לכפות בגיזי צמר. "פשתן עולה עלי" – מותר להתכפות באניצי פשתן. רבי יהודה אומר: הפל לפי הנודר. טען והזיע, והיה ריחו קשה, אומר: "קונם צמר ופשתים עולים עלי" – מותר להתכפות, ואסור להפשיל אחריו.

[דף כ"ה ע"א]

גמרא הנודר מן הפסות – מותר בשק, ביריעה, ובחמילה, ובסקורטיה, ובפמלייה. ואסור בפסיקיא, ובפונדה. הנודר מן המלבוש – אסור בכל מיני מלבוש, ומותר באלו. רבי ירמיה אומר, רבי זעירא בעי: אומר: "קונם פסות שאיני לובש", "לבוש שאיני מתכפה".

רבי שמעון בן אלעזר אומר: אומר: קונם כל דבר שדרכו להתכפות, ודרך היוצא ממנו להתכפות; נדר בו – מותר ביוצא ממנו. נדר ביוצא ממנו – מותר בו. מה אית לך? כגון אילין שלהים.

כל שדרכו להתכפות ואין דרך היוצא ממנו להתכפות; נדר בו – מותר ביוצא ממנו. נדר ביוצא ממנו – אסור בו. מה אית לך? כגון אילין סוסרנה.

וכל דבר שאין דרכו להתכפות ודרך היוצא ממנו להתכפות; נדר בו – לא נתבונן אלא ביוצא ממנו. מה אית לך? אומר רבי יוסי בי רבי בון: כגון הדין צמר גפן.

פיני מתניתא, טען והזיע, ואמר: "קונם צמר ופשתן עולין עלי" – אסור ללבוש, ומותר להפשילן אחריו.

הלכה ד' מתניתין הנודר מן הבית – מותר בעלייה; דברי רבי מאיר. והכמים אומרים: עלייה בכלל הבית. הנודר מן העלייה – מותר בבית.

גמרא נראה דברי רבי מאיר בעירוני.

הלכה ה' מתניתין הנודר מן המטה – מותר בדרגש; דברי רבי מאיר. והכמים אומרים: הדרגש בכלל המיטה. הנודר מן הדרגש – מותר במיטה.

גמרא תני: דרגש – נזקפת ואינה נזקפת. רבי שמעון בן אלעזר אומר: שומט קלונטרין שקלה ודיו. רבי יוסה בשם רבי יהושע בן לוי: הלכה כרבי שמעון בן אלעזר. רבי יעקב בר אחא בשם רבי איסי: מיטה שנקליטיה עולין ויורדין בו – שומטו ודיו.

אי זו היא מיטה ואי זהו דרגש? אמר רבי ירמיה: כל שמסרגין על גופה – זו היא המיטה. ושאיין מסרגין על גופה – זו היא דרגש. והא תנינן מיטה ועריסה – משוישופם בעור הדג, ומסורג על גופתו? לאי זה דבר הוא שפה? אמר רבי לעזר: תיפתר, באילין ערסייתא קיסרייתא דאית להון ניקבין.

הלכה ו' מתניתין הנודר מן העיר – מותר להיפגם לתחומה, ואסור להיפגם לעיבורה. אבל הנודר מן הבית – אסור ליפגם מן האגף ולפנים.

גמרא ומנין שעיבורה של עיר בעיר? כתיב (יהושע ו) ויהי בהיות יהושע ביריחו. וכי ביריחו היתה כתיב (שם) ויריחו סגרת ומסגרת, ואת אמר אכין? אמר רבי יודן בר שלום: בעיבורה היתה רבי אבון בשם רבי אחא:

[דף כ"ה ע"ב]

הוה יריחו. רבי מנא בעי: לית הדא פליגא על רבי יוחנן? דרבי יוחנן אמר: הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם, לית אורחיה דבר נשא מיחמי חכריה בפומא, בעי מימר: כטיבריה חמתיה!

הלכה ז' מתניתין "קונם פירות האלו עלי". "קונם הן לפי". "קונם הן על פי" – אסור בחילופיהן ובגידוליהן. "שאיני אוכל". "שאיני טועם" – מותר בחילופיהן ובגידוליהן; בדבר שזרעו כלה. אבל בדבר שאין זרעו כלה – גידולי גידולין אסורין.

גמרא עד אכז? ויבא כפי דמר רבי יעקב בר אידי בשם רבי יוחנן: עד שלש גרנות אסורה, והרכיעית מותרת, וכא כן.

הלכה ח' מתניתין האומר לאשתו: "קונם מעשה ידיך עלי". "קונם הן לפני". "קונם הן על פי" – אסור בחילופיהם ובגידוליהן. "שאיני אוכל". "שאיני טועם" – מותר בחילופיהן ובגידוליהן; בדבר שזרעו כלה. אבל בדבר שאין זרעו כלה – גידולי גידולין אסורין. "שאת עושה איני אוכל עד הפסח". "שאת עושה איני מתכסה עד הפסח" – עשתה לפני הפסח, מותר לוכל ולהתכפות לאחר הפסח.

גמרא ביני מתניתא: "מה שאת עושה עד הפסח, איני אוכל". "מה שאת עושה עד הפסח, איני מתכסה".

הלכה ט' מתניתין "שאת עושה עד הפסח ואני אוכל", "שאת עושה עד הפסח ואני מתכסה". עשתה לפני הפסח – אסור לוכל ולהתכפות לאחר הפסח.

גמרא ביני מתניתא: מה שאת עושה עד הפסח אני מתכסה.

הלכה י' מתניתין שאת נהנית לי עד הפסח אם הולכת את לבית אביך עד החג. הלכה לפני הפסח – אסורה בהנניתו עד הפסח. לאחר הפסח – בלא יחל דברו.

גמרא ואסור ליהנות ממנה מבקר, שמא תלך אחר הפסח ונמצאת הנניתו למפרע.

הלכה יא מתניתין "שאת נהנית לי עד החג, אם הולכת את לבית אביך עד הפסח". הלכה לפני הפסח – אסורה בהנניתו עד החג. ומותר לילך אחר הפסח.

גמרא ואסור ליהנות (ממנה) מבקר, שמא תלך (אחר) קודם הפסח, ונמצאת הנניתו למפרע.

הדרן עלך הנודר מן היקד

פרק ח

הלכה א' מתניתין "קונם יין שאיני טועם היום" – אינו אסור אלא עד שתהושו. "שבת זו" – אסור בכל השבת ושבת שעברה. "הדש זה" – אסור בכל החדש וראש החדש שלבא

[דף כ"ז ע"א]

"שנה זו" – אסור בכל השנה וראש השנה לעתיד לבוא. "שבוע זה" – אסור בכל השבוע ושביעית שעברה. ואם אמר: יום אחד, שבת אחת, חדש אחד, שנה אחת, שבוע אחד – אסור מיום ליום.

גמרא היא משחשיכה – מותר, לית הדיא פליגא על רבי יוחנן? דרבי יוחנן אמר: הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם! לית אורחיה דבר נשא מימר לחבריה ברומשא: לא טעמית כלום רמשיית, ואמר: אתמול!

אמור דבתרה והוא פליגא! לית אורחיה דבר נשא מימר לחבריה בצפרא: לא טעמית כלום רמשיית, מימור יום דין הוא. לית הוא פליגא? יום זה משבת זו. שבוע זה מיום זה. יום זה מהיום. כמאן דמר: הילכו בנדרים אחר לשון בני אדם. גרם הכא כמאן דמר: הילכו בנדרים אחר לשון תורה. אמר רבי יונה בצרייא: בן אורחיה דבר נשא מימר לחבריה: סובר ליה תדין יומא.

תמן תנינן: עד ראש אדר – עד ראש אדר הראשון. עד סוף אדר – עד סוף אדר הראשון. תדיא אמרה: יסן – ראש השנה לנדרים. תשרי – ראש השנה לנדרים! שלא תאמר: יעלה ראש חדש אדר תחת אלול, ויהא מותר באלול! לפום בן צריך מימר: אסור בה ובעיבורה. אמר: יום אחד, שבת אחת, חדש אחד, שנה אחת, שבוע אחד – אסור מיום ליום מעת לעת. תני: מעת לעת.

רבי אחא רבי אבהו בשם רבי יוסי בן חנינה: אסור לאדם להתענות עד שש שעות בשבת. אמר רבי יוסי: מתניתא אמרה בן: הוי מתענין וירדו להן גשמים קודם חצות – לא ישלימו,

[דף כ"ז ע"ב]

עד פדון צפרא הוא. אחר חצות – ישלימו, שפבר עבר רובו של יום בקדושה.

מילתיה דרבי יוחנן אמר: מתענין שעות. דרבי יוחנן אמר: "הריני בתעניתי עד דחסל פירקי". "עד דניחסל פרשתי". מילתיה דרבי יונה אמר: מתענין שעות. רבי יונה הוה בצור, ושמע דדמוך גריה דרבי יוסי. אף על גב דאכל גובנה ושתא מיא, אסקיה צום כל ההוא יומא.

מילתיה דרב אמר: מתענין שעות, דרב אמר: לווה אדם תעניתו ופירע. אמר ליה שמואל: וכי נדר הוא זה?

נדר להתענות, ושכח ואכל כזית – איבד תעניתו. רבי בא בשם רבנן דתמון: והוא שאמר "יום" סתם, הוא אם אמר: "יום זה" – מתענה ומשלים. לא אמר אלא אכל, הוא טעם לא.

רבי בא הסידא בשם רבי זעירא: הוא מטעמיתה – אין בה לא משום ברכה, ולא משום גזל, ולא משום דמאי, ולא משום הפסק תענית.

יחיד שגזר עליו תענית – אוכל ושותה משחשיכה. ואם אמר: "בתענית ציבור" – אוכל ושותה מבעוד יום. נדר להתענות, ונמצאו ימים טובים ושבתות – לוקה, ואינו צריך היתר חכם.

נדר להתענות, ונמצאו ימים הכתובים במגילת תענית – רבי חזקיה, רבי יודן, רבי ירמיה, בשם רבי חייא בר בא, חד אמר: מתענה ואינו משלים. וחרנא אמר: לוקה ואינו צריך היתר חכם. הדיא דאת אמר: עד שלא בטלה מגילת תענית, אכל משבטלה מגילת תענית, בטלו כל אלו.

רבי חנניה ורבי יוחנן, תריהון אמרי: בטלה מגילת תענית. רבי יהושע בן לוי אמר: בטלה מגילת תענית. אמר רבי יוחנן: אמש הייתי יושב ושונה, מעשה שגזרו תענית בהנוכה בלוד, ועאל רבי אליעזר – סיפר. ורבי יהושע – ורחין. אמר להן רבי יהושע: צאו והתענו על מה שהתעניתם! ואת אמר: בטלה מגילת תענית. אמר רבי אבא: אף על גב דתימר, בטלה מגילת תענית, הנוכה ופורים לא בטלו.

מיליהון דרבנן אמרין: בטלה מגילת תענית. רבי יונתן ציים כל ערובת ראש השנה. רבי אבין ציים כל ערובת סופות. רבי זעירא ציים תלת מאוון דצומין, ואית דאמרי תשעת מאוון דצומין, ולא חש על מגילת תענית.

רבי יעקב בר אחא מפקד לספרייא: אין איתת איתא מישאלינכון, אימרון לה: בכל מתענין, חוץ משבתות וימים טובים, וראשי חדשים, וחולו של מועד, והנוכה ופורים.

הלכה ב' מתניתין "עד הפסח", אמור עד שיגיע. "עד שיהא" – אמור עד שיצא. "עד לפני הפסח", רבי מאיר אמר: עד שיגיע. רבי יוסי אמר: עד שיצא.

גמרא רבי ירמיה בעי קומי רבי זעירה: מחלפה שיטתיה דרבי מאיר. מחלפה שיטתיה דרבי יוסי.

[דף כ"ז ע"א]

אמר: עד שייצאו כל הרשויות הגדולות. עד שייצאו כל הרשויות הקטנות. וכא הוא אמר הכין!

אמר ליה: משמת בן עזאי וכן זומא בטלו השקדנים. לא עמד שוקד עד שעמד ירמיה. אמר רבי בא ברביה דרבי הויה בר ווא: למה הוא מקנתר להון? לא כבר קשונתה רבי לעזר קומי רבי יוחנן מחלפה שיטתיה דרבי יוסה. אמר ליה: לית היא מחלפה, מתניתא היא מחלפה. ותני דבית רבי בן: עד לפני הפסח, רבי מאיר אומר: עד שייצא רבי יוסי אומר: עד שיגיע.

אנן בעיי עד לפני, ואת אמר אבין? אמר רבי זעירא: לשון ניותי הוא, עד לפני פיסחא.

אמר רבי אבין: הכל מודין בפסח – שהוא מותר. מה פליגין? בפרום הפסח. וההין אמר: עד שיגיע, וההין אמר: עד שייצא.

הלכה ג' מתניתין עד הקציר, עד תבציר, עד המסיק – אינו אסור אלא עד שיגיע. זה הכלל, כל שזמנו קבוע, ואמר: עד שיגיע – אסור עד שיגיע. עד שיהא – אסור עד שייצא. וכל שאין זמנו קבוע, בין שאמר עד שיהא, בין שאמר עד שיגיע – אינו אסור אלא עד שיגיע.

גמרא קבע זמן למשתה בנו, ואמר: "קונם יין שאיני טועם עד שיגיע משתה ובני?" עד כמי שזמנו קבוע, או, מאחר שיכול לדחותו לאחר זמן, כמי שאין זמנו קבוע.

הלכה ד' מתניתין עד תמוץ, עד שיעשה תמוץ – עד שיתחילו העם להכניס בפלגלות. עד שיעבור תמוץ – עד שיכפילו המקצועות.

עד הקציר – עד שיתחילו העם לקצור קציר הפנים, אבל לא קציר של שעורים. הכל לפי מקום נדרו, אם היה בהר – בהר. ואם היה בבקעת, בבקעת.

גמרא בלגלות. מה, בלגלות של תאנים, בלגלות של ענבים?

[דף כ"ז ע"ב]

נישמעניה מן הדא: עד שיקפלו המקצועות. אית לך למימר: מקצועות תאנים ולא מקצועות ענבים. נישמעניה מן הדא: תדא טעין צימוקין, עאל לטיבריא, שאל נמליאל זוגא לרבי בא בר זבדא. אמר

ליה: "אין כל ארץ ישראל עושה משאוי אחד צימוקין", ואין כל ארץ ישראל עושה משאוי אחד של צימוקין? אלא בן אומר ליה: אין 'מקום' בארץ ישראל עושה משאוי אחד צימוקין.

עד הקציר. כתיב (רות ב) עד כלות קציר השערים וקציר החיטים, ואת אומר בזו מה דהוא קרייא בדרום, היא מתניתא בגליל. נדר מן הקיץ בגליל, ויורד לו לעמקים – אף על פי שביבך קיץ בעמקים, אסור עד שיבכר בגליל.

הלכה ה' מתניתין עד הגשמים, עד שיהיו הגשמים – עד שתירד רביעה שנייה. רבן שמעון בן גמליאל אומר: עד שיוגע זמנה של רביעה. עד שיפסקו הגשמים – עד שיצא ניסן כולו; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: עד שיגבור הפסח.

גמרא רבי זעירא בעי, אמר: עד הגשם – אסור עד שירד הגשם אחר. תמן תנינן, האומר: הרי עלי עצים – לא יפחות משני גזרי עצים. רבי יוסי ברבי אמר, רבי בא בר ממל בעי: הרי עלי עץ – מביא גיזר אחד. אמר רבי לעזר: מתניתא אמרה כן, שזה קרבן בפני עצמו וזה קרבן בפני עצמו. דתנינן תמן, ושנים בידם שני גזרי עצים, כדי לרבות בעצים.

תני רבי יוסי אומר: כל דבר שתלוי ברביעה – עד שתירד רביעה שנייה. ושאין תלוי ברביעה – עד שיוגע זמן רביעה. תני, רבן שמעון בן גמליאל אומר: שבועה ימים שירדו בהן גשמים ולא פסקו, ויש בהן כדי רביעה שנייה. ולמה נקרא שמה רביעה? שרובעת לארץ.

רבי מאיר פדעתייה ורבי יהודה פדעתייה, דתנינן תמן: עד אימתי שואלין את הגשמים, רבי יודה אומר: עד שיגבור הפסח. רבי מאיר אומר: עד שיצא ניסן.

[דף כ"ה ע"א]

הלכה ו' מתניתין "קונם ויין שאיני טועם לשנה", נתעברה השנה – אסור בה ובעיבורה. עד ראש אדר – עד ראש אדר הראשון. עד סוף אדר – עד סוף אדר הראשון.

גמרא תדא אמרה: ניסן – ראש השנה לנדרים, תשרי – ראש השנה לנדרים! שלא תאמר יעלה ראש חדש אדר תחת אלול ויהא מותר באלול, לפום בן צרף מימר: אסור בה ובעיבורה.

רבי אבין בשם רבי אילאי: והוא שנדר ואחר בן עיבורי, אבל אם עיבורי ואחר בן נדר, לא בדא.

לעגון שכר בתים – לא שנייא. זה אומר: אדר הראשון. וזה אומר: אדר השני – יחלקו חדש העיבור.

אי תא חמי, לנדרים לית את חשיש, ולמוזן את חשש! אמר רבי הילא: והן שעייברו ואחר כך השפיר, אכל השפיר ואחר כך עייברו, לא בךא.

ולעגזן שמרות – פותבין באדר הראשון ובאדר השני, אלא שפותבין אדר השני תיניין. רבי יודה אומר: אדר השני כותב תי"ו, ודיו.

הלכה ז' מתניתין רבי יהודה אומר: אמר: "קונם וין שאיני טועם עד שיהא הפסח" – אינו אסור אלא עד לילי פסח, שלא נתפונן זה אלא עד שעה שדרך בגי אדם לשמות וין. אמר: "קונם בשר שאיני טועם עד הצום" – אינו אסור אלא עד לילי צום, שלא נתפונן זה אלא עד שעה שדרך בגי אדם לוכל בשר. רבי יוסי בנו אומר: אמר: "קונם שום שאיני טועם עד שתהא שבת" – אינו אסור אלא עד לילי שבת, שלא נתפונן זה אלא עד שעה שדרך בגי אדם לוכל שום.

האומר לחבירו: "קונם שאיני נהנה לך, אם אין את בא ונאטל לבניך פור אחד של חיטים ושתי חביות של וין" – הרי זה יכול להפר את נדרו שלא על פי חכם, ויאמר לו: בלום (אמרתי לך) אמרת אלא מפני כבודי, והו כבודי. וכן האומר לחבירו: "קונם שאין את נהנה לי, אם אין את בא ונותן לבני פור אחד של חיטים ושתי חביות של וין", רבי מאיר אומר: אסור עד שיתן. ותכמים אומרים: אף זה יכול להפר את נדרו שלא על פי חכם, ויאמר לו: הריני פאילו התקבלתי.

גמרא רבי הויה בשם רבי יוחנן: אף הראשון במחלוקת. אמר רבי זעירא: בסתם – הלוקין.

מה אגזן קיימין? אם בשנה אומר מפני כבודו, וזה אומר מפני כבודו – הכל אסור! אם בשנה אומר מפני כבודי, וזה אומר מפני כבודך אמרתי – דברי הכל מותר! אלא בן אגזן קיימין – בסתם, רבי אומר: סתמין – כמן דאמר מפני כבודי. ורבנין אמרין: סתמין – כמי שנה אומר מפני כבודי, וזה אומר מפני כבודך אמרתי.

רבי יסא בעי קומי רבי יוחנן:

[דף כ"ח ע"ב]

מתניתא – דרבן שמעון בן גמליאל, דרבן שמעון בן גמליאל אמר: כל עפכה שאינה מפונה – הרי זה גט. אמר ליה: שנייא היא, הכא מפני פתיחת נדר. אמר רבי יוסי: ולא נדרים שאינן צריכן היתר חכם אגזן קיימין? אמר רבי יונה: לא בלבד התולח נדרו בדרך, אגזן קיימין. עד פדון הוא דבעי מיתן המשך בעמוד אחרון של תוספתא...

מַסְכַּת אֶהְלוֹת פְּרָק שְׁבַעַה עָשָׂר

א. החורש את הקבר - הרי זה עושה בית הפרס, מאה אמה לכל רוח. החורש על גבי הקבר, וכן החורש על גבי הארון, אפלו משקע ברבידין ובאבנים, ואפלו על גבי רום שתי קומות - הרי זה עושה בית הפרס. אין לה שעושה בית הפרס אלא החורש את הקבר בלבד. ורבי אליעזר בן יעקב אומר: אף את התלוליות. אמר רבי יוסי: במה דברים אמורים? במוריד, אבל במעלה - אינו עושה בית הפרס:

ב. שלשה פרשינין שאמרו, הנתנינן כדרךן במקום יבש, אבל לא במקום הטינה, והחורש בשדה קשקשין ובשדה מדרון - הרי זה עושה בית הפרס, הבונה על גביו טהור, והזורע על גביו טהור. רבי מאיר אומר: החורש מלטימא - הרי זה עושה בית הפרס:

ג. השתפים, והאריסין, והאפוטרופין - אין עושין בית הפרס. החורש מתוך שלו ומתוך של חברו - שלו עושה בית הפרס, ושל חברו אין עושה בית הפרס, אבל עולה הוא במדת בית הפרס:

ד. חזקת נפשות שבארץ ישראל - טהורים, חוץ מן המצינות בלבד. שדה שמחזקין בה שהיא בית הפרס, אפלו היא בת ארבעת כורין, אפלו היא משוכה במקום הטמאה, ואפלו טהורה מקיפתה מארבעת רוחותיה - הרי זה בחזקת בית הפרס:

ה. שתי שדות של בית הפרס זו על גבי זו, ושטפו גשמים שלשה טפחים מן העליונה לתחתונה - שתיהן טמאות. רבי יוסי אומר: אף על פי שאין פתחה של עליה מכון כנגד של בית עליה - טהורה:

ו. בית הפרס שטהרוהו - הרי זה טהור. וצריך לעמד על גביו שני תלמידי חכמים. אמר רבי יהודה: לא נחלקו רבי אליעזר וחכמים על עפר שהוא בא מבית הפרס

בירק - שהוא טהור, עד שיהא במקום אחד כחותם המרצופין, על מה נחלקו? על עפר הבא מארץ העמים בירק, שרבי אליעזר אומר: מצטרף, וחכמים אומרים: אין מצטרף, עד שיהא במקום אחד כחותם המרצופין:

ז. המביא ארונות ותנורים, וספלין וכלי חרש מחוצה לארץ לארץ, עד שלא הוסקו - טמאין משום ארץ העמים, וטהורין משום כלי חרס. הוסקו - טמאין משום כלי חרס, וטהורין משום ארץ העמים. נמצאת אתה אומר: בשעה שהן טמאין משום ארץ העמים - טהורין משום כלי חרס. ובשעה שהן טמאין משום כלי חרס - טהורין משום ארץ העמים:

ח. הביא עפר במקום הטמאה וגבלו במקום הטהרה או ממקום הטהרה וגבלו במקום הטמאה, אפלו על גבי הסלע - טמא. הלכן לבנים מבית הפרס ממקום הטמאה - טמא, וממקום הטהרה - טהור. רבי שמעון אומר: לבנה מבית הפרס, אפלו ממקום הטמאה - טהור, שלא אמרו גוש אלא כברייתו. עפר בית הפרס, שטחין בו גגות ותנורין - טהור, מפני שבטל:

ט. בית הפרס שעשה בו אשפה גבוהה שלשה טפחים, ויכול להסיטן - טהור. עקרה ממקומה - טמא. רבן שמעון בן גמליאל מטהר. בית הפרס שרצפו ברבידים ובאבנים שאין יכול להסיטן - טהור. עקרו ממקומן - טמא. רבן שמעון בן גמליאל מטהר. רבי אליעזר בן יעקב אומר: בית הפרס שגבשו בגבשושין שאין יכול להסיטן - טמא. רבי שמעון בן יהודה אומר משום רבי שמעון: עוקו - אין לה בדיקה גדולה מזו! הלה בבית הפרס למטה משלש, והוציא משם עפר - טהור:

י. הלה בית הפרס זה - לא יהלך בבית הפרס אחר, ואם הלה - טהור. בצר בית הפרס זה - לא יבצר בית הפרס אחר. ואם בצר - טמא; אלו דברי בית הלל:

יא. הַשׁוֹרֵף אֶת הַקֶּשׁ וְאֶת הַעֲצָה - שׁוֹרְפוֹ בַּמְקוֹמָן. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שׁוֹרְפוֹ חוּצָה לָהּ. וְכֵן הָיָה רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: שְׂדֵה שְׂאֵבֶד בַּה קָבֵר - אֵין נִטְעַת כָּל נִטֵּעַ וְאֵין נִזְרַעַת כָּל זֶרַע, וְחוֹפְרִין בְּתוֹכוֹ לִירֵק, וְאֵין מְקַזְּמִין בְּתוֹכָהּ. מִזֵּין וְטוֹבְלִין, וְאֵין נוֹטְעִין בְּתוֹכָהּ מְקַשָּׂאוֹת וּמִדְּלַעוֹת, כְּדִי שְׁלֹא לְהַרְגִיל רַגְלֵ אָדָם לְשֵׁם:

שְׂמַבְלַעוֹת בְּאַרְץ הָעַמִּים - טְהוֹרוֹת. רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: עַד מְקוֹם שְׂאֵבֶד פּוֹנֵה מִמֵּינוֹ וּמִשְׂמָאלוֹ וְאֵין בּוֹשׁ. עִירוֹת הַמְבְּלַעוֹת בְּאַרְץ יִשְׂרָאֵל, כְּגוֹן סִיסִית וְחִבְרוֹתֶיהָ, אֲשֶׁקְלוֹן וְחִבְרוֹתֶיהָ, אֵף עַל פִּי שְׂפִטּוֹרוֹת מִן הַמַּעֲשֵׂר וּמִן הַשְּׂבִיעִית - אֵין בְּהֵם מִשׁוֹם אֶרֶץ הָעַמִּים:

ב. הַנִּכְנָס לְאַרְץ הָעַמִּים בְּשֵׂדָה וּבַמַּגְדָּל - טְהוֹר, בְּקָרוֹן, בְּעַגְלָה, וּבִסְפִינָה, וּבְאִסְפְּרִיא - טְמֵא. הַמְכַנֵּס רֹאשׁוֹ וְרַבּוֹ לְאַרְץ הָעַמִּים - טְמֵא. כָּלִי חֵרֶס שֶׁהַכְּנִיס אֹוִירוֹ לְאַרְץ הָעַמִּים - טְמֵא. הַסְּפִסְלִין וְהַקַּתְדְּרָאוֹת, שֶׁהַכְּנִיס רַבֵּן לְאַרְץ הָעַמִּים - טְמֵאֵין:

ג. הַכֹּל עוֹשִׂין מְדוֹר הָעַמִּים, אֶפְלוֹ עֶבֶד, וְאֶפְּלוֹ אִשָּׁה, וְאֶפְּלוֹ סָרִיס, וְאֶפְּלוֹ קֶטָן בֶּן תִּשְׁעֵ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד. עוֹבֵד כּוֹכָבִים הַנְּשׁוּי, וְכוֹתֵי הַנְּשׁוּי, עוֹבֵד כּוֹכָבִים שְׂעֲבָדִיו כּוֹתֵים, וְכוֹתֵי שְׂעֲבָדִיו עוֹבְדֵי כּוֹכָבִים - עוֹשִׂים מְדוֹר הָעַמִּים. עַל מְדוֹר הָעַמִּים תּוֹלִין. רַבִּי יוֹסִי בְּרַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: אֵף שׁוֹרְפִין. וְכַמָּה יִשְׁהָה בְּתוֹכוֹ וְיֵהָא צָרִיף בְּדִיקָה? אֲבָא יוֹדֵן מְצִידֵן מִשׁוֹם רַבִּי אֱלִיעֶזֶר: אַרְבַּעִים יוֹם, אֵף עַל פִּי שְׂאֵין עִמוֹ אִשָּׁה, וְהִלְכָה כְּדַבְּרֵיו. הָיָה זֶה נִכְנָס וְזֶה יוֹצֵא, וְלֹא שָׁהָה שֵׁם אַרְבַּעִים יוֹם - טְהוֹר. וְאִם שָׁהָה שֵׁם אַרְבַּעִים יוֹם - טְמֵא. הַשׁוֹמֵר, אִם שָׁהָה שֵׁם אַרְבַּעִים יוֹם - טְמֵא, בְּזִמָּן שְׂנַכְנַס וְיוֹצֵא, אֵף עַל פִּי שֶׁשָּׁהָה שֵׁם אַרְבַּעִים יוֹם - טְהוֹר, מִפְּנֵי שֶׁהוּא בְּחֻזְקַת הַמַּשְׁתַּמֵּר. הַכֹּל נֹאמְנִין עָלָיו לְשִׁמְרוֹ, וְאֶפְּלוֹ עֶבֶד אוֹ שְׂפָחָה, וְאֶפְּלוֹ סָרִיס אוֹ קֶטָן בֶּן תִּשְׁעֵ שָׁנִים וְיוֹם אֶחָד:

יב. שְׁלֹשׁ בֵּית הַפָּרֶס הֵן, שְׂדֵה שְׂנַחֲרֵשׁ בַּה קָבֵר, שְׂדֵה שְׂאֵבֶד קָבֵר בְּתוֹכָהּ, שְׂדֵה כּוֹכִין. וְאִיזוֹ הִיא שְׂדֵה כּוֹכִין? כָּל שְׂחוֹפֵר בְּאַרְץ וּמְבַלִּיעַ אֶת הַכּוֹכִין לְצַדִּינ. מְצֵא שְׂדֵה מְצִינָת, וְאֵין יְדוּעַ מַה טִּיבָהּ, אִם יֵשׁ שֵׁם אֵילָן - בִּידוּעַ שְׂנַחֲרֵשׁ קָבֵר בְּתוֹכָהּ. אֵין שֵׁם אֵילָן - בִּידוּעַ שְׂאֵבֶד קָבֵר בְּתוֹכָהּ. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: בְּמַה דְּבָרִים אֲמוּרִים? בְּזִמָּן שִׁישׁ שֵׁם זָקֵן אֶחָד אוֹ תַלְמִיד חֵכֶם אֶחָד, שְׂאֵין כָּל אָדָם בְּקִיאֵין בְּכֶף. רַבִּי יוֹסִי אוֹמֵר: חֻזְקַת עֲצֻמוֹת הַמְּכַסִּין - הָרִי הֵן שְׁלֵ אָדָם, עַד שִׁיּוּדַע שֶׁהֵן שְׁלֵ בְּהֵמָה. מְגַלִּין - הָרִי הֵן שְׁלֵ בְּהֵמָה, עַד שִׁיּוּדַע שֶׁהֵן שְׁלֵ אָדָם, מוֹדִין בֵּית שְׂמַאי לְבֵית הַלֵּל: אֵין בּוֹדְקִין לְתַרוּמָה, אֲלֹא תַשְׁרֵף:

מִסְכַּת אֵהָלוֹת פֶּרֶק שְׂמוֹנָה עֶשֶׂר

א. חָמֵר בְּאַרְץ הָעַמִּים שְׂאֵין בְּבֵית הַפָּרֶס, וְחָמֵר בְּבֵית הַפָּרֶס שְׂאֵין בְּאַרְץ הָעַמִּים. שְׂאֶרֶץ הָעַמִּים בְּתוֹלָה שְׁלֵה טְמֵאָה, וּמְטֵמְאָה בְּבִיאָה, וְאֵין לָהּ טְהָרָה מְטֵמְאָתָהּ, מַה שְׂאֵין כֵּן בְּבֵית הַפָּרֶס. חָמֵר בְּבֵית הַפָּרֶס, שְׂאֶפְּלוֹ טְהָרָה מְקַפְתּוֹ מֵאַרְבַּע רֹחוֹתָיו - הָרִי הוּא בְּחֻזְקַת בֵּית הַפָּרֶס. אֶרֶץ הָעַמִּים, אִם יְכוֹל לְכַנֵּס לָהּ בְּטְהָרָה - טְהוֹרָה. וְכַמָּה תֵּהָא סְמוּכָה, וְיֵהָא יְכוֹל לְכַנֵּס לָהּ בְּטְהָרָה? רַבֵּן שְׂמַעוֹן בֶּן גַּמְלִיאֵל אוֹמֵר: אֶפְּלוֹ תֵלָם אֶחָד - הָרִי זֶה מִפְּסִיק. אֵמֵר רַבִּי שְׂמַעוֹן: יְכוֹל אֲנִי לְהַאֲכִיל אֶת הַכֹּהֲנִים טְהוֹרוֹת בְּבוֹרְסְקֵי שְׂבֻצֵיידֵן, וְשְׂבַעֲדִירוֹת, וְשְׂבַלְכָלֵב - מִפְּנֵי שְׂסְמוּכִין לָיִם אוֹ לְנֶזֶר. אֲמָרוּ לוֹ: הָרִי פְּסִלִין מִפְּסִיק. חֻזְקַת דְּרָכִים שְׁלֵ עוֹלֵי בָבֶל, אֵף עַל פִּי

ד. בִּיבִין הַיּוֹצֵאֵין מֵאַרְץ הָעַמִּים לְאַרְץ יִשְׂרָאֵל - עוֹשֵׂה לָהֶן סְרִיגוֹת, וּמְמַעֲטֵן עַד פְּחוֹת מְטַפַּח:

ה. כִּיצַד בּוֹדְקִין מְדוֹר הָעַמִּים? יִשְׂרָאֵל נִכְנָס וְאֵחָר כֶּף כֶּהֵן, וְאִם נִכְנָס כֶּהֵן תַּחֲלָה, אֵף עַל פִּי שְׂמַצָּאוֹ רְצוּף בְּשִׁישׁ אוֹ בְּפִשְׁפֵּשׁ - טְמֵא:

אמר רבי זריקא: בחמשה באדר השני נמו עליה עשרים וארבעה זקנים והתירוה, שהיו הכל נכנסים לתוכה:

י. מעשה ברבי, ורבי ישמעאל ברבי יוסי, ורבי אלעזר הקפר, ששבתו בחנות של עובד כוכבים בלוד, והיה רבי פנחס בן יאיר יושב לפניהן, אמרו לו: אשקלון, מה אתם בה? אמר להן: מוכרים חטין בבסילקאות שלהן, וטובלין ואוכלין את פסחיהן לערב, אמרו לו: מהו שנהג בה מדור העמים? אמר להן: כשישהה ארבעים יום. אמרו לו: בוא ונמנה עליה לפוטרה מן המעשרות, ולא נמנה עמהם רבי ישמעאל ברבי יוסי. כשיצאו, אמר להן: מפני מה לא נמנית עמנו? אמר להן: על שטמאתי טהרתי, ולא מעשרות, מתירא אני מבית דין הגדול שמא ירצו גלגלתי:

מסכת נגעים פרק ראשון

א. אמר רבי יוסי: שאל רבי יהושע את רבי עקיבא, אמר לו: מפני מה אמרו 'מראות נגעים שנים שהן ארבעה'? אמר לו: ואלא מה יאמרו? אמר לו: יאמרו 'מקרום ביצה ולמעלה'. אמר לו: ללמד, שמצטרפין זה עם זה. אמר לו: יאמרו 'מקרום ביצה ולמעלה טמא ומצטרפין זה עם זה'. אמר לו: ללמדך, שאם אינו בקי בהן ובשמותיהן - לא יראה את הנגעים. רבי אליעזר בן יעקב אמר משם רבי חנניא בן חכניאי, שאמר משום רבי עקיבא: מנין אתה אומר, כהן שהוא בקי בנגעים ולא בנתקים, ובנתקין ולא בקרחת, באדם ולא בבגדים, בגדים בגדים ולא בפתים, במראה ראשון ולא במראה שני, במראה שני ולא במראה שלישי - לא יראה את הנגעים עד שיהא בקי בהן ובשמותיהן? תלמוד לומר (ויקרא יד, נד-נד): "זאת התורה לכל נגע הצרעת ולנתק, ולצרעת הבגד ולבית, ולשאט ולספחת ולבהרת, ולהורות". אמר רבי נתן: לא שהיה רבי עקיבא אומר: של סיד דהה הימנו, אלא של צמר לבן דהה

ו. חנות, אין בה משום מדור העמים, אלא אם כן דר בתוכה. אסטונית, אין בה משום מדור העמים, אלא אם כן דר בתוכה. מדור העמים, אף על פי שחרב - הרי זה טמא. ואין מדור העמים ובית הפרס בחוץ לארץ. האוגריאות, והאוצרות, והמרחץ, ובית המים, ובית שער, ואויר החצר המגלין, והבורגנין, והסכות, והמשונות, והצריפין, והאהלין - אין בהם משום מדור העמים. הקסטראות והלגיונות, רבי מטמא וחכמים מטהרין. בית החיצון ובית הזינות, רבי יהודה מטמא ורבי יוסי מטהר. בית שער ואויר החצר, בזמן שהן מערבין במדור העמים - טמאין משום מדור העמים, אם אין מערבין במדור העמים - אין טמאים משום מדור העמים. והאסטונות, אף על פי שמעורבות במדור העמים - אין בהן משום מדור העמים:

ז. מזרח מכנגד מטרפולין שלה ועד כנגד הגת שלה. העיד יהודה הנחתום על סטיו המזרחי שהוא טהור, ושאר כלה - טמאה:

ח. המהלך מעכו לכזיב, מימינו - הדרך טהורה משם ארץ העמים, וחיבת במעשר ובשביעית, עד שתודע שהיא פטורה. משמאל למערב - הדרך טמאה משם ארץ העמים, ופטורה מן המעשרות ומן השביעית, עד שתודע שהיא חיבת עד כזיב. רבי ישמעאל ברבי יוסי אומר משם אביו: עד לכלאבי:

ט. בראשונה היו אומרים: תחומי אשקלון, מקבר גדול עד יגור, ועד גוב, ועד תרעין - היו טמאין, ונמנו עליהן חכמים וטהרום. העיד יהודה בן יעקב מבית גבריא, ויעקב ברבי יצחק מבית גופנין, על קסרי שהחזיקו בה מעולם בטמאה, והתירוה שלא במנין. אמר רבי חנין: אותה שנה שביעית היתה, והלכו עובדי כוכבים לקרקסיות שלהן, והניחו שוק מלא פרות, וקאו ישראל ובזוזום, בחזירתן אמרו: בואו גלף אצל חכמים שמא התירו להן חזירים.

הימנו. אי אפשר לפסיון שיטמא בתחלה. אבל אפשר לפסיון שיטמא בן יומו. כיצד? בהרת ובה סימני טמאה, החליטו והלכו להן סימני טמאה, ובא לו אצל הכהן ופטרו, ואחר כך נולד לו פסיון - זה הוא פסיון שהוא מטמא בן יומו:

ב. ארבע מראות שעור ובשר נטמא בהן. השחין, והמכוה, והקרחת, והגבחת מטמאין, ובהן הפסיון מטמא, אף על פי שאינו מאותו מראה אלא ממראה אחר, ובלבד שיהא מארבע מראות. המחיה מטמאה בכל מראה, אפלו שחורה ושער לבן, אלא ששער לבן מפה, והנתקין מטמאין בכל מראה, אפלו לבן בשחור ושחור בלבן. שער צהב - מראיו כתבנית זהב:

ג. הבגדים והעורות - מטמאין בירקרק שבירקין ובאדמדם שבאדמים. ואיזה הירוק שבירקין? רבי אליעזר אומר: כשענה וכחלמון. סומכוס אומר: ככנף טואס וכחץ של דקל. ואיזה הוא אדמדם שבאדמים? כזהורית יפה שבים והפסיון שלהם כיוצא בהן, ואין בהם מראה פתך, מראה גבוה כמראה צל בחמה. מראה עמוק שבהן כמראה חמה בצל:

ד. רבי ישמעאל אומר: מראות נגעים - שנים עשר. רבי חנניא סגן הכהנים אומר: מראות נגעים - ששה עשר. רבי דוסא בן הרפינס אומר: מראות נגעים - שלשים וששה. עקביא בן מהלאל אומר: מראות נגעים שבעים ושנים:

ה. היה רבי מאיר אומר: מי שנסמית אחת מעיניו - אינו רשאי לראות את הנגעים ואינו רשאי לדון, שנאמר (ויקרא יג, יב): "לכל מראה עיני הכהן". ואומר (דברים כא, ה): "ועל פיהם יהיה כל ריב וכל נגע". מקיש ריבים לנגעים, מה נגעים "לכל מראה עיני הכהן", אף ריבים "לכל מראה עיני הכהן". בית האפל וחלונותיו מגופות - פותחין לאותן חלונות ורואין את נגעו. סדין

המקמט - מפשטין אותו ורואין את נגעו. נראה נגע בחורין או בסדקין - אין נזקק לו. סלקו - הרי זה כקמט שנפשט. וכבית הסתרים שנתגלה. פאורגת העומדת לשחי לימנית; דברי רבי מאיר. רבי יהודה אומר: כטוה פשתן לשמאלית. אמר רבי: נראין דברי רבי מאיר בימין, ודברי רבי יהודה בשמאל. פשם שנראה לנגעו כך נראה לתגלחתו, שנאמר (ויקרא יד, ח): "וגלח את כל שערו", ונאמר (שם): "את גבות עיניו", מה גבות עיניו בנראה ולא בבית הסתרים, אף כל שערו בנראה ולא בבית הסתרים:

ו. כל הנגעים אדם רואה חוץ מנגעי עצמו. רבי מאיר אומר: אף לא נגעי ביתו בגדיו וקורביו. כל הנדרים אדם מתיר חוץ מנדרי עצמו. רבי יהודה אומר: אף לא נדרי אשתו, וחכמים מתירין, ואין צריך לומר הנדרים שבינו לבניה, והלא הבעל מפר אותן! אלא אף שבינה לבין אחרים, ורואה קדשו ומעשרותיו, ונשאל על הטהרות ועל הטמאות של עצמו:

ז. אין דנין שני דינין כאחד, ואפלו נואף ונואפת, אלא דנין את הראשון ואחר כך דנין את השני. ואין נמנין על שני דברים כאחד. ואין שואלין שני דברים כאחד, אלא נמנין על הראשון ואחר כך נמנין על השני. נשאלין על הראשונה ואחר כך נשאלין על השניה:

ח. אין משקין שתי סוטות כאחת - שלא יהא לבה גס בכתרתה. ורבי יהודה אומר: לא מן השם הוא זה, אלא משום שנאמר (במדבר ה, כח): "והקריב אתה אל הכהן" - אחת הוא מקריב ואין מקריב שתיים:

ט. אין שורפין שתי פרות בבת אחת, ומשנעשית אפר - מביא אחרת ושורף על גבה ואינו חושש. ואין עורפין שתי עגלות כאחת. ורבי אליעזר אומר: אם הייתה מדה מכוונת בין שתי עירות - שתיהן מביאות שתי עגלות. ואין עושין שלש עירות עיר נדחת בארץ ישראל - שלא להחריב את

ערי ישראל, אבל עושין אחת או שתיים. אנשי עיר הנדחת - אין דנין שנים מהם כאחד, אלא דנין את הראשון ואחר כך דנין את השני:

י. לעולם אין הכהן רשאי לטמאו, עד שיהיו עיניו בו, ובעור הבשר חוצה לו, עודה מסגירו או פוטרו, נולד בו נגע אחר - הרי זה נזקק לו. ואם משהסגירו נולד לו נגע אחר - אין נזקק לו לטמאה ולטהרה עד סוף שבוע. ה'ך נגעו אפלו לאחר שלש שנים - הרי הוא בטמאתו, עד שיאמר הכהן טהור הוא:

יא. נאמן הכהן לומר: נגע זה פשה, נגע זה לא פשה, אם בהרת קדמה לשער לבן, ואם שער לבן קדם לבהרת. ונאמן על נגעי עצמו. כהן שראהו בתחלה - נזקק לו בסוף שבוע ראשון:

יב. ראהו בסוף שבוע ראשון, נזקק לו בסוף שבוע שני. ראהו בסוף שבוע שני, נזקק לו בסוף שבוע שלישי. מת או שחלה - כהן אחר נזקק לו, ולא יאמר לו: 'לך ושוב', אלא נזקק לו מיד. כהן שטמא את הטהור וטהר את הטמא ונזקק לו בסוף שבוע, אף על פי שטמא את הטמא וטהר את הטהור - לא עשה כלום. לענין טמאה הוא אומר: "טמא הוא, וטמאו הכהן". לענין טהרה הוא אומר: "טהור הוא, וטהרו הכהן". וזה אחד מן הדברים שעליהן עלה הלל מבבל:

מסכת נגעים פרק שני

א. יש בשער לבן מה שאין בשער צהב, ובשער צהב מה שאין בשער לבן, שער לבן לא הציל שער אחר מידו, מה שאין פן בשער צהב. יש בשער צהב שיפה כחו במקומו ליטמא בכל מראה מה שאין פן בשער לבן. היו בו שתי שערות ושוכבות חוצה לו - טמא. היו חוצה לו ושוכבות לתוכו - טהור. אומר רבי מאיר: שלא יהא בני אדם מדמה שבכלן הן נדונין, אלא אם

חודו של שער לבן - טמא, אין חודו לבן - טהור. שאלו תלמידיו את רבי יוסי: בהרת ובה שער שחור - חוששין אנו שמא מעט את מקום בהרת מכגריס. אומר להן: בהרת ובה שער לבן - חוששין אנו שמא מעט את מקומו בהרת מכגריס, אמרו לו: לא! אם אמרת בשער לבן שהוא סימן טמאה, תאמר בשער שחור שאין סימן טמאה? אמר להן: הרי שיש בו עשר שערות לבנות, כלום הן סימני טמאה! אלא שתיים חוששין אנו למותר, שמא מעט את מקום הבהרת מכגריס. אמרו לו: לא, אם אמרת בשער לבן שהוא מין טמאה, תאמר בשער שחור שאינו מין טמאה? אמר להם: אף שער שחור הופך הוא מין טמאה:

ב. בהרת וחוט יוצא הימנה, שתי בהרות וחוט יוצא מזו לזו, אם יש בו רחב שתי שערות - זוקקים ליטמא בשער לבן ובפסיון. אבל למחיה - אין מטמאין עד שיהא בו רחב כגריס. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: כשם שאין זוקקין ליטמא במחיה עד שיהא בו רחב כגריס, כך אין נזקקין לטמא בשער לבן, ובפסיון עד שיהא בו רחב כגריס:

ג. שתי בהרות וחוט של מחיה ביניהן, נפרץ מכאן מקום שערה אחת, ומכאן מקום שערה אחת - טמא משום פסיון. נפרץ מקום שתי שערות מכאן, ומקום שתי שערות מכאן - טמא משום פסיון ומשום מחיה. בהרת שטהרה מתוך החלט, מחיה ושער לבן ופסיון ומתוך הסגר - אין משתמשות הסגר מעתה, אבל יכול הוא לטמא בשער לבן ומחיה ופסיון הבא אחריו. בהרת בתחלה בסוף שבוע ראשון, בסוף שבוע שני לאחר הפטור, כנסה ופשתה או פשתה ויכנסה. נשתנית מן השלג לסיד ומן הסיד לשלג - הרי זו כמו שיהיה. בהרת כגריס ופשתה כגריס והלך מן האום כחצי גריס. רבי עקיבא מטמא, וחקמים אומרים: תראה בתחלה:

ד. בהרת כחצי גריס ובה שתי שערות, נולדה בהרת כחצי גריס ובה שתי שערות - הרי זה להחליט. טעה, ואין ידוע אלו שהפכו ואלו שהחליטו טעה, ואין ידוע אלו שהפכו ואלו שהקדמו - טמא. נשרו בו שתיים טמא ושלש - טהור. רבי אליעזר ברבי שמעון אומר: ספק בהרת קדמה לשער לבן, ספק שער לבן קדמה לבהרת, הואיל וספק נגעים להקל - טהור. בהרת ובה מחיה פחותה מכעדשה. רבי מאיר אומר: יסגיר וחקמים אומרים: אין נזקקין לו. רבתי בהרת - רבי מאיר מטמא. וחקמים אומרים: תראה בתחלה. נתמעטה - טהורה. רבתי מחיה, רבי מאיר מטמא, וחקמים אומרים: תראה בתחלה. נתמעטה, רבי מאיר מטמא וחקמים מטהרים. בהרת כגריס לכל צד, ובה מחיה ארבה או עגולה, רבתי המחיה - טמאה. נתמעטה; רבי מאיר מטמא, וחקמים מטהרים, שאין הנגע פושה לתוכה. בהרת כגריס ומחיה כעדשה מקפתה, ומבחוץ למחיה בהרת, והלכה לה מחיה ונעשית בהרת. רבן גמליאל אומר: אם מבפנים נתמעט - הפנימית להחליט והחיצונה טהורה. מבחוץ - הפנימית להסגיר והחיצונה טהורה. אמר רבי שמעון: אימת? בזמן שהיא כעדשה ונתמעט מותר זה ונעשה כעדשה, אם מבפנים נתמעט - שניהן להחליט, הפנימית משום שפשת, והחיצונה משום מחיתה מבחוץ, הפנימית להסגיר והחיצונה להחליט, אמר רבי יוסי: אלו דברי רבי חנניא בן גמליאל. אבל אני אומר בשתייהן שהחיצונה טהורה, שאני רואה את הבהרת כאלו השחין תוך המחיה. רבי עקיבא אומר: בין כך ובין כך - שתייהן להסגיר, אם משום פסיון - אין חוששין לפנימית, שאין נגע פושה לתוך הנגע, ואי משום מחיה - אין חוששין לחיצונה, שהבהרת לתוכה במקום מחיה:

ה. עשרים וארבעה ראשי אברים באדם שאין מטמאין משום מחיה, ואם מקומן יושב כגריס - הרי אלו מטמאין במחיה כגריס. רבי אליעזר אומר: המסמרת, והיבלת, והתלתלין - אינן מטמאין משום מחיה. ואם מקומן יושב כגריס - מטמאין משום מחיה: רבי יוסי ברבי יהודה אומר: היתה בהרת סמוכה לראש, לעין, ולאזן, ולחוטם, ולפה - טהור, שנאמר (ויקרא יג, א): "וראה הפהן את הנגע בעור הבשר" - שיהא כל חוצה לו בעור הבשר וראויה לפסיון. היה לו על ראש חוטמו שופע אילך ואילך, על ראשי אצבעותיו שופע אילך ואילך, כגריס על כגריס, על ראש אצבע שופע אילך ואילך - טהור, שנאמר: "וראהו" - כלו כאחת:

ו. בהרת בכלו ובראשו בשר חי. בהרת ברגלו ובכלו בשר חי, או שהיה בו מחיה מלמעלה למטה כמין פסיקיא של בשר חי, או חוגרת באמצע - טהור, שנאמר (שם): "ומחית בשר חי בשאת" - עד שתהא מחיה מבצרת בשאת. האדם שבשפה - נדון כבית הסתרים, והקמט שנפשט - הרי הוא כעור הבשר לכל דבר:

ז. בראש עד שלא העלה שער, ומשהעלה שער ונקרח. בזקן עד שלא העלה שער, ומשהעלה שער נתק. בעור הבשר עד שלא נעשה שחין, ומשנעשה שחין נעשה צרבת. עד שלא נעשה מכה, ומשנעשה מכה נעשה צרבת - טהור. רבי אליעזר בן יעקב אומר: הואיל ותחלתו וסופו טמא - טמא. וחקמים אומרים: יראה בתחלה:

ח. בהרת בעובד פוככים עד שלא נתגיר נסמכה לה בהרת אחרת, ראשונה אינה זוקקת לטמא בשער לבן ובפסיון, ואינו מעכבת את הפריחה. כחצי גריס עד שלא נתגיר, וכחצי גריס משנתגיר - טהור:

מִסְכַּת נְגָעִים פֶּרֶק שְׁלִישִׁי

א. הַתּוֹלֵשׁ סִמְנֵי טְמֵאָה מִתּוֹךְ נִגְעוֹ, בֵּין שֶׁתִּלֵּשׁ כָּלוּ, וּבֵין שֶׁתִּלֵּשׁ מִקְצָתוֹ, בֵּין עַד שֶׁלֹּא בָּא אֶצֶל הַכֹּהֵן, וּבֵין מִשְׁבָּא אֶצֶל הַכֹּהֵן, בֵּין מִתּוֹךְ הַחֵלֶט, וּבֵין מִתּוֹךְ הַסִּגְרָה, וּבֵין מִתּוֹךְ הַפְטוֹר - הֲרִי זֶה לּוֹקֵה אֶת הָאֲרֻבָּעִים:

ב. הַקּוֹרֵעַ נִגְע מִתּוֹךְ הַבְּגָד, וְהַקּוֹלֵף נִגְע מִתּוֹךְ הַבַּיִת - הֲרִי זֶה לּוֹקֵה אֶת הָאֲרֻבָּעִים, שֶׁנֶּאֱמַר (דְּבָרִים כד, ח): "הַשֹּׂמֵר בְּנִגְע הַצֹּרֵעַת לְשִׁמּוֹר מֵאֵד וְלַעֲשׂוֹת". אָבֵל נוֹשֵׂא הוּא בְּמוֹט עַל כְּתָפוֹ, וּבְסִיב בְּרִגְלוֹ. וְאִם הִלְכוּ - הִלְכוּ:

ג. הָיוּ בּוֹ שְׁתֵּי שְׁעֵרוֹת, תִּלֵּשׁ אַחַת וְנִשְׂרָה אַחַת - טְהוֹר. הָיָה בּוֹ שְׁלֹשׁ, תִּלֵּשׁ אַחַת וְנִשְׂרָה שְׁתֵּים - טְהוֹר, שְׁתֵּים וְנִשְׂרָה אַחַת - טְמֵא. נִתְמַעֵטָה בְּהִרְתּוֹ מִכַּגְרִיס, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ - טְהוֹר. פְּרָחָה בְּכָלוּ, בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ - טְהוֹר:

ד. הִיתָה בּוֹ מַחֲזֵה כַּעֲדָשָׁה, כּוֹה חֲצִיָּה וְהִלֵּךְ חֲצִיָּה - טְהוֹר. הִיתָה יִתְרָה מִכַּעֲדָשָׁה, כּוֹה מוֹתֵר וְהִלֵּךְ כַּעֲדָשָׁה - טְהוֹר. כּוֹה כַּעֲדָשָׁה וְהִלֵּךְ מוֹתֵר - טְמֵא. נִתְמַעֵטָה מִכַּגְרִיס - בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ טְהוֹר. פְּרָחָה בְּכָלוּ - בֵּין כֶּךָ וּבֵין כֶּךָ טְמֵא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: בְּמָה דְּבָרִים אֲמֹרִים? בְּזִמְן שֶׁנֶּעֱשֶׂה מוֹתֵר זֶה בְּהִרְתָּ, אָבֵל אִם נִעֲשֶׂה מוֹתֵר זֶה שְׁחִין - טְהוֹרָה, שֶׁאֶפְלוּ הָיָה כִּסְלַע וְנִסְמַךְ לָהּ שְׁחִין - טְהוֹרָה. הַתְּחִלְתִּי מְבִיא לְהֵן רְאִיוֹת, מִפְּנֵי מָה עַד שֶׁלֹּא בָּא אֶצֶל הַכֹּהֵן טְהוֹר? לֹא מִפְּנֵי שֶׁלֹּא רָאָה הַכֹּהֵן סִמְנֵי טְמֵאָה שְׁבוּ? ! אֲפִי תוֹךְ הַסִּגְרָה - טְהוֹר, עַד שִׁירְאָה הַכֹּהֵן סִמְנֵי טְמֵאָה שְׁבוּ. אָמְרוּ לוֹ: יִפֶּה אֲמַרְתָּ:

ה. קִצְצָה מִתְּכַנּוֹן, רַבִּי אֱלִיעֶזֶר אָמַר: מִשִּׁיּוֹלֵד לוֹ נִגְע אַחַר וַיִּטְהַר הַיָּמֵנוּ, וְחַכְמִים אָמְרִים: מִשֶּׁתְּפָרַח בְּכָלוּ. אָמַר רַבִּי יְהוּדָה: לֹא נִחְלְקוּ רַבִּי אֱלִיעֶזֶר וְחַכְמִים עַל שֶׁקִּצְצָה וְנִקְצָץ עִמּוֹ בִּשְׂרַח חֵי, שֶׁאִין לְזָה טְהוֹרָה עוֹלָמִית, וְעַל שֶׁקִּצְצָה וְשִׁיר הַיָּמֵנָה כָּל

שֶׁהוּא, שְׂאִם פְּרָחָה בְּכָלוּ - שֶׁהוּא טְהוֹר. עַל מָה נִחְלְקוּ? עַל שֶׁקִּצְצָה מִכְּנוֹן, שְׂרַח אֱלִיעֶזֶר אָמַר: אִין לוֹ טְהוֹרָה, עַד שִׁיּוֹלֵד לוֹ נִגְע אַחַר וַיִּטְהַר הַיָּמֵנָה, וְחַכְמִים אָמְרִים: פְּרָחָה בְּכָלוּ טְהוֹר:

ו. מִצּוֹרֵעַ מִסְגֵּר - יְמוּל וּפְטוֹר מִן הַקְּרָבָן. מִחֵלֶט - יְמוּל וְחֵיב בְּקְרָבָן. הִיתָה בּוֹ בְּהִרְתָּ כַּגְרִיס, מָל הַיָּמֵנָה כַּחֲצִי גְרִיס, וּבְסוֹף שְׁבוּעָה נִעֲשֶׂה כִּסְלַע - וַיִּרְאֶה כִּתְחִלָּה:

ז. בְּהִרְתָּ כַּגְרִיס וּבָהּ מַחֲזֵה כַּעֲדָשָׁה, פְּרָחָה בְּכָלוּ וְהִנִּיחָה הַמַּחֲזֵה בְּמִקּוּמָה - טְמֵא. חֲזָרוּ בּוֹ רְאִשֵׁי אֲבָרִים - טְמֵא עַד שֶׁתְּתַמְעֵט בְּהִרְתָּ מִכַּגְרִיס. וְכִמָּה הִיא חֲזָרַת רְאִשֵׁי אֲבָרִים? רַבִּי מֵאִיר אָמַר: כָּל שֶׁהוּא. וְרַבִּי יוֹסִי אָמַר כַּעֲדָשָׁה. אָמַר רַבִּי מֵאִיר: וְכִי מִשּׁוֹם מַחֲזֵה הֵן מְטַמְּאִין? וְהִלֵּא אִין הַמַּחֲזֵה מְטַמְּא בְּרְאִשֵׁי אֲבָרִין! אֲלֵא גִזְרַת מִלֵּךְ הִיא, אֶפְלוּ בְּכָל שֶׁהוּא. אָמַר רַבִּי יוֹסִי: וְכִי מִשּׁוֹם רְאִשֵׁי אֲבָרִין מְטַמְּאִין? וְהִלֵּא אִם חֲזָרָה אֲמַצְעִיתוֹ טְמֵא! וְעוֹד, נֶאֱמַר כָּאן "בִּשְׂרַח חֵי", וְנֶאֱמַר לְהֵלֵן "בִּשְׂרַח חֵי", מָה בִּשְׂרַח חֵי הָאֲמֹר לְהֵלֵן כַּעֲדָשָׁה, אֲפִי בִּשְׂרַח חֵי הָאֲמֹר כָּאן כַּעֲדָשָׁה:

ח. שְׂעַר לִבָּן הַחוּזָר אַחַר פְּרִיחַת הַחוּט מַחֲזֵה שְׂעַר לִבָּן וְהַפְּסִיזוֹן, אוֹ אַחַר פְּרִיחַת הַסִּגְרָה, רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ מְטַמְּא. אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: שְׂעַר לִבָּן סִמְנֵי טְמֵאָה וְהַמַּחֲזֵה סִמְנֵי טְמֵאָה, מָה מַחֲזֵה חוּזְרָת וּמְטַמְּא - אֲפִי שְׂעַר לִבָּן חוּזֵר וּמְטַמְּא. אָמַר לוֹ רַבִּי עֲקִיבָא: אִם מַחֲזֵה חוּזְרָת וּמְטַמְּאָה שְׂכַן מְטַמְּא בְּתַחֲלָה, תֵּאֵמַר בִּשְׂעַר לִבָּן שֶׁאִין מְטַמְּא בְּתַחֲלָה?! וְעוֹד, שֶׁנֶּאֱמַר "בִּשְׂרַח" - בִּשְׂרַח חֵי הַחוּזָר טְמֵא, וְאִין שְׂעַר לִבָּן טְמֵא:

ט. פְּרָחָה בְּכָלוּ אָבֵל לֹא בְּרֵאשׁ וּבִזְקָן, שְׁחִין וּמְכוּהָ קִדְח מוֹרְדִין, חוּר הָרֵאשׁ וְזָקָן וְנִקְרָחוּ, הַשְּׁחִין וּמְכוּהָ וְקִדְח וְנִעֲשֶׂה צְרֻכַת וְכוּ' - יִרְאֶה בְּתַחֲלָה:

י. שְׁתֵּי בְּהִרְתּוֹת, אַחַת טְמֵאָה וְאַחַת טְהוֹרָה, פְּרָחָה מְזוּ לְזוֹ, וּמֵהֵן לְעוֹר הַבִּשְׂרַח - טְהוֹר.

ורבי נחמיה אומר: אם מתחלה פָּרְחָה טמאה לטהורה - טהור. מטהורה לטמאה - טמא. הבא בכלו לְבָן ובו מחיה עגלה או אַרְפָּה - הרי זה יסגיר. חזרו בו ראשי אברין - הרי זה כמות שהיה, פָּרְחָה במקצתו - טמא. פָּרְחָה בכלו ובמחיה - טהור:

יא. שתי בהרות, אחת מסגרת ואחת להחליט, אחת מסגרת ואחת להסגיר, אחת מסגרת ואחת טהורה, אחת להחליט ואחת להסגיר, אחת להחליט ואחת טהורה, אחת להסגיר ואחת טהורה, ואינו יודע אי זו ראשונה ואי זו שנייה - טהור. שני בהרות, אחת מחלטת ואחת להחליט, אחת מחלטת ואחת להסגיר, ואחת מסגרת אחת מחלטת ואחת טהורה, ואינו יודע אי זו ראשונה ואי זו שנייה - טמא:

יב. השחין והמכה - שניהן סימן אחד ושניהן טמאה אחת. למה נחלקו? שאין מצטרפין זה עם זה כחצי גריס מן השחין, נעשה מכה - בטלה מכה את השחין. וכחצי גריס מן המכה - אין מצטרפים זה עם זה. שחין נעשה מכה - בטלה מכה את השחין. ומכה שנעשית שחין - בטל שחין את המכה. הרי הן לפניך ואין ידוע אם שחין ואם מכה - טהור. 'השחין, והמכה, והנתקין'. 'השחין, והמכה, והקרחת, והגבחת'. 'השחין, והמכה, ועור הבשר' - מצטרפין זה עם זה, ואין פושין מזה לזה. הסגירו בשחין או במכה, ובסוף שבוע נעשה עור הבשר בעור הבשר, ובסוף שבוע נעשה שחין ומכה - יראה בתחלה:

מִסְכַּת נְגָעִים פָּרָק רְבִיעִי

א. רבי עקיבא אומר: שְׁעַר צֶהַב הָאָרֶץ - טהור, ולא עוד, אלא שהוא מציל מיד שְׁעַר צֶהַב דֶּק וְהַפְסִיּוֹן. ואיזו שיעורו? רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: הַטָּמֵא בְּשִׁעַר לָבָן - טהור בְּשִׁעַר צֶהַב. וְהַטָּהוֹר בְּשִׁעַר לָבָן - טמא בְּשִׁעַר צֶהַב. היו בו שתי שְׁעוֹת צוּמְחוֹת - הרי אלו מצילות: מְכַנְסוֹת

וּמַפְזְרוֹת, מְבַצְרוֹת וְשֹׁאֵינָן מְבַצְרוֹת. אָבָל מְשִׁירָת - אינה מצלת אלא אם כן היתה מְבַצְרָת. היו בו שתי שְׁעוֹת, אחת צוּמְחַת ואחת מְשִׁירָת - הרי אלו מצילות מְכַנְסוֹת וּמַפְזְרוֹת. היו בו שתי שְׁעוֹת - אחת צֶהַבָּה ואחת מְשִׁירָת. נולד זוג לְצֶהַבָּה - טמא, לצוּמְחַת או לְמְשִׁירָת - טהור, ואם מְגַלַּח אֶת הַנֶּתֶק, אָפְלוּ נֹזֵר - תְּגַלְּחֵתוּ בְּכָל אָדָם, וְתִגְלַחְתוּ בְּכָל דָּבָר. הַסְּגִירוֹ וְלֹא גִלְחוּ - הרי זה מְסָר:

ב. נֶתֶק וְחוֹט יוֹצֵא הַיָּמֵנוּ, שְׁנֵי נֶתְקִין וְחוֹט יוֹצֵא מִזֶּה לָזֶה, אם יש בו רחב שתי שְׁעוֹת - זוֹקְקִין לִיְטָמָא בְּשִׁעַר צֶהַב דֶּק, וְהַפְסִיּוֹן לְהַצִּיל בְּצִמּוּחַ, אָבָל בְּמְשִׁיר - אינו מציל עד שִׁיְהֵא בו רחב כְּגָרִיס: רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: כִּשְׁם שְׁאִינוּ מְצִיל בְּמְשִׁיר עד שִׁיְהֵא בו רחב כְּגָרִיס, כִּף אֵין זוֹקְקִין לִיְטָמָא בְּשִׁעַר צֶהַב דֶּק וְהַפְסִיּוֹן לְהַצִּיל בְּצִמּוּחַ, עד שִׁיְהֵא בו רחב כְּגָרִיס:

ג. נֶתֶק בְּתוֹךְ נֶתֶק - מְסָגִיר אֶת הַפְּנִימִי וּפּוֹטֵר אֶת הַחִיצוֹן, רבי יהודה בן נְקוּסָא אומר משם רבי שמעון: כָּל נֶתֶק שֶׁהֶחְלִיט בְּשִׁעַר צֶהַב דֶּק וּבַפְסִיּוֹן וְהִלְכוּ לָהֶן - אינו עלול לְשַׁמֵּשׁ טָמֵא עוֹלָמִית. נֶתֶק כְּגָרִיס בְּרֵאשׁוֹ אוּ בְזָקְנוֹ - יסגיר. עֲמַד בו שְׁבוּעַ אֶחָד - נוֹתְנִין לוֹ שְׁבוּעַ שְׁנֵי, עֲמַד בו שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת - יִפְטֹר אַחַר הַפְּטוֹר. נולד בו שְׁעַר צֶהַב דֶּק - טמא. נולד לו שְׁעַר שְׁחוֹר, או שְׁכַנְס שְׁעַר שְׁחוֹר מִן הַצַּד - טהור. הִלֵּךְ שְׁעַר שְׁחוֹר מִן הַנֶּתֶק, וְהֵנִיחַ שְׁעַר צֶהַב בְּמִקְוֵמוֹ - טהור. ולא עוד שהוא טהור, אלא שְׁמַצִּיל מִיד שְׁעַר צֶהַב דֶּק וּפְסִיּוֹן הַבָּאִים אַחַר כֶּף:

ד. נֶתֶק כְּגָרִיס בְּרֵאשׁוֹ וּבְזָקְנוֹ בְּסוֹף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן אוּ בְּסוֹף שְׁבוּעַ שְׁנִי, וְנוֹלַד לוֹ שְׁעַר צֶהַב דֶּק - טמא, וְנוֹלַד לוֹ שְׁעַר שְׁחוֹר אוּ שְׁכַנְס שְׁחוֹר מִן הַצַּד - טהור. הִלֵּךְ שְׁעַר שְׁחוֹר מִן הַנֶּתֶק, וְהֵנִיחַ שְׁעַר צֶהַב בְּמִקְוֵמוֹ - טהור. ולא עוד שהוא טהור, אלא

שְׁמַצִּיל מִיד שְׁעָר צְהַב דְּק וּפְסִיּוֹן הַבָּאִים
אֲחֵר כֶּף :

ה. נִתְק כַּגְרִיס, בְּרָאשׁוּ וּבְזַקְנוּ, בְּסוּף שְׁבוּעַ
רֵאשׁוֹן אוּ בְּסוּף שְׁבוּעַ שְׁנִי, כְּנֵס שְׁעָר
שְׁחֹר מִן הַצַּד - טְהוֹר. חֲזַר נִתְק - טְמֵא
מִשׁוּם פְּסִיּוֹן. נִתְק כַּגְרִיס, בְּרָאשׁוּ אוּ בְּזַקְנוּ
- יִסְגִּיר. נִתְק רֵאשׁוּ אוּ זְקָנוּ כְּלוּ, בֵּין מִתּוֹךְ
הַחֲלֹט בֵּין מִתּוֹךְ הַהִסְגָּר - טְהוֹר מִשׁוּם
פְּרִיחָה, וְאַחַר הַפְּטוּר - טְמֵא מִשׁוּם פְּסִיּוֹן.
הַבָּא כְּלוּ נִתְק בְּרָאשׁוּ אוּ בְּזַקְנוּ - יִסְגִּיר.
עֲמַד בּוּ שְׁבוּעַ אֶחָד - נוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ שְׁנִי.
עֲמַד בּוּ שְׁנֵי שְׁבוּעוֹת - פְּטוּר. אֲחֵר הַפְּטוּר
נוֹלָד לוֹ שְׁעָר צְהַב דְּק - טְמֵא. נוֹלָד בּוּ
שְׁעָר שְׁחֹר, בֵּין בְּאֲמָצַע וּבֵין מִן הַצַּד -
טְהוֹר. הֵלֶךְ שְׁעָר שְׁחֹר וְהֵנִיחַ שְׁעָר צְהַב
בְּמִקּוּמוֹ - טְהוֹר. וְלֹא עוֹד שְׁטְהוֹר, אֲלֵא
שְׁמַצִּיל מִיד שְׁעָר צְהַב דְּק הַבָּא אֲחֵר כֶּף.
הַבָּא כְּלוּ נִתְק - יִסְגִּיר. בְּסוּף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן
אוּ בְּסוּף שְׁבוּעַ שְׁנִי נוֹלָד לוֹ שְׁעָר צְהַב דְּק -
טְמֵא. נוֹלָד לוֹ שְׁעָר שְׁחֹר, בֵּין מִן הָאֲמָצַע
וּבֵין מִן הַצַּד - טְהוֹר. הֵלֶךְ שְׁעָר שְׁחֹר
וְהֵנִיחַ שְׁעָר צְהַב בְּמִקּוּמוֹ - טְהוֹר. וְלֹא עוֹד
שֶׁהוּא טְהוֹר, אֲלֵא שְׁמַצִּיל מִיד שְׁעָר צְהַב
דְּק :

ו. הַבָּא אֲחֵר הַנִּתְק, הַבָּא כְּלוּ נִתְק - יִסְגִּיר,
בְּסוּף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן וּבְסוּף שְׁבוּעַ שְׁנִי נוֹלָד
לוֹ שְׁעָר שְׁחֹר מִן הַצַּד - טְהוֹר. חֲזַר וּנִתְק -
טְמֵא מִשׁוּם פְּסִיּוֹן. שְׁתֵּי שְׁעָרוֹת צוּמְחוֹת אוּ
מְשִׁירוֹת, אַחַת בְּרָאשׁ וְאַחַת בְּזַקָּן, וְכֵן שְׁתֵּי
שְׁעָרוֹת צְהָבוֹת אַחַת בְּרָאשׁ וְאַחַת בְּזַקָּן -
אֵין מְצִטְרָפוֹת :

ז. הַקְּרַחַת וְהַגְּבַחַת - שְׁתִּיחָן סִימָן אַחַת,
וּשְׁתִּיחָן טְמֵאָה אַחַת. וְלָמָּה נַחֲלָקוּ? שְׂאִין
מְצִטְרָפוֹת זוֹ עִם זוֹ. וְאֵי זוֹ הִיא קְרַחַת, וְאֵי
זוֹ הִיא גְּבַחַת? מִן הַקְּדָקוֹד וְשׁוֹפֵעַ לְאַחֲרָיו
- זוֹ הִיא קְרַחַת. מִן הַקְּדָקוֹד וְשׁוֹפֵעַ לְפָנָיו -
זוֹ הִיא גְּבַחַת. הַתְּלִישׁוֹת שְׁבָרָאשׁ וְזַקָּן -
הֲרִי הֵן כְּעוֹר בָּשָׂר לְכָל דְּבָר :

ח. זָקֵן הָאִשָּׁה זָקֵן הַסָּרִיס שְׁלֵא הֶעֱלוּ שְׁעָר -
הֲרִי הֵן כְּעוֹר הַבָּשָׂר לְכָל דְּבָר. מִשְׁהֶעֱלוּ
שְׁעָר - הֲרִי הֵן כְּזָקֵן לְכָל דְּבָר :

ט. נִמְצְאָתָא אוֹמֵר: הָרֵאשׁ מְטֵמָא בְּחִמְשָׁה
מִינֵי נִגְעִים, עַד שְׁלֵא הֶעֱלָה שְׁעָר - טְמֵא
מִשׁוּם עוֹר הַבָּשָׂר. הֶעֱלָה שְׁעָר וְנִתְק - טְמֵא
מִשׁוּם נִתְקִין. נִקְרַח - טְמֵא מִשׁוּם קְרַחַת.
נִעְשָׂה שְׁחִין - טְמֵא מִשׁוּם שְׁחִין. נִעְשָׂה
מְכוּהָ - טְמֵא מִשׁוּם מְכוּהָ. הַקְּרַחַת,
וְהַגְּבַחַת, וְהַנִּתְקִין, הַשְּׁחִין, וְהַמְכוּהָ, וְעוֹר
הַבָּשָׂר - אֵין מְצִטְרָפִין זֶה עִם זֶה, וְאֵין
פוֹשִׁין מִזֶּה לְזֶה. וְאֵיזֵהוּ רֵאשׁ וְאֵיזֵהוּ זָקֵן?
מִן הַפְּרָק שֶׁל לְחֵי וּלְמַעְלָה - זֶה הוּא
הָרֵאשׁ. מִן הַפְּרָק שֶׁל לְחֵי וּלְמַטָּה - זֶה הוּא
זָקֵן. מְלַפְנֵי מוֹתַח אֵת הַחוּט מֵאֲזֵן לְאֲזֵן,
כָּל שְׁמֵן הַחוּט וּלְמַעְלָה - הוּא הָרֵאשׁ, מִן
הַחוּט לְמַטָּה - זֶה הוּא הַזָּקֵן. מֵאַחֲרָיו -
מִפִּיקָא שֶׁל פְּרָקָא וּלְמַעְלָה - זֶה הוּא
הָרֵאשׁ. מִפִּיקָא שֶׁל פְּרָקָא וּלְמַטָּה, אֵף עַל
פִּי שֶׁהוּא מְגַדֵּל הַשְּׁעָר - הֲרִי הוּא כְּעוֹר
הַבָּשָׂר לְכָל דְּבָר. מְלַפְנֵי, מַחֲלִיָּה שֶׁל
גְּרִגְרַת וּלְמַעְלָה - זֶה הוּא זָקֵן. מַחֲלִיָּה שֶׁל
גְּרִגְרַת וּלְמַטָּה, אֵף עַל פִּי שֶׁהוּא מְגַדֵּל אֵת
הַשְּׁעָר - הֲרִי הוּא כְּעוֹר הַבָּשָׂר לְכָל דְּבָר.
אֵלוֹ סִימְנֵי הָרֵאשׁ לִיטְמָא בְּנִתְקִין, וּבְקְרַחַת
וּבְגְּבַחַת מִשׁוּם "תַּעַר לֹא יַעֲבֹר רֵאשׁוּ",
אֲבָל עַל הַזָּקֵן - אֵין חֵיב אֲלֵא עַל שְׂבֻלַת שֶׁל
זָקֵן בְּלִבָּד :

מִסְכַּת נִגְעִים פְּרָק חֲמִישִׁי

א. הַלְּבָדִין וְהַעוֹרוֹת וְהַאֲהָלִין - הֲרִי אֵלוֹ
מְטֵמְאִין בְּנִגְעִים. צְמֵר הַגְּמֵלִים צְמֵר
הַרְחֵלִים שְׁטָרְפִין זֶה בְּזֶה. רַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן
יְהוּדָה מִשׁוּם רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: הוּאֵיל
וּסְפֵק נִגְעִים לְהַקֵּל, מְחַצָּה עַל מְחַצָּה -
טְהוֹר :

ב. כָּל הַבְּגָדִים, בֵּין צְבוּעֵין בִּיּוֹדֵי אָדָם וּבֵין
צְבוּעֵין בִּיּוֹדֵי שָׁמַיִם - אֵין מְטֵמְאִין בְּנִגְעִים.
הַשְּׁתִּי וְהָעָרֵב וְהַעוֹרוֹת - כִּיּוֹצֵא בְּהֵן. וְכָל
הַבְּתִים בֵּין צְבוּעֵין בִּיּוֹדֵי אָדָם וּבֵין צְבוּעֵין
בִּיּוֹדֵי שָׁמַיִם - מְטֵמְאִין בְּנִגְעִים; דְּבָרֵי רַבִּי

הַעוֹמֵד וְהַפְּהָה, לְמִרְאָה שְׁנֵי בְּסוּף שְׁבוּעַ
רֵאשׁוֹן וּבְסוּף שְׁבוּעַ שְׁנֵי הַלֶּךְ לוֹ - מִכְּבֹּסוֹ
וְהוּא טְהוֹר. חֲזַר לְבֵיתוֹ - טְהוֹר. חֲזַר לְנִגְעוֹ,
בֵּין לְמִרְאֵיו בֵּין לְשֵׁאִין מִרְאֵיו - יִרְאֶה
בְּתַחֲלָה:

ו. הַטּוֹלָה מִן הַטְּהוֹר בְּמִסְגֵּר וְנִרְאָה נִגְעַ
בְּבִגְדוֹ - מִצִּיל אֶת הַמְּטָלִית. נִרְאָה בְּמִטְּלִית
- שׁוֹרֵף אֶת הַבִּגְדוֹ, וְהַמְּטָלִית תִּשְׁמַשׁ עֲצָמָה
בְּסִימָנֶיךָ. פְּשָׁה הַמְּטָלִית - זֶה וְזֶה יִשְׂרָף:

ז. הַטּוֹלָה מִן הַמִּסְגֵּר בְּטְהוֹר וְנִרְאָה נִגְעַ
בְּבִגְדוֹ - שׁוֹרֵף אֶת הַמְּטָלִית. נִרְאָה בְּמִטְּלִית
- בְּגֵד הָרֵאשׁוֹן יִשְׂרָף, וְהַמְּטָלִית - תִּשְׁמַשׁ
אֶת עֲצָמָה בְּסִימָנֶיךָ, וְטַעוֹנֶיךָ שׁוֹרֵף
בְּאַחֲרוֹנָה. פְּשָׁה הַמְּטָלִית - זֶה וְזֶה יִשְׂרָפוּ:

ח. שְׁנֵי בְּגָדִים הַמִּסְגָּרִין שֶׁנִּטְּלוּ מִטְּלִית מְזֵה
וְטָלָה עַל זֶה, מִטְּלִית מְזֵה וְטָלָה עַל זֶה,
וְנִרְאָה נִגְעַ בְּאַחַד מֵהֶן - הוּא וּמִטְּלִיתוֹ -
יִשְׂרָף. נִרְאָה בְּאַחַד מִן הַמְּטָלִית - כֻּלָּן
יִשְׂרָפוּ:

ט. קִיטֵי שֵׁישׁ בָּהּ פּוֹסְפִין צְבוּעִין וּלְבָנִים -
פוֹשִׁין מְזֵה לְזֶה. וְרַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר: לְעוֹלָם
אֵין מִטְּמָאִין בְּנִגְעִים, עַד שֶׁיֵּהָא בְּאַחַד מִן
הַלְבָּן שְׁלָה שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ. הַלִּיצָן
שֶׁבִּפְקֻעַת - מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, וּפּוֹשִׁין
מְזֵה לְזֶה:

י. שְׁנֵי דְפֵי חֲלוּק - מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה,
וּפּוֹשִׁין מְזֵה לְזֶה. אָמַר רַבִּי נַחֲמִיָּה: בְּמָה
דְּבָרִים אָמורים? בְּזִמְנֵן שֶׁהֵן עַל גְּבֵי קִירִס,
אֲבָל פְּצָעֵן תְּפָרֵן וְעֵשְׂאֵן אֶחָד - אֵין
מִצְטָרְפִין זֶה עִם זֶה, וְאֵין פּוֹשִׁין מְזֵה לְזֶה.
וְהַמְּסַכֵּת הַפְּרוּסָה - הֵרִי זֶה מִצְטָרְפֵת. רַבִּי
שְׁמַעוֹן אוֹמֵר: אִם הֵיטְהָ מְקַלְפֵת וּמְנַחֵת, אוֹ
שֶׁהֵיטְהָ רְצוּפָה כְּכָרִים וּכְסֹתוֹת - מִצְטָרְפֵת,
וְאִם לֹא אֵין מִצְטָרְפֵת: שְׁתִּי, כֹּל זִמְנֵן שֶׁהוּא
עֵתִיד לְאָרֵג - חֲבוּר. גְּמַר מְלָאָרֵג - אֵין טְמָא
עַד מְקוּם שֶׁהוּא עֵתִיד לְפַצֵּעַ:

יא. בְּגֵד שֶׁנִּרְאָה בּוֹ נִגְעַ וְעֵשְׂאוֹ שְׁתִּי, שְׁתִּי
וְעֵשְׂאוֹ בְּגֵד - יִרְאֶה מִתְּחִלָּה. נִרְאָה נִגְעַ
בְּנִימִין - הַסְּדִין טְהוֹר. פְּשָׁה מְנִימָה לְנִימָה,

מֵאִיר. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: כֹּל הַבְּגָדִים, בֵּין
צְבוּעִין בִּידֵי אָדָם וּבֵין צְבוּעִין בִּידֵי שָׁמַיִם -
אֵין מִטְּמָאִין בְּנִגְעִים. וְכֹל הָעוֹרוֹת וְהַבְּתָיִם,
בֵּין צְבוּעִין בִּידֵי אָדָם וּבֵין צְבוּעִין בִּידֵי
שָׁמַיִם - מִטְּמָאִין בְּנִגְעִים. רַבִּי שְׁמַעוֹן אוֹמֵר
בְּהֵם שְׁלֹשׁ מִדּוֹת מִשּׁוּם רַבִּי עֲקִיבָא: כֹּל
הַבְּגָדִים, בֵּין צְבוּעִין בִּידֵי אָדָם וּבֵין צְבוּעִין
בִּידֵי שָׁמַיִם - אֵין מִטְּמָאִין בְּנִגְעִים. וְכֹל
הַבְּתָיִם, בֵּין צְבוּעִין בִּידֵי אָדָם בֵּין צְבוּעִין
בִּידֵי שָׁמַיִם - מִטְּמָאִין בְּנִגְעִים. וְהָעוֹרוֹת,
צְבוּעִין בִּידֵי שָׁמַיִם - מִטְּמָאִין בְּנִגְעִים.
בִּידֵי אָדָם - אֵין מִטְּמָאִין בְּנִגְעִים:

ג. בְּגֵד שֶׁשְׁתִּיו צְבוּעַ וְעָרְבוֹ לְכֵן, עָרְבוֹ
צְבוּעַ וְשְׁתִּיו לְכֵן - הַכֹּל הוֹלֵךְ אַחַר הָעָרֵב.
וּבְכָרִים וּבְכִסְתּוֹת - אַחַר הַשְּׁתִּי. וְזֶה וְזֶה -
הוֹלְכִין אַחַר הַנְּרָאִין: בְּגֵד שֶׁשְׁתִּיו סְרִיקוֹן
וְעָרְבוֹ צָמַר. עָרְבוֹ סְרִיקוֹן וְשְׁתִּיו צָמַר - אֵין
מִטְּמָאִין:

ד. הַסְּגִירוֹ בְּכַחְצֵי גְרִיס יִרְקָרֵק, וּכְחָצֵי גְרִיס
אֲדַמְדָם, וְלִסּוּף שְׁבוּעַ בָּא וּמִצָּאוֹ כְּגָרִיס
יִרְקָרֵק, אוֹ כְּגָרִיס אֲדַמְדָם, הַסְּגִירוֹ כְּגָרִיס
יִרְקָרֵק אוֹ כְּגָרִיס אֲדַמְדָם, וּבְסוּף שְׁבוּעַ בָּא
וּמִצָּאוֹ בְּכַחְצֵי גְרִיס יִרְקָרֵק וּכְחָצֵי גְרִיס
אֲדַמְדָם - נוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ שְׁנֵי. וְרַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר: יִרְאֶה כְּתַחֲלָה. הַסְּגִירוֹ כְּגָרִיס
יִרְקָרֵק, וּבְסוּף שְׁבוּעַ בָּא וּמִצָּאוֹ כְּסֹלֶעַ
אֲדַמְדָם, אוֹ שֶׁהַסְּגִירוֹ כְּגָרִיס וּבְסוּף שְׁבוּעַ
בָּא וּמִצָּאוֹ כְּסֹלֶעַ יִרְקָרֵק - הֵרִי זֶה יִשְׂרָף.
רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר: יִרְאֶה כְּתַחֲלָה:

ה. הַבָּא כְּלוֹ נִגְעַ - יִסְגִיר. עֲמַד בּוֹ שְׁבוּעַ
אֶחָד - נוֹתֵן לוֹ שְׁבוּעַ שְׁנֵי. עֲמַד בּוֹ בַּשְּׁנֵי
שְׁבוּעוֹת אוֹ שְׁכַנֵּס בְּסוּף שְׁבוּעַ אֶחָד וּפְשָׁה
בְּשְׁבוּעַ שְׁנֵי - הֵרִי זֶה יִשְׂרָף. נִגְעַ כְּגָרִיס
וּבְסוּף שְׁבוּעַ פְּשָׁה בְּכֹל - הֵרִי זֶה יִשְׂרָף.
הַכְּהָה בְּתַחֲלָה לְמִרְאָה שְׁנֵי, רַבִּי יְהוּדָה
אוֹמֵר: יִכְבֵּס וְיִסְגִיר, וְחֻכְמִים אוֹמְרִים: אֵין
זְקוּק לוֹ. בְּסוּף שְׁבוּעַ רֵאשׁוֹן לְמִרְאָה שְׁנֵי -
יִכְבֵּס וְיִסְגִיר. סוּף שְׁבוּעַ שְׁנֵי, לְמִרְאָה שְׁנֵי -
קוֹרְעוֹ וְצָרִיךְ מִטְּלִית. רַבִּי נַחֲמִיָּה אוֹמֵר:
אֵין צָרִיךְ מִטְּלִית. לְמִרְאָה הַשְּׁלִישִׁי - טְהוֹר.

תּוֹסֵפֶתָא

הַשְּׁלֵם

מנימה לְסֻדִּין - הנימין טמאָה והסֻדִּין טהור. וכשהוא שורף את הפֶּגֶד - שורף את הנימין עמו:

יב. חמר בטמאת מת מטמאת נגעים, שהכל מטמא במת, ואין הכל מטמא בנגעים, חבורן לטמאת מת, ואין חבורן לטמאת נגעים: חמר בנגעים, שהנגעים נוהגים בעצים ובאבנים ובפֶּפֶר ובשתי ובערב, מה שאין כן בטמאת המת:

יג. בַּגְד שֶׁנֶּרְאָה בו נגע בראשו אחד, ובסוף השבוע נראה בראש השני - טמא משום פסיון, ובעורות - פושה מצד זה לצד זה. רבי ישמעאל בנו של רבי יוחנן בן ברוקא

אומר: חמת ותרמל שֶׁנֶּרְאָה בהן נגע - מושיכן כְּדֹרְכָן וְרוֹאֶה אֶת נִגְעָן. רבי אלעזר בן יעקב אומר: הברסין, והברדסין, והפימלאוש, והחמולות, והלְבָדִין, והסְגוּסִין, והכּרִים, והפֶּסֶתוֹת - אין מטמא בנגעים עד שיראו בארוג ובמזכין: בַּגְד הַמְסֻגָּר שֶׁצָּבְעוּ, או שֶׁמְכָרוּ לנכרי - טהור. רבי אלעזר ברבי שמעון אומר: הרי הוא כהסגירו: בַּגְד הַמְסֻגָּר שֶׁקָּצְצוּ, עֲשָׂאוּ מְטֵלִית שֶׁהֵן פְּחוֹת מְשַׁלֵּשׁ עַל שְׁלֹשׁ, וְהִיָּה בְּהֵן אַחַת שֵׁישׁ בֵּה שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ, וְנֶרְאָה נֶגַע בְּזוֹ שֶׁהִיא שְׁלֹשׁ עַל שְׁלֹשׁ - הִיא טְמֵאָה בְּלִבָּד. ורבי אלעזר ברבי שמעון אומר: כָּלֵם יִשְׂרָפּוּ:

תְּלִמּוּד

מִסְמַת נְדָרִים

יְרוּשְׁלָמִי

ליה, פָּרֶם, הֵהוּא דְלֵא פְעִי מִיַּתֵּן לִיה, יְכִיל הוּא אָמַר לִיה: לֹא פְעִית אֱלָא מִיְבְדָקִינָה, בְּיוֹן דְּחִמִּיתָהּ מִצְטַעַר, הָרִי אֲנִי פְּאִילוֹ נִתְקַבְּלִית.

הלכה ח' מתניתין היו מסרבין בו לשאת בת אחותו, ואמר: "קונם שהיא נהנית לי לעולם". וכן המגרש את אשתו ואמר: "קונם אשתי נהנית לי לעולם" - הרי אילו מותרות ליהנות לו, שלא נתפזון זה אלא לשם אישות.

גמרא אמר רבי יוסי: רבי יודה היא, דרבי יודה אמר: הכל לפי הנדר. וכן המגרש את אשתו כו'. אמר רבי יוסי: דרבי יודה היא, דרבי יודה אמר: הכל לפי הנדר.

הלכה ט' מתניתין היה מסרב בחבירו שיאכל אצלו, אמר: "קונם לביתך שאיני נכנס", טיפת צונין שאיני טועם לך" - מותר להיכנס לביתו ולשתות ממונו צונין, שלא נתפזון זה אלא לשם אכילה ושתייה.

גמרא אמר רבי יוסי: הָדָא אָמְרַהּ: הָהֵן דְּמִשְׁפַּע לְחִבְרִיהּ דְּלֵא יִיכֹל, הָהֵן אוֹכְלִי, וְהָהֵן עֵבֶר.

הַדְרֹן עַלֶּף קוֹנָם יוֹן

בֵּרַק ט

הלכה א' מתניתין רבי אליעזר אומר: פותחין לאדם בכבוד אביו ואמו. וחכמים אוסרין. אמר רבי צדוק: עד שפותחין לו בכבוד אביו ואמו, ופתחו לו בכבוד המקום. אם כן אין נדרים! מודין חכמים לרבי אליעזר בדבר שבין אדם לבין אביו ואמו, שפותחין לו בכבוד אביו ואמו.

גמרא רבניו אמרין: הַזִּקְחָה

הַרִיתִיהּ הַדְרָכְתִּיהּ בְּמַעְגְלֵי־יִשְׂרָאֵל: בְּלִכְתָּהּ לֹא־ יֵצֵר צַעֲדָה וְאִם־תְּרוֹץ לֹא תִפְשֵׁל: הַתּוֹק בְּמוֹסָר אֶל־תִּרְף נִצְרָה כִּי־הִיא תִיָּד: בְּאַרְחַ רְשָׁעִים אֶל־ תִּבֵּא וְאֶל־תֵּאשֵׁר בְּדָרְךָ רָעִים: פִּרְעָהּ אֶל־ תַּעֲבֹרֶבּוּ שִׁטָּה מַעֲלִיו וַעֲבֹר: כִּי לֹא יִשְׁנוּ אִם־ לֹא יִרְעוּ וְנִגְזְלָה שִׁנְתָּם אִם־לֹא יִכְשִׁילוּ: כִּי לַחֲמוּ לַחֵם רִשָׁע וַיִּזְנוּ חֲמָסִים יִשְׁתּוּ: וְנֶאֱרַח צְדִיקִים כְּאוֹר נִגְהַ הוֹלֵךְ וְאוֹר עַד־יִכּוֹן הַיּוֹם: וְעָרְף רְשָׁעִים כְּאֶפְלָה לֹא יִדְעוּ בְּמָה יִכְשִׁלוּ: בְּגִי לְדַבְרֵי

הַקְּשִׁיבָה לְאַמְרֵי הַטִּי־אֲזַנְךָ: אֶל־יִלְיִזוּ מַעֲיָנֶיךָ שְׁמֹרֶם בַּתּוֹךְ לְבָבְךָ: כִּי־תִיָּים הֵם לְמַצְאֵיהֶם וְלְכָל־בִּישְׁרוֹ מִרְפָּא: מִכְּלִי־מִשְׁמֵר נִצְר לְבָבְךָ כִּי־ מִמֶּנּוּ תּוֹצְאוֹת תִּיָּים: הִסָּר מִמֶּדָּה עֲקוּשׁוֹת פֶּה וּלְזוֹת שְׁפֹתֶיךָ הִרְחַק מִמֶּדָּה: מַעֲיָנֶיךָ לִנְכַח יִבִּיטוּ וְעַפְעָפֶיךָ יִישְׁרוּ נִגְדָּה: כִּלְסֵם מַעֲגַל רִגְלֶךָ וְכָל־ דְרָכֶיךָ יִכְנוּ: אֶל־תִּטַּט־יַמִּין וּשְׂמֹאל הִסָּר רִגְלֶךָ מִרְע:

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן-אַבְרָהָם אַבְרָהָם וְאֵלֶּיךָ תּוֹלְדֹת יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם אַבְרָהָם אֵלֶּיךָ תּוֹלְדֹת יִצְחָק:

וְאֵלֶּה תּוֹלְדֹת יִצְחָק – יַעֲקֹב וְעֵשָׂו הָאֲמוּרִים בְּפָרְשָׁה. אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק – על יְדֵי שְׂכֵמֶת הַכְּתוּב "יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם", הוֹזַק לומר "אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק". לְפִי שְׁהִי לִיצְנֵי הַדּוֹר אוֹמְרִים: מֵאַבְרָהָם לְיִצְחָק נִתְעַבְּרָה שָׂרָה, שְׁהִי כְּמָה שְׁנִים שְׁהֵמָּה עִם אַבְרָהָם וְלֹא נִתְעַבְּרָה הִימָנוּ. מָה עָשָׂה הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא? צַר קִלְסָמֶר פָּנָיו שֶׁל יִצְחָק דּוֹמָה לְאַבְרָהָם, וְהַעֲדִיזוּ הַכֹּל "אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק". וְהוּוּ שְׂכֵמֶת כֹּאן "יִצְחָק בֶּן אַבְרָהָם", שְׁהִי עֲדוּת יֵשׁ שֶׁ"אַבְרָהָם הוֹלִיד אֶת יִצְחָק".

וַיְהִי יִצְחָק בֶּן-אַרְבָּעִים שָׁנָה בִּקְהֵל אֶת-רַבְּקָה בַּת-בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדָן אֲחֻת לְבִן הָאֲרָמִי לוֹ בְּתוּאֵל הָאֲרָמִי מִפְּדָן אֲרָם אֲחֻתִּיהָ דָּלְבָן אֲרָמֶאָה לִיהָ לְאִשָּׁה:

בֶּן אַרְבָּעִים שָׁנָה – שְׁהִי כְּשִׁבָא אַבְרָהָם מֵהַר הַמּוֹרִיָּה נִתְבַּשֵּׁר שְׁנוֹלְדָה רַבְּקָה. וְיִצְחָק הָיָה בֶּן שְׁלוֹשִׁים וְשִׁבְעַת שָׁנָה, שְׁהִי בּוֹ בְּפָרֶק מִתָּה שָׂרָה, וּמִשְׁנוֹלֵד יִצְחָק עַד הַעֲקָדָה שְׁמֵתָה שָׂרָה שְׁלוֹשִׁים וְשִׁבְעַת שָׁנָה. כִּי בַת תְּשׁוּעִים הָיְתָה כְּשִׁנוֹלֵד יִצְחָק, וּבַת מֵאָה עֲשָׂרִים וְשִׁבְעַת כְּשִׁמְתָהּ, שְׁנֵאָמַר: "וַיְהִי סִי שָׂרָה... – הִרִי לְיִצְחָק שְׁלֹשִׁים וְשִׁבְעַת שָׁנִים, וּבּוֹ בְּפָרֶק נוֹלְדָה רַבְּקָה. הַמֵּתִין לָהּ עַד שִׁתְּהָא רְאוּיָה לְבִיאָה שְׁלֹשׁ שָׁנִים וּנְשָׂאָה. בַּת בְּתוּאֵל מִפְּדָן אֲרָם אֲחֻת לְבִן – וְכִי עֲדִיין לֹא נִכְתַּב שֶׁהִיא בַת בְּתוּאֵל וְאֲחֻת לְבִן וּמִפְּדָן אֲרָם? אֵלֶּה לְהַגִּיד שְׁבָחָהּ, שְׁהִי תָהּ בַת רִשָּׁע וְאֲחֻת רִשָּׁע, וּמְקוּמָהּ אֲנָשִׁי רִשָּׁע, וְלֹא לְמִדָּה מִמְעַשְׂיָהֶם. מִפְּדָן אֲרָם – עַל שֵׁם שְׁשִׁנֵּי אֲרָם הָיוּ: אֲרָם נִהְרִים וְאֲרָם צוּכָה, קוֹרָא אוֹתוֹ "פְּדָן" – לְשׁוֹן "צָמַד בְּקָר", תְּרַגְוִים "פְּדָן תּוֹרִיָּא". וַיֵּשׁ פּוֹתְרִין "פְּדָן אֲרָם" כְּמוֹ "שְׂדֵה אֲרָם", שְׁבַלְשׁוֹן יִשְׁמַעְאֵל קוֹרִין לְשְׂדֵה "פְּדָן".

וַיַּעֲמֵר יִצְחָק לִי-הִנֵּה לְנִכְח אִשְׁתּוֹ כִּי עַקְרָה הִיא וַיַּעֲמֵר לוֹ י-הִנֵּה וַתַּהַר רַבְּקָה אִשְׁתּוֹ:

וַיַּעֲמֵר – הִרְבָּה וְהַפְצִיר בַּתְּפִלָּה. וַיַּעֲמֵר לוֹ – נִתְפַצֵּר וְנִתְפַּסֵּס וְנִתְפַּתָּה לוֹ. וְאוֹמֵר אָנִי: כֹּל לְשׁוֹן "עֲמַר" לְשׁוֹן הַפְּצָרָה וְרַבּוּי הוּא, וְכִן: "וַיַּעֲמֵר עֲנֵן הַקְּטָרֶת", מְרַבֵּית עֲלִית הַעֲשָׂן. וְכִן: "וְהַעֲמַרְתֶּם עָלַי דְּבָרֵיכֶם". וְכִן: "וְנִעְמַתְרוּ נְשִׁיקוֹת שׁוֹנָא", דּוּמוֹת לְמַרְבּוֹת וְהִנָּם לְמִשָּׂא, אִינְקָרִישׁ מִינֵי"ט בְּלַע"ז. לְנִכְח אִשְׁתּוֹ – זֶה עוֹמֵד בְּזוּיֹת זֶה וּמִתְפַּלֵּל, וְזֶה עוֹמֵד בְּזוּיֹת זֶה וּמִתְפַּלֵּל. וַיַּעֲמֵר לוֹ – וְלֹא לָהּ, שְׂאִין דּוּמָה תְּפִלַּת צַדִּיק בֶּן רִשָּׁע לְתַפְלַת צַדִּיק בֶּן צַדִּיק. לְפִיכָּךְ "לוֹ" וְלֹא "לָהּ".

וַיִּתְרַצְצוּ הַבָּנִים בְּקִרְבָּהּ וַתֹּאמֶר אִם-כֹּן לָמָּה זֶה אֲנִי וַתִּלְךְ לְדָרֶשׁ אֶת-יְהוָה:

וַיִּתְרַצְצוּ – עַל פְּרִיחָהּ הַמְקַרָּא הַזֶּה אוֹמֵר דְּרִשְׁנִי, שְׁפַתְּם מֵהָ הִיא "רִצְצָה" זֶה וְכַתּוּב: "אִם כֹּן לָמָּה זֶה אֲנִי". רַבּוּתֵנוּ דְרִשׁוּהוּ לְשׁוֹן "רִצְצָה": כְּשִׁהִי תָהּ עוֹבְרַת עַל פִּתְחֵי תוֹרָה שֶׁל שָׁם וְעֵבֶר – יַעֲקֹב רָץ וּמִפְּרָס לְצִאֵת. עוֹבְרַת עַל פִּתְחֵי עֲבוּדָה זָרָה – עֲשׂוּ מִפְּרָס לְצִאֵת. דְּבַר אַחֵר: מִתְרַצְצִים זֶה עִם זֶה, וּמִרִיבִים בְּנִחְלַת שְׁנֵי עוֹלָמוֹת. וַתֹּאמֶר אִם כֹּן – גְּדוֹל צַעַר הַעֲבוּר. לָמָּה זֶה אֲנִי – מִתְאַוָּה וּמִתְפַּלֵּל עַל הַרְיוֹן. וַתִּלְךְ לְדָרֶשׁ – לְבֵית מְדַרְשׁוֹ שֶׁל שָׁם. לְדָרֶשׁ אֶת ה' – שְׁיַגִּיד לָהּ מֵהָ תְּהָא בְּסוּפָה.

וַיֹּאמֶר י-הוָה לָהּ שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנָךְ וּשְׁנֵי לְאֻמִּים מִמֵּעֵיךְ יִפְרְדוּ וְלֹאֵם מִלְּאֵם יֵאָמֵן וְרַב יַעֲבֹד צְעִיר:

וַיֹּאמֶר ה' לָהּ – עַל יְדֵי שְׁלִיחִים. לְשֵׁם נְאֻמַּר בְּרוּחַ הַקְּדוֹשׁ, וְהוּא אָמַר לָהּ. שְׁנֵי גוֹיִם בְּבִטְנָךְ – "גוֹיִם" כְּתִיב: אֵלּוּ אֲנִטוּנִינוּס וְרַבִּי, שְׁלֹא פָּסְקוּ מֵעַל שׁוֹלְחָנָם לֹא צָנוּן וְלֹא חֲזָרַת, לֹא בִימוֹת הַחֲמָה וְלֹא בִימוֹת הַגְּשָׁמִים. וּשְׁנֵי לְאֻמִּים – אֵין "לְאֻם" אֵלֶּה מְלָכוֹת. מִמֵּעֵיךְ יִפְרְדוּ – מִן הַמַּעֲשִׂים הֵם נִפְרָדִים, זֶה לְרִשָּׁעוֹ וְזֶה לְתַמּוֹ. מִלְּאֵם יֵאָמֵן – לֹא יִשׁוּוּ בְּגִדְלָה: כְּשִׁנְיָה קָם זֶה נוֹפֵל. וְכִן הוּא אוֹמֵר: "אִמְלֵאָה הַחֲרָבָה" – לֹא נִתְמַלְּאָה צוּר אֵלֶּה מְחַרְבָּנָה שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם.

וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ לְלֶדֶת וְהִנֵּה תוֹמָם בְּבִטְנָהּ:

וַיִּמְלְאוּ יָמֶיהָ – אֲבָל בְּתַמָּר כְּתִיב: "וַיְהִי בַעַת לְדַתָּהּ", שְׁלֹא מְלָאוּ יָמֶיהָ כִּי לְשִׁבְעָה חֲדָשִׁים יִלְדָתָם. וְהִנֵּה תוֹמָם – חֶסֶר. וּבְתַמָּר "תְּאוּמִים" מְלֵא, לְפִי שְׁשִׁנְיָהֶם צַדִּיקִים, אֲבָל כֹּאן אֶחָד צַדִּיק וְאֶחָד רִשָּׁע.

וַיֵּצֵא הָרִאשׁוֹן אֲדָמוּנִי כִּלּוֹ פְּאֻדְרַת שְׁעָר וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו:

אֲדָמוּנִי – סִימָן הוּא שְׁיָהָא שׁוּפָךְ דָּמִים. כִּלּוֹ פְּאֻדְרַת שְׁעָר – מְלֵא שְׁעָר כְּטִלִּית שֶׁל צְמֵר הַמְלֵאָה שְׁעָר, פְּלוֹקִייד"א בְּלַע"ז. וַיִּקְרָאוּ שְׁמוֹ עֵשָׂו – הַכֹּל קָרָאוּ לוֹ כֵּן, לְפִי שְׁהִיָּה נַעֲשָׂה וְנִגְמַר בְּשְׁעָרוֹ כְּכֹן שְׁנִים הִרְבָּה.

**וְאַחֲרֵי־כֵן יֵצֵא אֲחִיו וַיְדַו אֶתְּזֹת בַּעֲקֵב עֵשָׂו וַיִּקְרָא
שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיִּצְחַק בְּן־שָׁשִׁים שָׁנָה בְּלֶדֶת אֲתָם:**

**וּבְתֵר כֵּן נִפְק אֲחִוְהִי וַיְדִיָּה אֶחֱיָדָא בַּעֲקֵבָא דְעֵשָׂו וַקְרָא
שְׁמִיָּה יַעֲקֹב וַיִּצְחַק בְּר שְׁתִּין שָׁנִין כַּד יְלִידַת יְתָהוּן:**

וְאַחֲרֵי כֵן יֵצֵא אֲחִיו... – שְׁמַעְתִּי מְדַרְשׁ אֲגָדָה הַדּוֹרְשׁוֹ לְפִי פְּשׁוּטוֹ: בְּדִין הָיָה אוֹחֲזוֹ בּוֹ לַעֲפָבוֹ: יַעֲקֹב נּוֹצֵר מִטְּפָה רֵאשׁוֹנָה, וְעֵשָׂו מִן הַשְּׁנִיָּה. צֵא וְלַמַּד מִשְׁפּוֹפְרֵת שְׁפִיָּה קֶצֶרָה: מִן בַּה שְׁתֵּי אֲבָנִים זֹו אַחַר זֹו – הַנִּכְנָסֵת רֵאשׁוֹנָה מִצֵּא אַחֲרוֹנָה, וְהַנִּכְנָסֵת אַחֲרוֹנָה מִצֵּא רֵאשׁוֹנָה. נִמְצָא עֵשָׂו הַנּוֹצֵר בְּאַחֲרוֹנָה יֵצֵא רֵאשׁוֹן, וַיַּעֲקֹב שְׁנוֹצֵר רֵאשׁוֹנָה יֵצֵא אַחֲרוֹן. וַיַּעֲקֹב בָּא לַעֲפָבוֹ, שְׁיָהָא רֵאשׁוֹן לְלִידָה פְּרֵאשׁוֹן לִיצִירָה, וַיִּפְטוֹר אֶת רַחֲמָה וַיִּטּוֹל אֶת הַבְּכוֹרָה מִן הַדִּין. **בַּעֲקֵב עֵשָׂו** – סִמָּן שְׂאִין זֶה מִסְפִּיק לְגִמּוֹר מְלֻכוּתוֹ עַד שְׁנָה עֹמֵד וְנוֹטְלָה הַיָּמִנוֹ. וַיִּקְרָא שְׁמוֹ **יַעֲקֹב** – הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא. דְּבַר אַחַר: אָבִיו קָרָא לוֹ "יַעֲקֹב" עַל שֵׁם אֲחִיזַת הַעֲקֵב. **בְּן שָׁשִׁים שָׁנָה** – עֵשָׂו שְׁנִים מִשְׁנֵשָׂאָה, עַד שְׁנַעֲשִׂית בַּת שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה וַרְאוּיָה לְהַרְיֹון. וְעֵשָׂו שְׁנִים הַלְלוֹ צִפָּה וְהַמְתִּין לָהּ כְּמוֹ שְׁעֵשָׂה אָבִיו לְשָׂרָה. כִּיּוֹן שְׁלֵא נִתְעַבְרָה, יַדַּע שְׁהִיא עֲקָרָה וְהַתְּפַלֵּל עָלֶיהָ. וְשִׁפְחָה לֹא רָצָה לֵשֵׂא, לְפִי שְׁנַתְקַדַּשׁ בְּהַר הַמּוֹרָה לְהִיּוֹת עוֹלָה תְּמִימָה.

**וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו אִישׁ יָדַע צִיד אִישׁ שׂוֹדָה
וַיַּעֲקֹב אִישׁ תָּם יוֹשֵׁב אֲהָלִים:**

**וַרְבִּיאוּ עוֹלִימְיָא וַהוּה עֵשָׂו גְּבַר נַחֲשׁ יָרְכֵן גְּבַר נָפִיק
חַקֵּל וַיַּעֲקֹב גְּבַר שְׁלִים מְשֻׁמֵּשׁ בֵּית אוֹלְפָנָא:**

וַיִּגְדְּלוּ הַנְּעָרִים וַיְהִי עֵשָׂו... – כָּל זְמַן שְׁהִיו קְטָנִים לֹא הָיו נִפְרִים בְּמַעֲשֵׂיהֶם, וְאִין אָדָם מְדַקְדֵּק בָּהֶם מַה טִּיבָם. כִּיּוֹן שְׁנַעֲשִׂו כְּגִי שְׁלֹשׁ עֶשְׂרֵה שָׁנָה, זֶה פֶּרֶשׁ לְבִמְתֵי מְדַרְשׁוֹת וְזֶה פֶּרֶשׁ לַעֲבוּדָה זָרָה. **יָדַע צִיד** – לְצוּד וּלְרֵמוֹת אֶת אָבִיו בְּפִיו. וְשׁוֹאֵלוֹ: אַבָּא, הֵיאָד מְעַשְׂרִין אֶת הַמְּלַח וְאֶת הַתְּבָךְ? כְּסָבוֹר אָבִיו שְׁהוּא מְדַקְדֵּק בְּמַצּוֹת. **אִישׁ שׂוֹדָה** – כְּמַשְׁמַעוֹ: אָדָם בְּטַל, וְצוּדָה בְּקִשְׁתּוֹ חַיּוֹת וְעוֹפּוֹת. **תָּם** – אִינוֹ בְּקִי בְּכָל אֲלֵה, כְּלָבוֹ כֵּן פִּיו. מִי שְׂאִינוֹ חָרִיף לְרֵמוֹת קָרוֹי "תָּם". **יוֹשֵׁב אֲהָלִים** – אֲהָלוֹ שֵׁל שֵׁם וְאֲהָלוֹ שֵׁל עֵבֶר.

**וַיִּצְחַק אֶת־עֵשָׂו פִּי־צִיד בְּפִיו וַרְבֵּקָה אֲהָבַת
אֶת־יַעֲקֹב:**

**וַרְחִים יִצְחַק יְת עֵשָׂו אַרִי מְצִידִיָּה הָהּ אֲכִיל וַרְבֵּקָה
רְחִימַת יְת יַעֲקֹב:**

בְּפִיו – כְּמַרְגּוּמוֹ: בְּפִיו שֵׁל יִצְחַק. וּמְדַרְשׁוֹ: בְּפִיו שֵׁל עֵשָׂו, שְׁהִיָּה צַד אוֹתוֹ וּמְרַמְהוּ בְּדַבְּרָיו.

וַיַּזְד יַעֲקֹב נִזְיָד וַיָּבֵא עֵשָׂו מִן־הַשׂוֹדָה וְהוּא עֵינָף:

**וּבְשִׁיל יַעֲקֹב תְּבַשִּׁילָא וְעָאל עֵשָׂו מִן חַקְלָא וְהוּא
מְשִׁלְהִי:**

וַיַּזְד – לְשׁוֹן בְּשׁוּל, כְּמַרְגּוּמוֹ. וְהוּא עֵינָף – בְּרַצִּיחָה, כְּמָה דְתִימָא: "כִּי עֵינָפָה נִפְשֵׁי לְהַרְגִים".

**וַיֵּאמֶר עֵשָׂו אֶל־יַעֲקֹב הֲלַעֲיִטְנִי נָא מִן־הָאֲדָם הָאֲדָם
הַזֶּה כִּי עֵינָף אֲנִכִי עַל־כֵּן קָרָא־שְׁמוֹ אֲדוֹם:**

**וַאֲמַר עֵשָׂו לִיַּעֲקֹב אֲטַעֲיִמְנִי כְּעַן מִן סְמוּקָא סְמוּקָא הַדִּין
אַרִי מְשִׁלְהִי אֲנָא עַל כֵּן קָרָא שְׁמִיָּה אֲדוֹם:**

הַלַּעֲיִטְנִי – אֶפְתַּח פִּי וּשְׁפוּף הַרְבֵּה לְתוֹכָהּ, כְּמוֹ שְׁשֻׁנִינוּ: "אִין אוּבְסִין אֶת הַגְּמֵל אֲכַל מְלַעֲטִין אוֹתוֹ". מִן הָאֲדָם הָאֲדָם – עַדְשִׁים אֲדָמוֹת. וְאוֹתוֹ הַיּוֹם מֵת אַבְרָהָם, שְׁלֵא יָרָאָה אֶת עֵשָׂו כֵּן בְּנוֹ יוֹצֵא לְתַרְבוֹת רְעָה. וְאִין זֹו "שִׁיבָה טוֹבָה" שְׁהַבְטִיחוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא, לְפִיכָּה קֶצֶר הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא חֲמֵשׁ שָׁנִים מִשְׁנוֹתָיו: שְׁיִצְחַק חֵי מָאָה וּשְׁמוֹנִים שָׁנָה וְזֶה מָאָה וְשִׁבְעִים וְחֲמֵשׁ שָׁנָה. וּבְשִׁל יַעֲקֹב עַדְשִׁים לְהַבְרוֹת אֶת הָאֲבָל. וְלָמָּה עַדְשִׁים? שְׁדוּמוֹת לְגַלְגַּל, שְׁהַאֲבָלוֹת גַּלְגַּל הַחֲזוֹר בְּעוֹלָם.

וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב מְכָרָה כְּיּוֹם אֶת־בְּכֹרְתֶךָ לִי:

וַאֲמַר יַעֲקֹב זַבִּין כְּיּוֹם דְּלָהִי יְת בְּכִירוֹתֶךָ לִי:

מְכָרָה כְּיּוֹם – כְּמַרְגּוּמוֹ: "כְּיּוֹם דְּלָהִי" – כְּיּוֹם שְׁהוּא בְּרוּר, כֵּךְ מְכוֹר לִי מְכִירָה בְּרוּרָה. בְּכֹרְתֶךָ – לְפִי שְׁהַעֲבוּדָה בְּכֹרוֹת. אָמַר יַעֲקֹב: אִין רְשָׁע זֶה כְּדָאי שְׁיִקְרִיב לְהַקְדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא.

וַיֵּאמֶר עֵשָׂו הִנֵּה אֲנִכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת וְלָמָּה־זֶּה לִי בְּכָרָה:

וַאֲמַר עֵשָׂו הָא אֲנָא אֲזִיל לְמָמַת וְלָמָּה דְנָן לִי בְּכִירוֹתָא:

הִנֵּה אֲנִכִי הוֹלֵךְ לָמוֹת – אָמַר עֵשָׂו: מַה טִּיבָה שֵׁל עֲבוּדָה זֹו? אָמַר לוֹ כְּמָה אֲזַנְהוֹת וְעוֹנְשִׁין וּמִיתוֹת תְּלוּיִין בַּהּ. כְּאוֹתָהּ שְׁשֻׁנִינוּ: "אֵלוֹ הֵן שְׁבַמִּיתָה... שְׁתוּנֵי יַיִן וּפְרוּעֵי רֵאשׁ". אָמַר: אֲנִי הוֹלֵךְ לָמוֹת עַל יְדָה, אִם כֵּן מַה חֲפָץ לִי בַּהּ?

**וַיֵּאמֶר יַעֲקֹב הַשְּׁבַעָה לִי כְּיּוֹם וַיִּשְׁבַּע לוֹ וַיִּמְכַּר אֶת־
בְּכֹרְתוֹ לִיַּעֲקֹב:**

**וַאֲמַר יַעֲקֹב קִיִּים לִי כְּיּוֹם דְּלָהִי וְקִיִּים לִיָּה וַזַּבִּין יְת
בְּכִירוֹתֶיהָ לִיַּעֲקֹב:**

**וַיַּעֲקֹב נָתַן לְעֵשָׂו לָחֵם וּגְזִיד עַדְשִׁים וַיֵּאכֵל וַיִּשְׁתַּ
וַיָּקָם וַיִּלְךָ וַיָּבֵז עֵשָׂו אֶת־הַבְּכֹרָה:**

**וַיַּעֲקֹב יָהֵב לְעֵשָׂו לָחִים וְתְבַשִּׁיל דְּטְלוּפְחִין וְאָכַל וּשְׁתִּי
וְקָם וַאֲזַל וְשָׁט עֵשָׂו יְת בְּכִירוֹתָא:**

וַיָּבֵז עֵשָׂו – הַעֲיַד הַכְּתוּב עַל רְשָׁעוֹ, שְׁבַבָּה עֲבוּדָתוֹ שֵׁל מְקוּם.

וְהָיָה כַּפְּנָא בְּאַרְעָא בְּרַ מַכְפִּנָא קְדָמָא דְהָהּ בְּיוֹמֵי
אֲבָרְהָם וְאַזְל יִצְחָק לְנֹת אַבְיִמְלָךְ מְלָךְ דְּפִלְשֵׁתַי
לְגָרְר:

וְהָיָה רַעַב בְּאַרְצֵי מִלְכָּד הִרְעֵב הָרֵאשִׁוֹן אֲשֶׁר הָיָה
בְּיַמֵּי אֲבָרְהָם וַיִּלְךְ יִצְחָק אֶל-אַבְיִמְלָךְ מֶלֶךְ-
פִּלְשֵׁתִים גְּרָרָה:

וַיִּגְרָא אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֶל-תְּרַד מִצְרַיִמָּה שְׂכֹן
בְּאַרְצֵי אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֶיךָ:
דְּאִימַר לְךָ:

וַיִּגְרָא אֵלָיו וַיֹּאמֶר אֶל-תְּרַד מִצְרַיִמָּה שְׂכֹן
בְּאַרְצֵי אֲשֶׁר אָמַר אֱלֹהֶיךָ:

אל תרד מצרימה – שהיה דעתו לרדת מצרימה, כמו שירד אביו בימי הרעב. אמר לו: "אל תרד מצרימה", שאמה עולה תמימה, ואין חוצה לארץ כדאי לה.

דוּר בְּאַרְעָא הָדָא וַיְהִי מִיַּמֵּי בְּסַעְדָּךְ וְאַבְרָכִינָךְ אָרִי לְךָ
וְלִבְנֶךָ אֶתִּין יַת כָּל אַרְעֵתָא הָאֵלִין וְאַקִּים יַת קִימָא
דְּקִימֵי לְאַבְרָהָם אָבוּךָ:

גוּר בְּאַרְצֵי הַזֹּאת וְאֶהְיֶה עִמָּךְ וְאַבְרָכְךָ כִּי-לֶךְ וְלִזְרַעְךָ
אִתְּךָ אֶת-כָּל-הָאָרֶץ הָאֵל וְהִקְמַתִּי אֶת-הַשְּׂבִעָה אֲשֶׁר
נִשְׂבַּעְתִּי לְאַבְרָהָם אָבִיךָ:

האל – כמו "האלה".

וְאַסְגִּי יַת בְּנֶךְ כְּכֹכְבֵי שְׁמַיָא וְאַתִּין לְבְנֶךָ יַת כָּל אַרְעֵתָא
הָאֵלִין וַיִּתְּבַרְכוּן בְּדִיל בְּנֶךָ כָּל עַמְמֵי אַרְעָא:

וְהִרְבִּיתִי אֶת-זְרַעְךָ כְּכֹכְבֵי הַשָּׁמַיִם וְנִתְמַתִּי לְזַרְעֶךָ אֶת
כָּל-הָאָרֶץ הָאֵל וְהִתְבָּרְכוּ בְּזַרְעֶךָ כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ:

והתברכו בזרעה – אדם אומר לבנו: יהא זרעה פזרעו של יצחק. וכן בכל המקרא, וזה אב לכל: "בך יברך ישראל לאמר ישמך...". ואף לענין הקללה מצינו כן: "והיתה האשה לאלה", שהמקלל שונאו אומר: תהא כפלונית. וכן: "והנחתם שמכם לשבועה לבחירי", שהשבוע אומר: אהא כפלוני אם עשיתי כך וכך.

חֲלַף דְּקִבִּיל אֲבָרְהָם לְמִימָרֵי וַיִּנטַר מִטַּרְתִּי מִימָרֵי פְקוּדֵי
מִצּוֹתַי חֲקוּתַי וְתוֹרָתַי:
קִימֵי וְאוֹרֵתַי:

עֲקֵב אֲשֶׁר-שָׁמַע אֲבָרְהָם בְּקִלְי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמַרְתִּי
מִצּוֹתַי חֲקוּתַי וְתוֹרָתַי:

שמע אברהם בקולי – כשנסייתי אותו. וישמר משמרתי – גזרות להרחקה על האזנה שבתורה, כגון: שניות לעריות ושבות לשבת. מצותי – דברים שאלו לא נכתבו ראויין הם להצטוות, כגון: גזל ושפיכות דמים. חקותי – דברים שיצר הרע ואמות העולם משיבין עליהם, כגון אכילת חזיר ולבישת שעטנז, שאין טעם בדבר, אלא גזרת המלך וחקותיו על עבדיו. ותורתי – להביא תורה שבעל פה, הלכה למשה מסיני.

פְּרִשְׁתַּת גְּרָר

שְׁנֵי

וַיִּתֵּב יִצְחָק בְּגָרְר:

וַיִּשָּׁב יִצְחָק בְּגָרְר:

וַיִּשְׂאֵלוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֶחָתִי הוּא כִּי
יֵרָא לְאִמֶּר אִשְׁתִּי פְּוִי-הִרְגֵנִי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל-רִבְקָה
עַל רִבְקָה אֲרִי שְׁפִירַת חַיִּזוֹ הִיא:

וַיִּשְׂאֵלוּ אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם לְאִשְׁתּוֹ וַיֹּאמֶר אֶחָתִי הוּא כִּי
יֵרָא לְאִמֶּר אִשְׁתִּי פְּוִי-הִרְגֵנִי אֲנָשֵׁי הַמָּקוֹם עַל-רִבְקָה
כִּי-טוֹבַת מְרָאָה הִיא:

לאשתו – על אשתו, כמו: "אמרי לי אחי הוא".

וַיְהִי כִּד אֲרָכּוּ-לּוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁלַח אַבְיִמְלָךְ מֶלֶךְ
פִּלְשֵׁתִים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיִּרְא וְהִגָּה יִצְחָק מִצִּחָק אֶת
רִבְקָה אִשְׁתּוֹ:

וַיְהִי כִּד אֲרָכּוּ-לּוֹ שָׁם הַיָּמִים וַיִּשְׁלַח אַבְיִמְלָךְ מֶלֶךְ
פִּלְשֵׁתִים בְּעַד הַחֲלוֹן וַיִּרְא וְהִגָּה יִצְחָק מִצִּחָק אֶת
רִבְקָה אִשְׁתּוֹ:

כי ארכו – אמר: מעתה אין לי לדאוג, מאחר שלא אנסוה עד עכשיו, ולא נזהר להיות נשמר. וישלח אבימלך... – ראהו משמש מטתו.

וַיִּקְרָא אַבְיִמְלָךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר בְּרַם הָא אֶתְמָךְ הִיא
וְאִיךָ אֶמְרַת אֶחָתִי הִיא וַיֹּאמֶר לִיה יִצְחָק אֲרִי אֶמְרִית
דְּלָמָא אֶתְקַטִּיל עֲלֶיהָ:

וַיִּקְרָא אַבְיִמְלָךְ לְיִצְחָק וַיֹּאמֶר אָךְ הִגָּה אִשְׁתְּךָ הִיא
וְאִיךָ אֶמְרַת אֶחָתִי הִיא וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק כִּי אֶמְרַתִּי
פְּוִי-אֲמוֹת עֲלֶיהָ:

וַיֹּאמֶר אַבְיִמְלָךְ מָא דָּא עֲבַדְתָּ לְנָא כְּזָעִיר פּוֹן שְׂכִיב
דְּמִיחַד בְּעַמָּא יַת אֶתְמָךְ וְאִיתִימָא עֲלֵנָא חוּבָא:

וַיֹּאמֶר אַבְיִמְלָךְ מִה־זֹּאת עֲשִׂיתָ לָנוּ כְּמַעֲט שְׂכָב אֶחָד
הָעַם אֶת-אִשְׁתְּךָ וְהִבַּאתָ עֲלֵינוּ אֲשָׁם:

אחד העם – המיוחד בעם, זה המלך. והבאת עלינו אשם – אם שכב ככר, הבאת עלינו אשם.

וַיֵּצֵאוּ אֲבִימֶלֶךְ אֶת־פְּלִהֲעָם לֵאמֹר הַנִּגְעַע בְּאִישׁ הַנְּהָה וּבְאִשְׁתּוֹ מוֹת יוּמָת: וּפְקִיד אֲבִימֶלֶךְ ית פל עמא למימר דינזיק לגוברא הדין ולאמתיה אתקטלא ותקטיל:

וַיִּזְרַע יִצְחָק בְּאֶרֶץ הַהוּא וַיִּמְצָא בַּשָּׂנֶה הַהוּא מֵאָה שְׁעָרִים וַיְבָרְכֵהוּ י-הוָה: וזרע יצחק בארעא ההיא ואשפח בשתא ההיא על חד מאה בדשערוהי וברכיה יי:

בְּאֶרֶץ הַהוּא – אף על פי שאינה חשובה כְּאֶרֶץ יִשְׂרָאֵל עֲצֻמָּה, כְּאֶרֶץ שְׁבַעָה גוֹיִם. בַּשָּׂנֶה הַהוּא – אף על פי שאינה כְּתֻמָּה, שְׁהִיְתָה שְׁנַת רַעְבוֹן. כְּאֶרֶץ הַהוּא, בַּשָּׂנֶה הַהוּא – שְׁנֵיהֶם לְמָה? לומר שְׁהֶאֱרַץ קִשָּׁה וְהַשָּׂנֶה קִשָּׁה. מֵאָה שְׁעָרִים – שְׁאַמְדוּהָ כַּמָּה רְאוּיָה לַעֲשׂוֹת, וְעִשְׂתָּה עַל אַחַת שְׁאַמְדוּהָ מֵאָה. וְרַבּוּמֵינוּ אָמְרוּ: אִמָּד זֶה לַמַּעֲשָׂוֹת הַזֵּה.

שלישי

וַיַּגְדֵּל הָאִישׁ וַיִּלְוֶה הַלְוִי וַיַּגְדֵּל עַד כִּי־גָדַל מְאֹד: וְרַבָּא גוּבְרָא וַאֲזַל אַזִּיל סְגִי וְרַבִּי עַד דְּרַבָּא לַחְדָּא: פי גדל מאד – שְׁהִי אוֹמְרִים: וְכָל פְּרֻדוֹתָיו שָׁל יִצְחָק, וְלֹא כִסְפוּ וַזְהִבוּ שָׁל אֲבִימֶלֶךְ.

וַיְהִי־לּוֹ מִקְנֵה־צֹאן וּמִקְנֵה בָקָר וַעֲבֹדָה רַבָּה וַיִּקְנָאוּ אֹתוֹ פְּלִשְׁתִּים: וְהָיָה לִיה גִּיתִי עֲנָא וְגִיתִי תוֹרִי וַעֲבָדָה סְגִי וְקִנְיָאוּ בֵּיה פְּלִשְׁתָּאִי:

וַעֲבָדָה רַבָּה – פְּעֻלָּה רַבָּה, בַּלְשׁוֹן לַע"ז אוֹבְרִינ"א. "עֲבֹדָה" מִשְׁמַע עֲבֹדָה אַחַת, "עֲבָדָה" מִשְׁמַע פְּעֻלָּה רַבָּה.

וְכָל־הַבְּאֵרֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ עֲבָדֵי אָבִיו בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים וַיִּמְלְאוּם עֶפְרוֹ: וְכָל בִּירֵי דַחְפְּרוּ עֲבָדֵי אָבוּהִי בְיוֹמֵי אַבְרָהָם אָבוּהִי טְמוּנִין פְּלִשְׁתָּאִי וּמְלוּנִין עֶפְרָא:

סִתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים – מִפְּנֵי שְׁאַמְרוּ: תַּקְלָה הֵם לְנוּ מִפְּנֵי הַגִּיסוֹת הַבְּאוֹת עֲלֵינוּ. "טְמוּנִין פְּלִשְׁתָּאִי" לְשׁוֹן סְתִימָה, וּבַלְשׁוֹן הַמְּשֻׁנָּה: "מְטַמְּסִים אֶת הַלֵּב".

וַיֹּאמֶר אֲבִימֶלֶךְ אֶל־יִצְחָק לֵךְ מֵעִמָּנוּ כִּי־עֲצַמְתָּ מִמָּנוּ: וַאֲמַר אֲבִימֶלֶךְ לְיִצְחָק אִינִיל מַעֲמַנָּא אַרִי תַקִּיפְתָּ מִנָּנָא לַחְדָּא:

וַיִּלְוֶה מִשָּׁם יִצְחָק וַיִּסַּח בְּנַחֲלֵ־גֶרֶר וַיֵּשֶׁב שָׁם: וַאֲזַל מִתַּמָּן יִצְחָק וַיִּשְׂרָא בְּנַחֲלָא דְגֶרֶר וַיִּתִּיב תַּמָּן: בְּנַחֲל גֶרֶר – רְחוֹק מִן הַעִיר.

וַיֵּשֶׁב יִצְחָק וַיַּחְפֹּר אֶת־בְּאֵרֹת הַמַּיִם אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו וַיִּסְתְּמוּם פְּלִשְׁתִּים אַחֲרֵי מוֹת אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמוֹת פְּשֻׁמֹת אֲשֶׁר־קָרָא לָהֶן אָבִיו: וְתַב יִצְחָק וַחֲפַר ית בִּירֵי דְמִיָּא דַחְפְּרוּ בְיוֹמֵי אַבְרָהָם אָבוּהִי וְטְמוּנִין פְּלִשְׁתָּאִי בְתַר דְּמִית אַבְרָהָם וַיִּקְרָא לָהֶן שְׁמֵהֶן כְּשִׁמְהֶן דְּהָיָה קָרִי לָהֶן אָבוּהִי:

וַיֵּשֶׁב... וַיַּחְפֹּר – הַבְּאֵרוֹת אֲשֶׁר חָפְרוּ בִּימֵי אַבְרָהָם אָבִיו, וּפְלִשְׁתִּים סִתְּמוּם מִקּוֹדֵם שְׁנִסַּע יִצְחָק מִגֶּרֶר – חֲזַר וַחֲפָרוּ.

וַיַּחְפֹּרוּ עֲבָדֵי־יִצְחָק בְּנַחֲל וַיִּמְצְאוּ־שָׁם בְּאֵר מַיִם חַיִּים: וַחֲפְרוּ עֲבָדֵי יִצְחָק בְּנַחֲלָא וְאִשְׁפַּחוּ תַמָּן בִּיר דְּמִיָּין נְבָעִין:

וַיָּרִיבוּ רַעֲי גֶרֶר עִם־רַעֲי יִצְחָק לֵאמֹר לָנוּ הַמַּיִם וַיִּקְרָא שְׁם־הַבְּאֵר עֵשֶׂק כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ: וַיֵּצֵאוּ רַעְיוֹתָא דְגֶרֶר עִם רַעְיוֹתָא דְיִצְחָק לְמִימַר דִּילְנָא מִיָּא וַיִּקְרָא שְׁמָה דְבִירָא עֵשֶׂק אַרִי אַתְעַסְקוּ עִמִּיהָ:

עֵשֶׂק – עֲרַעוּר. כִּי הִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ – נִתְעַשְׂקוּ עִמּוֹ עֲלֶיהָ בְּמַרְיָכָה וְעַרְעוּר.

וַיַּחְפֹּרוּ בְּאֵר אַחֲרַת וַיָּרִיבוּ גַם־עַלֶּיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָה שְׁטָנָה: וַחֲפְרוּ בִיר אַחֲרֵי וַיֵּצֵאוּ אֵף עֲלָה וַיִּקְרָא שְׁטָנָה:

שְׁטָנָה – נוֹיִשִּׁימִין"ט.

וַיַּעֲתֵק מִשָּׁם וַיַּחְפֹּר בְּאֵר אַחֲרַת וְלֹא רָבוּ עֲלֶיהָ וַיִּקְרָא שְׁמָה רַחֲבוּת וַיֹּאמֶר כִּי־עָתָה הִרְחִיב י-הוָה לָנוּ וּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ: וַאֲסַתְלַק מִתַּמָּן וַחֲפַר בִּיר אַחֲרֵי וְלֹא נָצוּ עֲלָה וַיִּקְרָא שְׁמָה רַחֲבוּת וַאֲמַר אַרִי כַעַן אִפְתִּי יִי לָנָא וְנַפּוּשׁ בְּאֶרְעָא:

וּפְרִינוּ בְּאֶרֶץ – כְּתַרְגוּמוֹ: "וְנַפּוּשׁ בְּאֶרְעָא".

ויצל משם באר שבע:

וסליק מתמן לבאר שבע:

ויבא אליו י-הוה בלילה ההוא ויאמר אנכי א-להי אברהם אביך אל-תירא כי-אתה אנכי וברכתיה והריתי את-זרעך בעבור אברהם עבדי:

ואתגלי ליה יי בליליא ההוא ואמר אנא א-להיה דאברהם אבוך לא תדחל ארי בסעדה מימרי ואברכך ואסי ית בנד בנד בדיל אברהם עבדי:

ויבן שם מזבח ויקרא בשם י-הוה ויט-שם אהלו ויכרו-שם עבדי-יצחק באר:

ויבא תמן מדבחה וצלי בשמא די ופרסיה תמן למשכניה וכו' תמן עבדי יצחק בירא:

פרשת שבועת פלשתים

ואבימלך הלך אליו מגרר ואחזת מרעהו ופיכל שר- צבאו:

ואבימלך אתא לותיה מגרר וסיעת מרומיה ופיכל רב חיליה:

ואחזת מרעהו – פתגומו: "וסיעת מרומיה", סיעת מאוהביו. ויש פותרין "מרעהו" מ"ם מיסוד התיבה, כמו "שלישם מרעים" דשמשון, כדי שתהיה תיבת "ואחזת" דבוקה. אבל אין דרך ארץ לדבר על המלכות כן, "סיעת אוהביו", שאם כן כל סיעת אוהביו הוליד עמו, ולא הנה לו אלא סיעה אחת של אוהבים. לכן יש לפתרו בלשון הראשון. ואל תתמה על תי"ו של "אחזת", ואף על פי שאינה תיבה סמוכה, יש דוגמתה במקרא: "עזרת מצר", "ושכרת ולא מיזו". אחזת – לשון קבוצה ואגדה, שנאסויו יסד.

ויאמר אלהם יצחק מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אתי ותשלחוני מאתכם:

ואמר להון יצחק מדין אתיתון לותי ואתון סגיתון יתי ושלחתוני מלנתכון:

ויאמרו ראו ראינו כי-הנה י-הוה עמך ונאמר תהי נא אלה בינותינו וביננו ונברכה ברית עמך:

ואמרו מחזא חזינא ארי הנה מימרא די בסעדה ואמרנא תתקיים פען מומתא דהות בין אבהתנא ביננא ובינך ונגזר קים עמך:

ראו ראינו – "ראו" באביה, "ראינו" כן. תהי נא אלה בינותינו... – האלה אשר "בינותינו" מימי אביה, תהי גם עתה ביננו ובינך –

אם-תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוה וכאשר עשינו עמך רק-טוב ונשלחה בשלום אתה עתה ברוך י-הוה:

אם תעביד עמנא בישא כמא דלא אנזיקנך וכמא דעבדנא עמך לחוד טב ושלחנך בשלם את פען בריכא די:

לא נגענוה – כשאמרנו לך "לך מעמנו". אתה – גם אתה עשה לנו כמו כן.

חמישי

ויעש להם משתה ויאכלו וישתו:

ועבד להון משתה ואכלו ושתו:

וישקמו בבקר וישבעו איש לאתיו וישלחם יצחק וילכו מאתו בשלום:

ואקדימו בצפרא וקיימו גבר לאחיהי ושלחנן יצחק ואזלו מלנתיה בשלם:

ויהי ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו על-אדות הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים:

והנה ביומא ההוא ואתו עבדי יצחק וחויוא ליה על עיסק בירא דחפרו ואמרו ליה אשפחנא מנא:

ויקרא אתה שבעה על-כן שם-העיר באר שבע עד היום הנה:

ויקרא יתה שבעה על פן שמה דקרתא באר שבע עד יומא הדין:

שבעה – על שם הברית.

ויהי עשו בן-ארבעים שנה ויקח אשה את-יהודית בת-בארי החתי ואת-בשמת בת-אילן החתי:

והנה עשו בר ארבעין שנין ונסיב אתתא ית יהודית בת בארי חתאה וית בשמת בת אילון חתאה:

אולי ימשגלי אבי והייתי בעיניו כמתעטע והבאתי עלי קללה ולא ברכה:
מאם ימושגני אבא ואיהי בעינדהי כמתלעב ואיתי עלי לנטיו ולא ברכו:

ימשגי – כמו "ממשש בצדקרים".

ותאמר לו אמו עלי קללתך בני אף ששמע בקלי וליך קח-לי:
ואמרת ליה אמיה עלי אתאמר בנבואה דלא ייתון לנטיא עלך ברי ברם קביל מגי ואיניל סב לי:

וללך ויקח ויבא לאמו ותעש אמו מטעמים פאשר אהב אביו:
ואזל ונסיב ואיתי לאמיה ועבדת אמיה תבשילין כמא דרחים אבוהי:

ותקח רבקה את-בגדי עשו בנה הגדל החמדת אשר אתה בבית ומלבש את-יעקב בנה הקטן:
ונסיבת רבקה ית לבושי עשו ברה רבא דכניתא דעמה בביתא ואלבישת ית יעקב ברה זעירא:

החמדת – הנקיות, כמרגומו "דכניתא". דבר אחר: שחמד אותן מן נמרוד. אשר אתה בבית – והלא כמה נשים היו לו, והוא מפקיד אצל אמו? אלא שהיה בקי במעשיהו וחושדן.

ואת ערת גדיי העזים הלבישה עלי-ידיו ועל חלקת צואריו:
וינת משפי דגדי בני עזי אלבישת על ידוהי ועל שעיעות צוריה:

ותתן את-המטעמים ואת-הלחם אשר עשתה בנד יעקב בנה:
ויהבת ית תבשיליא וית לחמא דעבדת בינא דיעקב ברה:

ויבא אל-אביו ויאמר אבי ויאמר הנני מי אתה בני:
ועאל לות אבוהי ואמר אבא ואמר האנא מן את ברי:

ויאמר יעקב אל-אביו אנכי עשו בכרך עשיתי פאשר דברת אלי קום-נא שבה ואכלה מצידי בעבור תברכני נפשה:
ואמר יעקב לאבוהי אנא עשו בוכרך עבדית כמא דמלילתא עמי קום כעו אסתחר ואכול מצידי בדיל דתברכני נפשה:

אנכי עשו בכרך – אנכי המביא לך, ועשו הוא בכורך. עשיתי – כמה דברים פאשר דברת אלי. שבה – לשון מסב על השלחן, לכך מתרגם "אסתחר".

ויאמר יצחק אל-בנו מה-גנה מהרת למצא בני ויאמר פי הקרה י-הנה א-להיך לפני:
ואמר יצחק לבריה מא דין אוחיתא לאשפחא ברי ואמר ארי זמין יי אלהך קדמי:

ויאמר יצחק אל-יעקב גשה-נא ואמשך בני האתה זה בני עשו אם-לא:
ואמר יצחק ליעקב קרב כעו ואמושך ברי האת דין ברי עשו אם לא:

גשה נא ואמשך – אמר יצחק בלבו: אין דרך עשו להיות שם שמים שגור בפיו, וזה אמר: "פי הקרה ה' א-להיך".

ויגש יעקב אל-יצחק אביו וימשהו ויאמר הקל קול יעקב ויעקב ותידים ידי עשו:
ויקריב יעקב לות יצחק אבוהי ומשיה ואמר קלא קליה דיעקב וידיא ידי עשו:

קול יעקב – שמדבר בלשון מתנונים: "קום נא". אבל עשו בלשון קנטוריא דבר: "קום אבי".

ולא הפירו פיהנו ידיו פידי עשו אחיו שערת ויברכהו:
ולא אשתמודעיה ארי הוואה ידוהי פידי עשו אחוהי סערנגין וברכיה:

ויאמר אתה זה בני עשו ויאמר אני:
ויאמר אני – לא אמר "אני עשו" אלא "אני".

ויאמר הגשה לי ואכלה מציד בני למען תברכך נפשי ויגש-לו ויאכל ויבא לו יין וישת:
ואמר קריב לי ואיכול מצידא דברי בדיל דתברכך נפשי וקריב ליה ואכל ואעיל ליה חמרא ושתי:

וַיֹּאמֶר אֵלָיו יִצְחָק אָבִיו גִּשְׁתֵּנָא וּשְׁקֵה-לִי בְּנִי:

וַאֲמַר לִיהִ יִצְחָק אָבוּהִי קָרַב כְּעֵן וְשָׂק לִי בְּרִי:

וַיִּגְשׁ וַיִּשְׁקֵה-לוֹ וַיִּרְחַ אֶת-רִיחַ בְּגָדָיו וַיִּבְרַכְהוּ וַיֹּאמֶר רְאֵה רִיחַ בְּנֵי כְּרִית שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ י-הוָה:

וַקָּרִיב וַנְּשִׂיךְ לִיהִ וַאֲרִיחַ ית רִיחַ לְבוֹשׁוֹהִי וַבְּרַכִּיהִ וַאֲמַר חֲזִי רִיחָא דְבְּרִי כְּרִית חַקְלָא דְבְּרַכִּיהִ יְיָ:

וַיִּרְחַ... – וְהֵלֵא אֵין רִיחַ רַע יוֹתֵר מִשְׁטַף הַעֲזִימִים? אֵלֵא מְלַמֵּד שְׂנַכְנַס עֲמוּ רִיחַ גַּן עֵדֶן. כְּרִית שְׂדֵה אֲשֶׁר בְּרָכוּ ה' – שְׂנַמְן בּוֹ רִיחַ טוֹב, וְזֶהוּ שְׂדֵה תַּפְּוּחִים. כִּף דְּרָשׁוּ רַבּוֹתֵינוּ זְכוֹרֵנָם לְבְּרַכָּה.

שׂוּשׂוּ

וַיִּתְּן-לָהּ הָא-לֹהִים מִטַּל הַשָּׁמַיִם וּמִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ וְרַב דָּגָן וַתִּירֶשׁ:

וַיִּתֵּן לָהּ יְיָ מִטַּלָּא דְשָׁמַיָא וּמִטּוּבָא דְאָרְעָא וְסִגְיֹת עֲבוּר וַחֲמַר:

וַיִּמְן לָהּ – יִמְן וַיַּחֲזוֹר וַיִּמְן. וַיִּלְפִי פִּשְׁוֹטוֹ מִסָּב לַעֲנֵן הָרֵאשׁוֹן: "רְאֵה רִיחַ בְּנִי" שְׂנַמְן לוֹ הַקְּדוּשׁ בְּרוּךְ הוּא "כְּרִית שְׂדֵה..."; וְעוֹד יִמְן לָהּ "מִטַּל הַשָּׁמַיִם...". מִטַּל הַשָּׁמַיִם – כְּמִשְׁמַעוֹ. וּמִדְּרָשׁ אַגְדָּה יֵשׁ לְהַרְבֵּה פְּנִים. הָא-לֹהִים – מֵהוּ "הָא-לֹהִים"? בְּדִין: אִם רָאוּי לָהּ יִמְן לָהּ, וְאִם לֹא לֹא יִמְן לָהּ. אָבֵל לַעֲשׂוֹ אָמַר: "מִשְׁמַנֵּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבָה" – בֵּין צַדִּיק בֵּין רָשָׁע יִמְן לָהּ. וּמִמְנוֹ לְמַד שְׁלֵמָה, כְּשֶׁעָשָׂה הַבַּיִת, סִדֵּר תַּפְּלוֹתוֹ: יִשְׂרָאֵל שֶׁהוּא כַּעַל אֲמוּנָה וּמִצְדִּיק עָלָיו הַדִּין, לֹא יִקְרָא עָלֶיהָ תִּגְרָה. לְפִיכָף: "וַנִּתַּת לֵאשִׁי כְּדַרְכֵי אֲשֶׁר תִּדְעֵ אֵת לְכַבּוֹ". אָבֵל וַכְּרִי מַחְסֵר אֲמָנָה, לְפִיכָף אָמַר: "אִתְּהָ תִּשְׁמַע הַשָּׁמַיִם... וְעִשִּׂיתָ כָּכָל אֲשֶׁר יִקְרָא אֵלֶיהָ הַנְּקָרִי" – בֵּין רָאוּי בֵּין שְׂאִינוֹ רָאוּי תֵּן לוֹ, כְּדִי שְׁלֵא יִקְרָא עָלֶיהָ תִּגְרָה.

וַיַּעֲבֹדוּהָ עַלְמִים וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהּ לְאֻמִּים הַגּוֹה גְבִיר לְאֻחִיהָ וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ לָהּ בְּנֵי אֲמָהָ אֲרָרִיהָ אָרוּר וּמְבָרְכִיהָ בְּרוּךְ:

וַיִּפְלַחוּנָהּ עַמְמִין וַיִּשְׁתַּעֲבְדוּ לָהּ מַלְכּוֹן הוּי רַב לְאֻחִיהָ וַיִּסְגְּדוּן לָהּ בְּנֵי אֲמָהָ לִיטָף יְהוֹן וַבְּרִיכָף יְהוֹן בְּרִיכּוֹן:

בְּנֵי אֲמָהָ – וַיַּעֲקֹב אָמַר לִיהוּדָה "בְּנֵי אֲבִיהָ", לְפִי שֶׁהָיוּ לוֹ בְּנִים מִכְּמֶהָ וּמְבָרְכִיהָ בְּרוּךְ – וּבְבַלְעָם הוּא אוֹמֵר: "מְבָרְכִיהָ בְּרוּךְ וְאֲרָרִיהָ אָרוּר"? הַצְּדִיקִים תַּחֲלָתָם יִסּוּרִים וְסוּפֵן שְׁלוֹהָ, וְאוֹרְרִיהֶם וּמִצְעָרִיהֶם קוֹדְמִים לְמְבָרְכִיהֶם, לְפִיכָף יִצְחָק הַקְּדוּם קוֹלַת אוֹרְרִים לְבִרְכַת מְבָרְכִים. וְהַרְשָׁעִים תַּחֲלָתָן שְׁלוֹהָ וְסוּפֵן יִסּוּרֵי, לְפִיכָף בַּלְעָם הַקְּדוּם בְּרַכָּה לְקַלְלָהּ.

וַיְהִי כַּאֲשֶׁר פָּלַה יִצְחָק לְבָרַךְ אֶת-יַעֲקֹב וַיְהִי אָף יָצָא יָצָא יַעֲקֹב מֵאֵת פְּנֵי יִצְחָק אָבִיו וַעֲשׂוֹ אֻחִיו בָּא מִצִּידוֹ:

וַהֲוֵה כַּד שִׁיבִי יִצְחָק לְבָרְכָא ית יַעֲקֹב וַהֲוֵה בְּרַם מִפְּק גַּפְק יַעֲקֹב מִן קָדָם יִצְחָק אָבוּהִי וַעֲשׂוֹ אֻחִיהִי עָאֵל מִצִּידִיהָ:

יָצָא יָצָא – זֶה יוֹצֵא וְזֶה בָּא.

וַיַּעֲשׂ גַם-הוּא מִטְּעַמִּים וַיִּבְּא לְאָבִיו וַיֹּאמֶר לְאָבִיו יִקָּם אָבִי וַיֹּאכַל מִצִּיד בְּנֵו בַּעֲבַר תְּבָרְכֵנִי נַפְשָׁה:

וַעֲבַד אִף הוּא תַּבְּשִׁילִין וַאֲעִיל לְאָבוּהִי וַאֲמַר לְאָבוּהִי יִקוּם אָבָא וַיִּיכּוֹל מִצִּידָא דְבְּרִיהָ בְּדִיל דְתַבְּרַכְנִי נַפְשָׁה:

וַיֹּאמֶר לוֹ יִצְחָק אָבִיו מִי-אַתָּה וַיֹּאמֶר אָנִי בְּנֵךְ בְּכָרְךָ עֲשׂוֹ:

וַאֲמַר לִיהִ יִצְחָק אָבוּהִי מִן אִתְּ וַאֲמַר אָנָא בְּרַךְ בּוֹכְרָךְ עֲשׂוֹ:

וַיַּחֲרֵד יִצְחָק חֲרָדָה גְּדֻלָּה עַד-מָאֵד וַיֹּאמֶר מִי-אֲפּוֹא הוּא הַצֵּד-צִיד וַיִּבְּא לִי וַאֲכַל מִכָּל בְּטָרָם תְּבוֹא וַאֲבָרְכְהוּ גַם-בְּרוּךְ יִהְיֶה:

וַתְּוֵה יִצְחָק תְּוֵהָא רַבָּא עַד לַחֲדָא וַאֲמַר מִן הוּא דִּיכִי דְצֵד צִידָא וַאֲעִיל לִי וַאֲכַלִּית מִכּוֹלָא עַד לָא תִיעוֹל וַבְּרִיכְתִּיהָ אִף בְּרִיךְ יִהְיֶה:

וַיַּחֲרֵד – כְּתַרְגוּמוֹ: "וַתְּוֵה", לְשׁוֹן תְּמִיחָה. וּמִדְּרָשׁוֹ: רָאָה גִּיהִנָּם פְּתוּחָה מִתַּחַתָּיו. מִי אֲפּוֹא – לְשׁוֹן לַעֲצוּמוֹ, מִשְׁמַשׁ עִם כְּמֶה דְבָרִים: "אֲפּוֹא" – אֵיכָּה פֶּה, מִי הוּא וְאֵיכָּה הוּא "הַצֵּד צִיד"? וַאֲכַל מִכָּל – מִכָּל טְעַמִּים שְׂבִבְשִׁתִּי לְטַעוֹם, טְעַמְתִּי בּוֹ. גַּם בְּרוּךְ יִהְיֶה – שְׁלֵא תֹאמַר: אֵלוּלֵי שְׂרַמָּה יַעֲקֹב לְאָבִיו, לֹא נִטַּל אֵת הַבְּרַכּוֹת. לְכָף הַסָּפִים וּבְרַכּוֹ מִדְּעַתּוֹ.

כַּשְׂמַע עֲשׂוֹ אֶת-דְּבָרֵי אָבִיו וַיַּצְעַק צַעֲקָה גְּדֻלָּה וּמְרָה עַד-מָאֵד וַיֹּאמֶר לְאָבִיו בְּרַכְנִי גַם-אָנִי אָבִי:

כַּד שְׂמַע עֲשׂוֹ ית פְּתַגְמֵי אָבוּהִי וַצְּוַח צְוַחָא רַבָּא וּמְרִירָא עַד לַחֲדָא וַאֲמַר לְאָבוּהִי בְּרִיכְנִי אִף לִי אָבָא:

וַיֹּאמֶר בָּא אֻחִיהָ בְּמַרְמָה וַיִּקַּח בְּרַכְתָּהּ:

וַאֲמַר עָאֵל אֻחוּךְ בְּתַכְמָא וְקַבִּיל בְּרַכְתָּךְ:

בְּמַרְמָה – בְּתַכְמָה.

וַיֹּאמֶר הֲכִי קָרָא שְׁמוֹ יַעֲקֹב וַיַּעֲקֹבְנִי זֶה פְּעַמִּים אֶת-בְּכָרְתִי לְקַח וַהֲוֵה עַתָּה לְקַח בְּרַכְתִּי וַיֹּאמֶר הֲלֹא-אַצְלָתָ לִי בְּרַכָּה:

וַאֲמַר יָאוּת קָרָא שְׁמִיהָ יַעֲקֹב וַתַּכְמֵנִי דָּנָן תַּרְתִּין זְמַנִּין ית בְּכִירוּתִי גְּסִיב וַהֲוֵה כְּעֵן קַבִּיל בְּרַכְתִּי וַאֲמַר הֲלֹא שְׂבַקְתָּ לִי בְּרַכָּא:

הכי קרא שמו – לשון תימה הוא, כמו "הכי אחי אתה": שָׁמָא לְכֹד נִקְרָא שְׁמוּ יַעֲקֹב עַל שֵׁם סוֹפוֹ, שֶׁהוּא עֲתִיד לַעֲקֹבְנִי? תַּנְחוּמָא: לְמָה תֵּרַד יַצְחָק? אָמַר: שָׁמָא עֲוֹן יֵשׁ בִּי, שֶׁבִּרְכַתִּי קָטָן לִפְנֵי גְדוֹל וְשִׁנִּיתִי סֹדֵר הַיַּחֲסוּ? הַתְּחִיל עֲשׂוֹ מַצְעָק: "וַיַּעֲקֹבְנִי זֶה פַעַמִּים!" אָמַר לוֹ אָבִיו: מָה עָשָׂה לְךָ? אָמַר לוֹ: "אֵת בְּכֵרְתִי לָקַח". אָמַר: בְּכֹד הֵייתִי מִצָּר וְתֵרַד שָׁמָא עֲבַרְתִּי עַל שׁוֹרַת הַדִּין. עֲכָשְׁיוּ לְבַכּוֹר בְּרַכְתִּי – "גַּם בְּרוּךְ יִהְיֶה". וַיַּעֲקֹבְנִי – כְּמַרְגּוּמֹא "וְכַמְנִי", אַרְכְּבִי. "וְאַרְב", "וְיִכְמוּן". וַיֵּשׁ מִמַּרְגְּמִין "וְסַכְמִנִי", נִתְחַכֵּם לִי. אֲצַלֶּת – לְשׁוֹן הַפְּרָשָׁה, כְּמוֹ "וַיֵּאָצֵּל".

וַיַּעַן יַצְחָק וַיֹּאמֶר לַעֲשׂוֹ הֵן גְּבִיר שְׁמִתִּיו לְךָ וְאֵת-כָּל-אֲחָיו נָתַתִּי לְךָ לַעֲבָדִים וְדָגְוָן וְתִירַשׁ סִמְכַתִּיו וְלָקַח אֲפֹא מָה אַעֲשֶׂה בְנִי:
וְאַתִּיב יַצְחָק וַאֲמַר לַעֲשׂוֹ הָא רַב שׁוִׁיתִיָּה עֲלֶיךָ וְיָת כָּל-אֲחֹוֵי יִהְיֶה לְעַבְדִּין וּבְעַבּוֹר וּבְחִמְר סַעֲדַתִּיָּה וְלָךְ כְּעַן מָא אַעֲבִיד בְּרִי:

הֵן גְּבִיר – בְּרַכָּה זֹ שְׁבִיעִית הִיא, וְהוּא עוֹשֶׂה אוֹתָהּ רַאשׁוֹנָה? אֵלָא אָמַר לוֹ: מָה תוֹעֲלֶת לְךָ בְּבְרַכָּה? אִם תִּקְנֶה נְכָסִים שְׁלוֹו הֵם, שְׁתֵּרִי "גְּבִיר שְׁמִתִּיו לְךָ", וּמָה שְׁקִנְיָה עֲבָד קִנְיָה רַבּוֹ. וְלָקַח אֲפֹא מָה אַעֲשֶׂה – אֵיזָה אֵיפֹה אֲבַקֵּשׁ מָה לַעֲשׂוֹת לְךָ?

וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ אֶל-אָבִיו הַבְּרָכָה אַחַת הוּא-לְךָ אָבִי בְּרַכְנִי גַם-אָנִי אָבִי וַיֵּשׂא עֲשׂוֹ קִלּוֹ וַיִּבְרַךְ:
וַאֲמַר עֲשׂוֹ לְאָבוֹהֵי הַבְּרַכָּתָא תְּדָא הִיא לְךָ אַבָּא בְּרִיכְנִי אַף לִי אַבָּא וְאַרִים עֲשׂוֹ קְלִיָּה וּבְכָא:

הַבְּרַכָּה אַחַת – הִיא זֹ מִשְׁמֶשֶׁת לְשׁוֹן תְּמִיָּה, כְּמוֹ: "הַבְּמַחְנִים", "הַשְּׁמֶנֶה הִיא", "הַכְּמוֹת נִבְל".

וַיַּעַן יַצְחָק אָבִיו וַיֹּאמֶר אֵלָיו הֲנֵה מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ יִהְיֶה מוֹשְׁבָךָ וּמִטְל הַשָּׁמַיִם מֵעַל:
וְאַתִּיב יַצְחָק אָבוֹהֵי וַאֲמַר לִיָּה הָא מִטּוֹבָא דְאַרְעָא יִהִי מוֹתְבָךְ וּמִטְלָא דְשָׁמַיָּא מְלַעִילָא:

מִשְׁמַנִּי הָאָרֶץ... – זֹ אִיטְלִיָּאָה שֶׁל יָוֵן.

וְעַל-תְּרַבְּךָ תַּחֲלֶה וְאֵת-אַחִיָּךְ תַּעֲבֹד וְהִנֵּה כַּאֲשֶׁר תִּרְיַד וּפְרַקְתָּ עָלוֹ מֵעַל צוּאָרְךָ:
וְעַל תְּרַבְּךָ תִּיחִי וְיָת אַחִוָּךְ תַּפְלַח וַיְהִי כַד יַעֲבְרוּן בְּנוֹהֵי עַל פְּתַגְמֵי אוּרִיתָא וְתַעֲדִי נִירִיָּה מֵעַל צוּרְךָ:

וְעַל תְּרַבְּךָ – כְּמוֹ "בְּחַרְבְּךָ". יֵשׁ "עַל" בְּמַקּוֹם בִּי"ת, כְּמוֹ: "עַמְדַתְּם עַל חַרְבְּכֶם", בְּחַרְבְּכֶם; "עַל צְבָאֲתֶם", בְּצְבָאֲתֶם. תִּרְיַד – לְשׁוֹן צַעַר, כְּמוֹ: "אָרִיד בְּשִׁיתִי". כְּלוּמַר: כְּשֶׁעֲבָרוּ יִשְׂרָאֵל עַל הַתּוֹרָה, וַיִּהְיֶה לְךָ פְתַחוֹן פֶּה לְהַצְטַעַר עַל הַבְּרַכּוֹת שֶׁנִּטְל, וּפְרַקְתָּ עָלוֹ....

וַיֵּשְׁטֹם עֲשׂוֹ אֶת-יַעֲקֹב עַל-הַבְּרָכָה אֲשֶׁר בְּרָכּוֹ אָבִיו וַיֹּאמֶר עֲשׂוֹ בְּלַפּוֹ יִקְרְבוּ יְמֵי אָבִי וְאֶהְרַגְהָ אֶת-יַעֲקֹב אָחִי:
וַיִּטֵּר עֲשׂוֹ דְבָבוּ לְיַעֲקֹב עַל בְּרַכָּתָא דְבְּרַכְיָה אָבוֹהֵי וַאֲמַר עֲשׂוֹ בְּלַבִּיָּה יִקְרְבוּן יוֹמֵי אָבִילִיָּה דְאַבָּא וְאַקְטוּל יָת יַעֲקֹב אָחִי:

יִקְרְבוּ יְמֵי אָבִי – כְּמִשְׁמַעוֹ, שְׁלֹא אֲצַעַר אֶת אַבָּא. וּמִדְרָשֵׁי אַגְדָּה לְכַמָּה פָּנִים יֵשׁ.

וַיַּגֵּד לְרַבְּקָה אֶת-דְּבָרֵי עֲשׂוֹ בְּנֵה הַגָּדֵל וַתִּשְׁלַח וַתִּקְרָא לְיַעֲקֹב בְּנֵה הַקָּטָן וַתֹּאמֶר אֵלָיו הֲנֵה עֲשׂוֹ אַחִיָּךְ מִתְנַחֵם לְךָ לְהַרְגֶּךָ:
וְאַתְמוּא לְרַבְּקָה יָת פְּתַגְמֵי עֲשׂוֹ בְּרָה רַבָּא וַשְׁלַחַת וּקְרַת לְיַעֲקֹב בְּרָה זַעִירָא וַאֲמַרַת לִיָּה הָא עֲשׂוֹ אַחִוָּךְ כְּמִין לְךָ לְמַקְטִלָּךְ:

וַיַּגֵּד לְרַבְּקָה – בְּרוּם הַקָּדֵשׁ הַגָּד לָהּ מָה שֶׁעֲשׂוֹ מְהִרָה בְּלַפּוֹ. מִתְנַחֵם לָךְ – נָחַם עַל הַאֲחִוָּה לְחַזְשׁוֹב מִחֲשָׁבָה אַחֲרַת לְהַתְנַפֵּר לְךָ וּלְהַרְגֶּךָ. וּמִדְרָשׁ אַגְדָּה: כְּכַר אֶתָּה מֵת בְּעֵינָיו, וְשָׁתָה עֲלֶיךָ כּוֹס שֶׁל תַּנְחוּמִין. וּלְפִי פְשׁוּטוֹ לְשׁוֹן תַּנְחוּמִים, מִתְנַחֵם הוּא עַל הַבְּרַכּוֹת בְּהַרְיָגְתָּהּ.

וַעֲתָה בְנִי שְׁמַע בְּקִלִּי וְקוּם בְּרַח-לְךָ אֶל-לְבָן אָחִי תִרְנָה: וְכַעַן בְּרִי קַבִּיל מִנִּי וְקוּם אֵינִיל לְךָ לְנֹת לְבָן אָחִי לְתַרְוֹ: וַיִּשְׁבַּת עִמּוֹ יָמִים אַחְדִּים עַד אֲשֶׁר-תָּשׁוּב תָּמַת אָחִיָּךְ:
וְתַתִּיב עַמִּיָּה יוֹמִין זַעִירִין עַד דְּתַתּוּב חֲמַתָּא דְאַחִוָּךְ:

אַחְדִּים – מוֹעֲטִים.

עַד-שׁוּב אֶף-אַחִיָּךְ מִמָּךְ וְשָׁכַח אֶת אֲשֶׁר-עָשִׂיתָ לוֹ וַשְׁלַחְתִּי וְלִקְחַתִּיךָ מִשָּׁם לְמָה אֲשַׁבֵּל גַּם-שְׁנִיכֶם יוֹם אַחַד: לְמָה אֲשַׁבֵּל – אֵהְיֶה שְׁכוּלָה מִשְׁנִיכֶם, הַקּוֹבֵר אֶת בְּנֵיו קְרוּי "שְׁכוּל". וְכֵן בְּיַעֲקֹב אָמַר: "כַּאֲשֶׁר שְׁכַלְתִּי שְׁכַלְתִּי". גַּם שְׁנִיכֶם – אִם יָקוּם עֲלֶיךָ וְאֶתָּה תַסְתַּרְגְּוּ, יַעֲמְדוּ בְנֵיו וַיַּהַרְגוּהָ. וְרוּם הַקָּדֵשׁ נִזְרָקָה בָּהּ, וְנִתְנַבְּאָה שְׁבִיּוּם אַחַד יְמוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁמְכּוֹרֵשׁ בְּכָרֵךְ "הַמְקַנָּא לְאִשְׁתּוֹ".

וַתֹּאמֶר רַבְּקָה אֶל-יַצְחָק קְצַתִּי בְּחַיִּי מִפְּנֵי בְּנוֹת תַּת אִם-לִקַּח יַעֲקֹב אִשָּׁה מִבְּנוֹת-תַּת כְּאֵלֶּה מִבְּנוֹת הָאָרֶץ לְמָה לִּי תַיִים:
וַאֲמַרַת רַבְּקָה לְיַצְחָק עַקִּית בְּחַיִּי מִן קָדָם בְּנֹת חַתָּאָה אִם נָסִיב יַעֲקֹב אֶתְתָּא מִבְּנֹת חַתָּאָה כְּאֵלִין מִבְּנֹת אַרְעָא לְמָא לִי חַיִּין:

וַתֹּאמֶר רַבְּקָה אֶל-יַצְחָק קְצַתִּי בְּחַיִּי מִפְּנֵי בְּנוֹת תַּת – הַקּוֹבֵר אֶת בְּנֵיו קְרוּי "שְׁכוּל". וְכֵן בְּיַעֲקֹב אָמַר: "כַּאֲשֶׁר שְׁכַלְתִּי שְׁכַלְתִּי". גַּם שְׁנִיכֶם – אִם יָקוּם עֲלֶיךָ וְאֶתָּה תַסְתַּרְגְּוּ, יַעֲמְדוּ בְנֵיו וַיַּהַרְגוּהָ. וְרוּם הַקָּדֵשׁ נִזְרָקָה בָּהּ, וְנִתְנַבְּאָה שְׁבִיּוּם אַחַד יְמוֹתָהּ, כְּמוֹ שֶׁמְכּוֹרֵשׁ בְּכָרֵךְ "הַמְקַנָּא לְאִשְׁתּוֹ".

קְצַתִּי בְּחַיִּי – מִאֲסַתִּי בְּחַיִּי.

ויקרא יצחק אל-יעקב ויברך אותו ויצוהו
ותסב אתמא מבנות פנעו:

ויקרא יצחק אל-יעקב ויברך אותו ויצוהו
ותסב אתמא מבנות פנעו:

קום איזיל לפדו דארם לבית בתואל אבוהא דאמך וסב
לך מתמן אתמא מבנות לבן אחוהא דאמך:

קום לך פדנה ארם ביתה בתואל אבי אמך וקח-לך
משם אשה מבנות לבן אחי אמך:

פדנה – כמו "לפדן". ביתה בתואל – לבית בתואל, כל מיכה שצריכה למ"ד בתחלתה הטיל לה ה"א בסופה.

ואל ש-די יברך אתך ויפרך וירבך והיית לקהל
עמים:

ואל ש-די יברך אתך ויפרך וירבך והיית לקהל
עמים:

ואל ש-די – מי ש-די בברכותיו למתברכין מפיו יברך אותה.

וימיו לך ית ברכתא דאברהם לך ולבנך עמך למירתך
ית ארע תותבותך דיהב יי לאברהם:

וימיו לך את-ברכת אברהם לך ולזרעך אתך לרשתך
את-ארץ מגריה אשר-נתן א-להים לאברהם:

את ברכת אברהם – שאמר לו: "ואעשהו לגוי גדול", "והתברכו בנרעה" – יהיו אותן ברכות אמורות בשבילך: ממך יצא אותו הגוי ואותו הנרע המבורך.

שביעי

וישלח יצחק את-יעקב ויגלו פדנה ארם אל-לבן בן-
בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו:

וישלח יצחק את-יעקב ויגלו פדנה ארם אל-לבן בן-
בתואל הארמי אחי רבקה אם יעקב ועשו:

אם יעקב ועשו – איני יודע מה מלמדנו.

ויחזא עשו ארי בריך יצחק ית יעקב ושלח יתיה לפדו
דארם למסב ליה מתמן אתמא בדבריך יתיה ופקיד
עלוהי למימר לא תסב אתמא מבנות פנעו:

ויחזא עשו פני-ברך יצחק את-יעקב ושלח אתו פדנה
ארם לקחת-לו משם אשה בברכו אתו ויצו עליו
לאמר לא-תקח אשה מבנות פנעו:

וקביל יעקב מן אבוהי ומן אמיה ואזל לפדו דארם:

וישמע יעקב אל-אביו ואל-אמו ויגלו פדנה ארם:

וישמע יעקב – מחבר לעגנו של מעלה: "וירא עשו כי ברך יצחק..." וכי שלח אותו פדנה ארם, וכי שמע יעקב אל אביו והלך פדנה ארם, וכי רעות בנות פנעו – והלך גם הוא אל ישמעאל.

ויחזא עשו ארי בישן בנות פנעו בעיני יצחק אבוהי:

ויחזא עשו פני רעות בנות פנעו בעיני יצחק אביו:

ואזל עשו לות ישמעאל ונסיב ית מחלת בת ישמעאל
בר אברהם אחתיה דגביות על גשוהי ליה לאתו:

ויגלו עשו אל-ישמעאל ויקח את-מחלת | בת-ישמעאל
בן-אברהם אחות גביות על-נשיו לו לאשה:

אחות גביות – ממשמע שנאמר "בת ישמעאל", איני יודע שהיא "אחות גביות"? אלא למדנו שמת ישמעאל משיעדה לעשו קדם גשוהי, והשיאה גביות אחיה. ולמדנו שהיה יעקב באותו הפרק בן ששים ושלוש שנים, שהרי ישמעאל בן שבעים וארבע שנים היה כשנולד יעקב, שארבע עשרה שנה היה גדול ישמעאל מצחק: "ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם" – הרי שבעים וארבע. ושנותיו היו מאה ושלושים ושבע, שנאמר: "ואלה שני חיי ישמעאל..." נמצא יעקב כשמת ישמעאל בן ששים ושלוש שנים היה. ולמדנו מכאן שנטמן בבית עבר ארבע עשרה שנה ואחר כך הלך לחרו, שהרי לא שהה בבית לבן לפני לידתו של יוסף אלא ארבע עשרה שנה, שנאמר: "עבדתיה ארבע עשרה שנה בשתי בנותיה ושש שנים בצאנה", ושכר הצאן משנולד יוסף היה, שנאמר: "ויגיה פאשר ילדה רחל את יוסף..." ויוסף בן שלושים שנה היה כשנולד, ומשם עד שירד יעקב למצרים תשע שנים, שבע של שבע ושנים של רעב, ויעקב אמר לפרעה: "ימי שני מגורי שלוששים ומאת שנה". צא וחשוב ארבע עשרה שנה שלפני לידת יוסף, ושלושים של יוסף, ותשע משמלה עד שבא יעקב – הרי חמשים ושלוש. וכשפרש מאביו היה בן ששים ושלוש – הרי מאה ושש עשרה. והוא אומר "שלושים ומאת שנה", הרי חסרים ארבע עשרה שנים! הא למדת שאחר שקבל הברכות נטמן בבית עבר ארבע עשרה שנים. על נשיו – הוסיף רשעה על רשעתו, שלא גרש את הראשונות.

מלאכי

א. משא דברי-הנה אל-ישראל בנד מלאכי:
אהבתי אתכם אמר י-הנה ואמרתם במה אהבתנו
הלוא-אה עשו ליעקב נאם-י-הנה ואהב את-
יעקב: ואת-עשו שגאתי ואשים את-הריו
שממה ואת-נחלתו לתנות מדבר: פי-תאמר
אדום רשעו ונשוב ונבנה חרבות פה אמר י-הנה
צ-באות המה יבנו ואני אהרוס וקראו להם גבול
רשעה והעם אשר-זעם י-הנה עד-עולם:
ועיניכם תראינה ואתם תאמרו יגדל י-הנה מעל
לגבול ישראל: בן יכבד אב ועבד א-דגיו ואם-
אב אני אנה כבודי ואם-אדוני אנו איה מוראי
אמר י-הנה צ-באות לכם הפהנים בוני שמי
ואמרתם במה בזינו את-שמך: מגישים על-
מזבחי לחם מגאל ואמרתם במה גאלנו
באמרכם שלתו י-הנה נבנה הוא: וכי-תגישון
עור לזבח אין רע וכי תגישו פסח וחלה אין רע
הקריבהו נא לפתח הירצה או הישא פניה אמר
י-הנה צ-באות: ועתה חלונא פני-אל ויתגנו
מידכם היתה זאת הישא מכם פנים אמר י-הנה
צ-באות: מי גם-בכם ויסגר דלתים ולא-תאירו
מזבחי חנם איר-לי חפץ בכם אמר י-הנה צ-באות
ומנחה לא-ארצה מידכם: פי ממזרח-שמש
ועד-מבואו גדול שמי בגולם ובכל-מקום מקטר
מגש לשמי ומנחה טהורה פי-גדול שמי בגולם
אמר י-הנה צ-באות: ואתם מחללים אותו
באמרכם שלחו א-דני מגאל הוא וניבו נבנה
אכלו: ואמרתם הנה מתלאה והפתתם אותו אמר
י-הנה צ-באות והבאתם גזול ואת-הפסח ואת-
החולה והבאתם את-המנחה הארצה אותה
מידכם אמר י-הנה: וארור נוכל וגש בעדרו זכר
ונגר וזבח משחת לא-דני פי מלך גדול אני אמר
י-הנה צ-באות ושמי נורא בגוים:

ב. ועתה אליכם המצנה הזאת הפהנים: אם-לא
תשמעו ואם-לא תשימו על-לב לתת כבוד לשמי
אמר י-הנה צ-באות ושלחתי בכם את-המארה
וארותי את-ברכותיכם וגם ארותיה פי אינכם

שמים על-לב: הנני גער לכם את-הזרע וזריתי
פרש על-פניכם פרש חניכם ונשא אתכם אליו:
וידעתם פי שלחתי אליכם את המצנה הזאת
להיות בריתי את-לוי אמר י-הנה צ-באות:
בריתי | היתה אתו החיים והשלום ואתנם-לו
מורא וייראני ומפני שמי נתת הוא: תורת אמת
היתה בפיהו ועולה לא-נמצא בשפתיו בשלום
ובמישור הלך אתי ורבים השיב מעון: פי-שפתי
כהן ישמרו-דעת ותורה יבקשו מפיהו פי מלאך
י-הנה צ-באות הוא: ואתם סרתם מן-הדרך
הכשלתם רבים בתורה שחתם ברית הלוי אמר
י-הנה צ-באות: וגם-אני נתתי אתכם נבנים
ושפלים לכל-העם פני אשר אינכם שמרים את-
דרכי ונשאים פנים בתורה: הלוא אב אחד לכלנו
הלוא אל אחד בראנו מדוע נבגד איש באחיו
לחלל ברית אבותינו: בגדה יהודה ותועבה
נעשתה בישראל ובירושלם פי | חלל יהודה
קדש י-הנה אשר אהב ובעל בת-אל נכר: נכרת
י-הנה לאיש אשר יעשנה ער וענה מאהלי יעקב
ומגיש מנחה לי-הנה צ-באות: וזאת שנית
תעשו פסות דמעה את-מזבח י-הנה בכי ואנקה
מאין עוד פנות אל-המנחה ולקחת רצון מידכם:
ואמרתם על-מה על פי-י-הנה העיד בינך ובין |
אשת נעוריה אשר אתה בגדתה בה והיא חברתך
ואשת בריתך: ולא-אתך עשה ושאר רוח לו
ומה האחד מבקש זרע א-להים ונשמרתם
ברוחכם ובאשת נעוריה אל-יבגד: פי-שגא
שלח אמר י-הנה א-להי ישראל וכסה חמס על-
לבושו אמר י-הנה צ-באות ונשמרתם ברוחכם
ולא תבגדו: הוגעתם י-הנה בדבריכם ואמרתם
במה הוגענו באמרכם פל-עשה רע טוב | בעיני
י-הנה ובהם הוא חפץ או איה א-להי המשפט:

ג. הנני שלח מלאכי ופנה-דרך לפני ופתאם יבוא
א-לי-היכלו האדון | אשר-אתם מבקשים ומלאך
הברית אשר-אתם חפצים הנה-בא אמר י-הנה
צ-באות: ומי מכלכל את-יום בואו ומי העמד
בהראותו פי-הוא פאש מצרף וכברית מכבסים:

וַיָּשָׁב מִצָּרָה וּמִטְהַר פֶּסֶף וְטָהַר אֶת־בְּגֵי־לְוִי וַנִּזְקַק
 אַתֶּם פְּזֻזָּה וּכְכֶסֶף וְהָיוּ לִי־הִזְהָ מִגִּישֵׁי מִנְחָה
 בַּצְּדָקָה: וְעָרְבָה לִי־הִזְהָ מִנְחַת יְהוּדָה וִירוּשָׁלַם
 פִּימִי עוֹלָם וּכְשָׁנִים קִדְמֹנִית: וְקָרַבְתִּי אֲלֵיכֶם
 לְמִשְׁפַּטֹּ וְהִנֵּיתִי | עַד מִמָּהָר בְּמִכְשָׁפִים וּבִמְנַאֲפִים
 וּבְנִשְׁבָּעִים לְשָׁקֵר וּבְעִשְׂקֵי שְׂכָר־שְׂכִיר אֶלְמִנָּה
 וְיִתּוֹם וּמִטִּי־גֵר וְלֹא יִרְאוּנִי אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת:
 כִּי אֲנִי יְ-הוָה לֹא שָׁגִיתִי וְאַתֶּם בְּנֵי־יִצְעָק לֹא
 כָּלִיתֶם: לְמִימִי אֲבַתִּיכֶם סָרְתֶם מִחֻקִּי וְלֹא
 שָׁמַרְתֶּם שׁוּבוּ אֵלַי וְאֲשׁוּבָה אֲלֵיכֶם אָמַר יְ-הוָה
 צְ-בָאוֹת וְאַמַּרְתֶּם בְּמֶה נָשׁוּב: הִיִּקְבַּע אָדָם
 אֶ-לֵהִים כִּי אַתֶּם קֹבְעִים אֹתִי וְאַמַּרְתֶּם בְּמֶה
 קֹבְעֵנוּךְ הַמַּעֲשֵׂר וְהַתְּרוּמָה: בַּמַּאֲרָה אַתֶּם גֹּאֲרִים
 וְאַתִּי אַתֶּם קֹבְעִים הַגּוֹי כְּלוּ: הִבִּיאוּ אֶת־כָּל־
 הַמַּעֲשֵׂר אֶל־בֵּית הָאוֹצָר וְיִהְיֶה טָרֶף בְּבֵיתִי וּבְחִנּוּנֵי
 נֹא בִזְאת אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת אִם־לֹא אֶפְתַּח לְכֶם
 אֶת אַרְבּוֹת הַשָּׁמַיִם וְהִרִיקֹתִי לְכֶם בָּרֶכֶה עַד־בְּלִי־
 דִּי: וְגַעַרְתִּי לְכֶם בְּאֲכָל וְלֹא־יִשְׁתַּח לְכֶם אֶת־פְּרִי
 הָאֲדָמָה וְלֹא־תִשְׁפֹּל לְכֶם הַגֶּפֶן בִּשְׂדֵה אָמַר יְ-הוָה
 צְ-בָאוֹת: וְאֲשַׁרוּ אֶתְכֶם כָּל־הַגּוֹיִם כִּי־תִהְיוּ אַתֶּם
 אֶרֶץ חֶפְזִן אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת: תִּזְקוּ עָלַי
 דְּבָרֵיכֶם אָמַר יְ-הוָה וְאַמַּרְתֶּם מֶה־נִּדְבַרְנוּ עָלֶיךָ:
 אֲמַרְתֶּם שׁוּא עֲבַד אֶ-לֵהִים וּמֶה־בָּצַע כִּי שָׁמַרְנוּ
 מִשְׁמַרְתּוֹ וְכִי הִלְכְנוּ קִדְרָנִית מִפְּנֵי יְ-הוָה
 צְ-בָאוֹת: וְעַתָּה אֲנַחְנוּ מֵאֲשֵׁרִים זָדִים גַּם־נִבְנֹנוּ
 עֲשֵׂי רִשְׁעָה גַם בְּחִנּוּ אֶ-לֵהִים וַיִּמְלֹטוּ: אֲזַ נִדְבַרְנוּ
 יִרְאֵי יְ-הוָה אִישׁ אֶל־רַעְיָהוּ וַיִּקְשָׁב יְ-הוָה וַיִּשְׁמָע
 וַיִּפְתַּח סֶפֶר זִכְרוֹן לְפָנָיו לִירְאֵי יְ-הוָה וּלְחֹשְׁבֵי
 שְׁמוֹ: וְהָיוּ לִי אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת לַיּוֹם אֲשֶׁר
 אֲנִי עֹשֶׂה סִגְלָה וְחַמְלַתִּי עָלֵיהֶם כַּאֲשֶׁר יַחְמַל
 אִישׁ עַל־בְּנוֹ הָעֶבֶד אֹתוֹ: וְשַׁבְתֶּם וּרְאִיתֶם בֵּין
 צְדִיק לְרָשָׁע בֵּין עֶבֶד אֶ-לֵהִים לְאֲשֶׁר לֹא עֲבָדוּ:
 כִּי־הִגָּה הַיּוֹם בָּא בַעַר כַּתְנוּר וְהָיוּ כָל־זָדִים וְכָל־
 עֹשֶׂה רִשְׁעָה קָשׁ וְלֵהֵט אַתֶּם הַיּוֹם הַבֹּא אָמַר
 יְ-הוָה צְ-בָאוֹת אֲשֶׁר לֹא־יִעֲזֹב לָהֶם שָׂרֵשׁ וְעֵנָף:
 וְזָרְחָה לְכֶם יִרְאֵי שָׁמַיִל שְׁמֵשׁ צְדָקָה וּמִרְפָּא
 בְּכַנְפֶיהָ וַיִּצְאֲתֶם וּפְשַׁתֶּם כְּעֶגְלֵי מִרְבֵּק: וְעִסּוֹתֶם

רִשְׁעִים כִּי־יִהְיוּ אֶפְרַח תַּחַת כַּפּוֹת רַגְלֵיכֶם בַּיּוֹם
 אֲשֶׁר אֲנִי עֹשֶׂה אָמַר יְ-הוָה צְ-בָאוֹת: אֲכַרוּ תוֹרַת
 מִשְׁעָה עַבְדֵי אֲשֶׁר צִוִּיתִי אוֹתוֹ בְּחֶרֶב עַל־כָּל־
 יִשְׂרָאֵל חֲקִים וּמִשְׁפָּטִים: הִנֵּה אֲנִכִּי שִׁלַּח לְכֶם
 אֶת אֱלִיָּה הַנָּבִיא לְפָנָי בּוֹא יוֹם יְ-הוָה הַגָּדוֹל
 וְהַנּוֹרָא: וְהָשִׁיב לְב־אֲבוֹת עַל־בָּנִים וְלֵב בָּנִים
 עַל־אֲבוֹתָם פֶּן־אָבּוּא וְהִפִּיתִי אֶת־הָאָרֶץ חָרָם:
 הִנֵּה אֲנִכִּי שִׁלַּח לְכֶם אֶת אֱלִיָּה הַנָּבִיא לְפָנָי בּוֹא
 יוֹם יְ-הוָה הַגָּדוֹל וְהַנּוֹרָא:

מִשְׁלֵי

א מִשְׁלֵי שְׁלֵמָה בֶן־דָּוִד מֶלֶךְ יִשְׂרָאֵל: לְדַעַת
 חֲכָמָה וּמוֹסָר לְהַבִּין אִמְרֵי בִינָה: לְקַחַת מוֹסָר
 הַשֶּׁפֶל צְדָק וּמִשְׁפָּט וּמִשְׁרִים: לְתַת לַפְתָּאִים
 עֲרָמָה לְנַעַר דַּעַת וּמִזְמָה: וַיִּשְׁמַע חָכָם וַיּוֹסֶף לְקַח
 וְנִבְּזוֹן תַּחֲבֻלוֹת יִקְנֶה: לְהַבִּין מִשְׁל וּמְלִיצָה דְּבָרֵי
 חֲכָמִים וְחִידָתָם: יִרְאֵת יְ-הוָה רֵאשִׁית דַּעַת
 חֲכָמָה וּמוֹסָר אֲוִילִים בְּזוֹ: וַיִּשְׁמַע בְּנֵי מוֹסָר אֲבִיךָ
 וְאֶל־תִּשְׁשׁ תוֹרַת אִמְךָ: כִּי | לִוְיַת חֵן הֵם לְרֵאשִׁי
 וְעֲנֻקִים לְגִרְגָּרְתָּךְ: בְּנֵי אִם־יִפְתּוּךָ חֲטָאִים אֶל־
 תִּבְּא: אִם־יִאמְרוּ לְכָה אֲתָנוּ נִאֲרָבָה לְדָם נִצְפְּנָה
 לְבָקִי חֲנָם: גְּבַלְעָם כִּשְׂאוֹל חַיִּים וְתַמִּימִים
 כִּי־רָדִי בּוֹר: כָּל־הַזֶּן יִקָּר נִמְצָא נִמְלָא בְּתִינוּ
 שָׁלָל: גִּירְלָה תִּפְסִיל בְּתוֹכְנוּ כִּיס אֶחָד יִהְיֶה
 לְכַלְנוּ: בְּנֵי אֶל־תִּלְךָ בְּדָרְךָ אַתֶּם מִנַּע רַגְלֶךָ
 מִנְּתִיבָתָם: כִּי רַגְלֵיהֶם לָרַע יִרְוּצוּ וַיִּמְהָרוּ
 לְשִׁפּוֹד־דָּם: כִּי־חֲנָם מִזְרָה הַרְשֵׁת בְּעֵינָי כָּל־בַּעַל
 כְּנָה: וְהֵם לְדָמָם יִאָּרְבוּ וַיִּצְפְּנוּ לְנַפְשָׁתָם: כִּי־
 אֲרָחוֹת כָּל־בָּצַע בָּצַע אֶת־גִּפְשׁ בְּעָלָיו יִקַּח:
 חֲכָמוֹת בְּחִוִּץ תִּרְנָה בְּרַחְבוֹת תַּתֵּן קוֹלָה: כִּי־בְרָאשׁ
 הַמִּיּוֹת תִּקְרָא בְּפִתְחֵי שְׁעָרִים בְּעִיר אִמְרִיָּה
 תֹּאמְרוּ: כִּי־עַד־מָתִי פְתִים תִּמְאֵהְבוּ־פִתִּי וְלִצִּים לְצוֹן
 חֲמָדוֹ לָהֶם וְכִסִּילִים יִשְׁנְאוּ־דַעַת: כִּי־תִשְׁוּבוּ
 לְתוֹכְחָתִי הִגָּה אֲבִיעֶה לְכֶם רוּחִי אוֹדִיעֶה דְּבָרֵי
 אֲתָכֶם: כִּי־נָעוּ קִרְאֹתִי וְתִמְאֵנוּ נְטִיתִי יָדַי וְאִין
 מִקְשִׁיב: וְתִפְרָעוּ כָל־עַצְתִּי וְתוֹכְחָתִי לֹא
 אֲבִיתֶם: כִּי־גַם־אֲנִי בְּאִידְכֶם אֲשַׁחַק אֶלְעָג בְּבֹא

פחדכם: כבבא כשוואה | פחדכם ואידכם כסופה
יאתה בבא עליכם צרה וצוקה: כחאז יקראנני ולא
אענה ישחרנני ולא ימצאנני: כטתחת פני שואו
דעת ויראת י-הוה לא בחרו: כלא אבו לעצתי
נאצו פל תוכחתי: כואכלו מפרי דרכם
וממעצתיהם ישבעו: ככי משובת פתנם פתרגם
ושלות כסילים תאבדם: כושמע לי ישפן בטח
ישאנו מפחד רעה:

ב בני אם תקח אמרי ומצותי תצפן אתך:
להקשיב לחכמה אזנה תטה לבך לתבונה: כפי
אם לבונה תקרא לתבונה תתן קולך: כאם
תבקשנה ככסף וכמטמונים תחפשנה: כאז תבין
יראת י-הוה ודעת א-להים תמצא: כפי-הוה יתן
חכמה מפיו דעת ותבונה: כיצפן לישרים תושיה
מגן להלכי תם: כלנצר ארתות משפט ודרך
חסידי ישמר: כאז תבין צדק ומשפט ומישורים
פל מעגל טוב: כפי תבוא חכמה בלבך ודעת
לנפשך ינעם: כמזמה תשמר עליך תבונה
תנצרכה: כלהצילך מדרך רע מאיש מדבר
תהפכות: כהעזבים ארתות ישר ללכת בדרך-
חשך: כהשמחים לעשות רע לגילו בתהפכות רע:
כאשר ארחתיהם עקשים וגלונים כמעגלותם:
כלהצילך מאשה זרה מנכרזה אמריה החליקה:
כהעזבת אלוף געוריה ואת ברית א-להיה
שכחה: כפי שחה אלמות ביתה ואלרפאים
מעגלתי: כפל באיה לא ישובון ולא ישיגו
ארתות תיים: כלמען תלך בדרך טובים וארתות
צדיקים תשמר: כפי ישרים ישפנו ארץ
ותמימים ינתרו בה: כורשעים מארץ יפרתו
רבוגדים יסתו ממנה:

ג בני תורתך אל תשכח ומצותי יצר לבך: כפי
ארץ ימים ושנות תיים ושלום יוסיפו לך: כתסד
ואמת אל יעזבך קשרם על גרגרותיך כתבם על-
לית לבך: כומצאתו ושכל טוב בעיני א-להים
ואדם: כבטח אלי-הוה בכל לבך ואל בינתך אל-
תשעו: ככל דרכיך דעהו והוא ישר ארתתיך:
אל תהי חכם בעיניך ירא את י-הוה וסור מרע:

הרפאות תהי לשרך ושלוי לעצמותיך: כפבד את-
י-הוה מהונך ומראשית פל תבואתך: כוימלאו
אסמיך שבע ותירוש יקביך יפרצו: כמוסר י-הוה
בני אל תמאס ואל תלקן בתוכחתו: כפי את אשר
יאהב י-הוה יוכיח וכאב את-בן ירצה: כאשרי
אדם מצא חכמה ואדם יפיק תבונה: כפי טוב
סתרה מסתר כסף ומחרוץ תבואתה: כיקרה היא
מפנינים וכל חפציה לא ישווי בה: כארץ ימים
בימינה בשמאולה עשר וכבוד: כדרכיה דרכי-
נעם וכל נתיבותיה שלום: כעץ חיים היא
למחזיקים בה ותמכיה מאשר: כפי-הוה בתכמה
יסד ארץ כונן שמים בתבונה: כבדעתו תהומות
גבוקעו ושחקים ירעפו טל: כבני אל ילזו מעיניך
נצר תשלה ומזמה: כויהיו תיים לנפשך וחו
לגרגרתיך: כאז תלך לבטח דרכך ורגלך לא
תגור: כאם תשקב לא תפחד וישכבת וערבה
שנתך: כאל תירא מפחד פתאם ומשאת רשעים
כי תבא: כפי-הוה יהנה בכסלך ושמר רגלך
מלקד: כאל תמנע טוב מבעליו בהיות לאל ידך
לעשות: כאל תאמר לרעך | לך ושוב ומתר אתו
ויש אתך: כאל תתרוש על רעהו והוא יושב
לבטח אתך: כאל תריב עם אדם חנם אם לא
גמלך רעה: כאל תקנא באיש חמס ואל תבחר
בכל דרכיו: כפי תועבת י-הוה גלוי ואת ישרים
סודו: כמארת י-הוה בבית רשע ונה צדיקים
יברך: כאם ללצים הוא יליץ ולענוים יתו-חן:
ככבוד חכמים יגתלו וכסילים מרים קלון:

ד שמעו בנים מוסר אב ותקשיבו לדעת בינה:
כפי לקח טוב נתתי לכם תורתי אל תעזבו: כפי-בן
הייתי לאבי רך ויחיד לפני אמי: כוירני ויאמר לי
יתמד דברי לבך שמר מצותי וחייה: כקנה חכמה
קנה בינה אל תשפח ואל תת מאמרי-פי: ואל-
תעזבה ותשמר אהבה ותצרך: כראשית חכמה
קנה חכמה ובכל קנייך קנה בינה: כסלסלה
ותרוממך תכבדך כי תחבקנה: כתתן לראשך
לוי-תן עטרת תפארת תמגנך: כשמע בני וקח
אמרי וירבו לך שנות תיים: כאבדך חכמה
המשך בעמוד אחרון של תוספתא...

הַלְבוֹת סִנְהֵדְרִין פֶּרֶק ג

ג,א עד אימתו יושבין הדינין בדין: סנהדרין קטנה ובית דין של שלושה יושבין מאחר תפלת השחר, עד סוף שש שעות ביום. אבל בית דין הגדול היו יושבין מתמיד שלשחר, עד תמיד שלבין הערבים; ובשבתות וימים טובים, היו יושבין בבית המדרש שבהר הבית.

ג,ב אין בית דין שלשבעים ואחד, צריכין שיהיו פלן יושבין כאחד במקומן שבמקדש; אלא בעת שיהיו צריכין להתקבין, מתקבצין פלן, ובשאר העתות, כל מי שיהיה לו עסק יצא לעשות הפעול והזר: והוא שלא יפחתו מעשרים ושלושה יושבין תמיד, כל זמן ישיבתו. צרף אחד מהן לצאת, הרי זה מסתפל בחבריו הנשארים: אם ישאר שם עשרים ושלושה יצא; ואם לאו, לא יצא עד שיבוא אחר.

ג,ג אין מתחילין את הדינין בלילה: מפני השמועה למדו שהדינין פגועים, שנאמר "כל ריב וכל נגע" מה ראית נגעים ביום, אף הדינין ביום. וכן אין מקבלין עדות, ולא מקבלין שטרות בלילה. ובדיני ממונות אם התחילו ביום, מתר לגמר הדין בלילה.

ג,ד הנחלות בדינין, שנאמר בהן "לחקת משפט"; לפיכך אין מפילין נחלות בלילה. שנים שנכנסו לבקר את החולה, וצוה בפניהם בותבים, ואין עושין דין. ואם היו שלוש רצו, בותבין; רצו, עושין דין: במה דברים אמורים, ביום; אבל בלילה, בותבין ואין עושין דין.

ג,ה כל בית דין של ישראל שהוא חנוך, שכינה עמון; לפיכך צריכין הדינין לישיב

באימה ויראה, ועטיפה וכבוד ראש. ואסור להקל ראש או לשחק או לספר בשיחה בטלה בבית דין, אלא בדברי תורה וחכמה.

ג,ו כל סנהדרין או מלך או ראש גלות שהעמידו להן לישראל דין שאינו חנוך, ואינו חכם בחכמת התורה, וראוי להיות דין אף על פי שהוא פלו מחמדים, ויש בו טובות אחרות הרי זה שהעמידו עובר בלא תעשה: שנאמר "לא תפירו פנים במשפט" מפני השמועה למדו, שזה מדבר פגוד הממנה להשיב הדינין.

ג,ז אמרו חכמים, שמא תאמר איש פלוני נאה או שיבנו דין, איש פלוני קרובי או שיבנו דין, איש פלוני יודע בכל לשון או שיבנו דין; ונמצא מזכה את החיב, ומחייב את הזכאי לא מפני שהוא רשע, אלא מפני שאינו יודע: לפך נאמר "לא תפירו פנים במשפט".

ג,ח ועוד אמרו חכמים, כל המעמיד להם לישראל דין שאינו חנוך פאלו תקים מצבה, שנאמר "ולא תקים לה, מצבה, אשר שגא ה' אלהיך", ובמקום תלמידי חכמים פאלו נטע אשרה, שנאמר "לא תטע לה אשרה, כל עץ: אצל, מזבח ה' אלהיך אשר תעשה לה". וכן אמרו חכמים "לא תעשון אתי: אלהי כסף ואלהי זהב" אלוה הפא בשביל כסף וזהב, זה הדין שמנוהו מפני עשרו בלבד.

ג,ט כל דין שנתן ממון בדי שיתמנה אסור לעמד מפניו, וצו חכמים להקל אותו ולזלזל בו. ואמרו חכמים, שהטלית שמתעטף בה, תהי בעיניך במרדעת שלחמור.

ג,י כף היה דרך החכמים הראשונים, בורחין

מלכתמנות; ודחתין עצמן הרבה שלא ישבו בדין, עד שיידעו שאין שם ראוי כמותו, ושם ימנעו מן הדין, תתקלקל השורה. אף על פי כן, לא היו יושבין לדין, עד שמכבידן עליהם העם והזקנים, ופוצרים בהם.

הלכות סנהדרין פרק ד

ד, א אחד בית דין הגדול, או סנהדרי קטנה, או בית דין שלשלושה צריכין שיהיה כל אחד מהן, סמוך מפי סמוך. ומשה רבנו סמוך יהושוע ביד, שנאמר "ויסמוך את ידיו עליו, ויצוהו".

ד, ב וכן השבעים זקנים משה רבנו סמכם, ושרת עליהן שכינה. ואותן הזקנים סמכו לאחרים, והאחרים לאחרים; ונמצאו הסמוכין איש מפי איש, עד בית דינו שליהושוע, עד בית דינו שלמשה רבנו. ואחד הנסמך מפי הנשיא, או מפי אחד מן הסמוכין, אפלו לא היה אותו הסמוך בסנהדרי מעולם.

ד, ג וכיצד הוא הסמיכה לדורות: לא שישמכו ידיהן על ראש הזקן, אלא שקורין לו רבי, ואומרים לו חרי אתה סמוך, ויש לה רשות לדון אפלו דיני קנסות. ואין סומכין סמיכה זו, שהיא מנוי הזקנים לדינות, אלא בשלושה: והוא שיהיה האחד מהן, סמוך מפי אחרים כמו שבארנו.

ד, ד אין קרוי אלהים אלא בית דין הגדול, שנסמכו בארץ ישראל בלבד, והם האנשים החכמים הראויין לדון שפדקו אותן בית דין שלארץ ישראל, והמחו אותן וסמכו אותן.

ד, ה בראשונה, היה כל מי שנסמך סמוך תלמידיו. וחכמים חלקו כבוד לבית הלל

הזקן, והתקינו שלא יהיה אדם נסמך אלא ברשות הנשיא, ושלא יהיה הנשיא סמוך, אלא אם כן היה אב בית דין עמו, ולא יהיה אב בית דין סמוך, אלא אם כן היה הנשיא עמו. אבל שאר החבורה, יש לכל אחד מהם לסמך ברשות הנשיא והוא שיהיו שנים עמו, שהסמיכה אינה בפחות משלושה.

ד, ו אין סומכין זקנים בחוצה לארץ, ואף על פי שאלו הסומכין נסמכו בארץ. אפלו היו הסומכין בארץ, והנסמך חוצה לארץ אין סומכין; ואין צריך לומר, אם היו הסומכין בחוצה לארץ, והנסמך בארץ. היו שניהם בארץ סומכין אותו, אף על פי שאינו עם הסומכין במקום אחד; אלא שולחין לו, או בותבין לו שהוא סמוך, ונותנין לו רשות לדון דיני קנסות, הואיל ושניהם בארץ. וכל ארץ ישראל שחזיקו בה עולי מצרים, ראויה לסמיכה.

ד, ז יש לסומכין לסמך אפלו מאה בפעם אחת, ודויד המלך סמך שלושים אלה ביום אחד. ויש להן למנות לכל מה שירצו, לדברים יחידים והוא, שיהיה ראוי לכל הדברים.

ד, ח כיצד: חכם מפלא, שראוי להורות בכל התורה פלה יש לבית דין לסמך אותו ולתן לו רשות לדון, לא להורות באסור והתר, או יתנו לו רשות להורות באסור והתר, לא לדון דיני ממונות, או יתנו לו רשות לזה ולזה, אבל לא לדון דיני קנסות, או לדון דיני קנסות, אבל לא להתיר בכורות במומן, או יתנו לו רשות להתיר גדרים בלבד, או לראות פתמים. וכן כל פיוצא בזה.

ד,ט וכן יש לסומכין לתן רשות עד זמן ולומר לגממה, יש לה רשות לדון או להורות, עד שיבוא הנשיא לבאן, או כל זמן שאין את עמנו במדינת. וכן כל פיוצא בזה.

ד,י חכם מפלא שחיה סומה בעינו אחת אף על פי שהוא ראוי לדיני ממונות אין סומכין אותו לדיני ממונות, מפני שאינו ראוי לכל הדברים. וכן כל פיוצא בזה.

ד,יא הרי שלא היה בארץ ישראל אלא סמוך אחד מושביב שנים בצדו, וסומך שבעים באחד או זה אחר זה; ואחר כך יעשה הוא וחשבעים בית דין הגדול, ויסמכו בתי דיני אחרים.

ד,יב נראין לי הדברים, שאם הסכימו כל החכמים שבארץ ישראל למנות דינין ולסמך אותן הרי אלו סמוכין, ויש להן לדון דיני קנסות, ויש להן לסמך לאחרים. אם כן, למח היה החכמים מצטערין על הסמיכה, כדי שלא יבטלו דיני קנסות מישראל: לפי שישראל מפזרין, ואי אפשר שישכימו בלון ואם היה שם סמוך מפי סמוך, אינו צריך דעת בלון, אלא דין דיני קנסות לכל, שחרי נסמך מפי בית דין. והדבר צריך הכרע.

ד,יג בית דין שנסמכו בארץ ישראל, ויצאו לחוצה לארץ חרי הם דנין דיני קנסות בחוצה לארץ, פדרה שדנין בארץ: שהסנהדרין נוהגת בארץ, ובחוצה לארץ והוא, שיהיו סמוכין בארץ.

ד,יד ראשי גליות שבבבל במקום מלה הן עומדים, ויש להן לרדות את ישראל בכל מקום, ולדון עליהן, בין רצו בין לא רצו: שנאמר "לא יסור שבט מיהודה", אלו ראשי גליות שבבבל. וכל דין הראוי לדון, שנתן

לו ראש גלות רשות יש לו לדון בכל העולם בלון, אף על פי שלא רצו בעלי דינין, בין בארץ בין בחוצה לארץ, אף על פי שאינו דין דיני קנסות.

ד,טו כל דין הראוי לדון, שנתנו לו בית דין שבארץ ישראל רשות לדון יש לו לדון בכל ארץ ישראל ובצורות העומדות על הגבולין, אף על פי שלא רצו בעלי דינין. אבל בחוצה לארץ, אין רשותן מועלת לו לבוא את בעלי דינין: אף על פי שיש לו לדון דיני קנסות בחוצה לארץ, אינו דין אלא למי שרצה לדון אצלו; אבל לבוא את בעלי דינין ולדון להם, אין לו רשות, עד שיטל רשות מראש גלות.

ד,טז מי שאינו ראוי לדון מפני שאינו יודע, או מפני שאינו חנוך, שעבר ראש גלות ונתן לו רשות, או שטעו בית דין ונתנו לו רשות אין הרשות מועלת לו כלום, עד שיהיה ראוי: שהמקדיש בעל מום למזבח, אין קדשה חלה עליו.

הלכות סנהדרין פרק ה

הא אין מעמידין מלה, אלא על פי בית דין שלשבעים ואחד; ואין עושין סנהדרין קטנה לכל שבט ושבט ולכל עיר ועיר, אלא בית דין שלשבעים ואחד. ואין דנין לא את השבט שהדח בלון, ולא את נביא השקר, ולא את פוחן גדול בדיני נפשות, אלא בבית דין הגדול; אבל דיני ממונות, בשלושה.

ה,ב וכן אין נעשה זמן ממרא, ולא עונשין עיר הנדחת, ולא משקין את הסוטה, אלא בבית דין הגדול. ואין מוסיפין על העיר ועל העזרות, ולא מוציאין למלחמת הרשות ולמדידת החלל, אלא על פי בית דין הגדול:

שנאמר "כל הדבר הגדל יביאו אליך".

הג אין דנין דיני נפשות בפחות מעשרים
ושלושה שהן סנדרי קטנה, בין דיני נפשות
אדם בין דיני נפשות בהמה; לפיכך אין דנין
שור הנסקל, ולא בהמה הנרבעת או
הרובעת, אלא בבית דין שלעשרים
ושלושה. אפלו ארי ודב ונמר וברדלם, שהן
תרבות ויש להן בעלים, שהמיתו מיתתן
בעשרים ושלושה. אבל נחש שהמית, אחד
הורג אותו.

הר המוציא שם רע אין דנין אותו תחלה,
אלא בבית דין שלעשרים ושלושה, מפני
שיש בדינו צד לדיני נפשות, שמוא יהיה
הדבר אמת ותפקל חבת. לא נאמנו דברי
הבעל, ובא האב לתבעו בקנס דינו
בשלושה.

הה ומנין שאין דנין דיני נפשות אלא
בעשרים ושלושה: אף על פי שדברי קבלה
הן, הרי הוא אומר "ושפטו, העדה... והצילו
העדה" עדה שופטת, ועדה מצלת. עדה
שופטת והן המחיבין, ועדה מצלת והן
המזכין, ואין עדה פחותה מעשרה הרי
עשרים. ומוסיפין שלושה כדי שיהיה בית
דין שקול, ויהיה בו "אחרי רבים להטות".

הו מבות בשלושה, ואף על פי שאפשר
שימות בשמלקין אותו. עריפת העגלה
בהמשה. עבור השנה בשבעה. עבור החדש
בשלושה. וכל אלו סמוכין כמו שבארנו.

הו דיני קנסות בגון גזלות וחבלות,
ותשלומי כפל, ותשלומי ארבעה וחמשה,
והאונס, והמפתה, וכיוצא בהן אין דנין
אותן אלא שלושה ממחין, והם הסמוכין
בארץ ישראל. אבל שאר דיני ממונות,

בגון הודאות והלואות אינן צריכין ממחה;
אלא אפלו שלושה הדיוטות, ואפלו אחד
ממחה דן אותן. לפיכך דנין בהודאות
והלואות וכיוצא בהן, בחוצה לארץ אף על
פי שאין בית דין שלחוצה לארץ אלהים,
שליחות בית דין שלארץ ישראל עושיין;
ואין להן רשות לדון דיני קנסות בשליחותן.

הח אין דנין בית דין שלחוצה לארץ אלא
דינין המצויין תמיד, ויש בהן חסרון פים
בגון הודאות, והלואות, ומזיק ממון חברו.
אבל דברים שאינן מצויין, אף על פי שיש
בהן חסרון פים בגון בהמה שחבלה
בהחברתה, או דברים המצויין, אבל אין בהן
חסרון פים בגון תשלומי כפל אין דנין אותן
דיני חוצה לארץ.

הט וכן כל הקנסות שקצצו אותן חכמים
בגון תוקע לחברו, וכסופר את חברו,
וכיוצא בהן אין גובין אותן דיני חוצה
לארץ. וכל המשלם חצי נזק אין גובין אותו
דיני חוצה לארץ, חוץ מחצי נזק צרוורות,
מפני שהוא ממון, ואינו קנס.

הי כל הנשום פעכה, אין גובין אותו דיני
חוצה לארץ. לפיכך אדם שחבל בחברו אין
גובין הנזק והצער והפשת שהוא חיב בהן,
דיני חוצה לארץ; אבל שבת ורפוי גובין,
מפני שיש בהן חסרון פים. וכן חורי
הגאונים ואמרו, שמעשים בכל יום לגבות
שבת ורפוי בבבל.

היא בהמה שהזיקה את האדם אין גובין
נזקו דיני חוצה לארץ, מפני שהוא דבר
שאינו מצוי. אבל אדם שהזיק בהמת חברו
משלם נזק שלם בכל מקום, כמי שקרע
כסותו או שפר פליו או קצץ נטיעותיו.

היב וכן בהמה שהזיקה בשן ורגל הואיל והיא מועדת להן מתחלתה הרי זה דבר מצוי, וגובין אותו דיני חוצה לארץ: בין שהזיקה בהמה אחרת בגזן שנתחככה בה, או אכלה פרות שדרפה לאכלן וכיוצא בזה, בין שהזיקה אכלין וכלים, שהיא חייבת עליהן נזק שלם הכל גובין דיני חוצה לארץ. היג אבל אם חיתה תמה והועדה והזיקה, בגזן שנשכה או נגחה או רבצה או בעטה או נגפה אין גובין את הנזק הזה שלם דיני חוצה לארץ, שאין מועד בחוצה לארץ. ואפלו הועד בארץ, ויצא לחוצה לארץ והזיק אין גובין נזקו, מפני שאין זה דבר מצוי.

הירד ומפני מה אין מועד בחוצה לארץ: לפי שצריך להעיד בו בפני בית דין, ואין שם בית דין אלא הסמוכין בארץ. לפיכך אם היו בית דין בחוצה לארץ בשם שהן דיני דיני קנסות בחוצה לארץ, כן מעידין את ההמה בפניהם בחוצה לארץ.

הטו מי שגנב או גזל, גובין ממנו תקרן דיני חוצה לארץ; אבל התוספת, אין גובין אותה. ולא כל המשלם על פי עצמו, גובין ממנו דיני חוצה לארץ: שהרי הפגם והפשת והכפר, משלם אדם על פי עצמו, בגזן שאמר פתיתי בתו שלפלוגי אין גובין אותו דיני חוצה לארץ.

הטו דיני גרמות אינן בקנסות, וגובין אותן ודיני כהן בחוצה לארץ. וכן דין המוסר במזון חברו אף על פי שלא עשה מעשה, גובין אותו דיני חוצה לארץ.

היז מנהג הישיבות בחוצה לארץ אף על פי שאין גובין שם קנס מנדין אותו, עד שיפנים

לבעל דינו או יעלה עמו לדין לארץ ישראל. וכיון שיתן לו שעור הראוי לו, מתירין נדויו, בין שנתפוס בעל דינו, בין שלא נתפוס. וכן אם תפס הנזק שעור מה שראוי לו לטל, אין מוציאין מידו.

היח יחיד שהוא ממחה לרבים אף על פי שהוא דין דיני ממונות יחידים אין הודאה בפניו הודאה בבית דין, ואפלו היה סמוך. אבל השלושה אף על פי שאינן סמוכין, וחרו הן הדיוטות ואין אני קורא בהם אלהים הרי ההודיה בפניהם, הודיה בבית דין.

היט וכן הכופר בפניהם, ואחר כך באו עדים החזק כפרן, ואינו יכול לחזור ולטען כמו שבארנו. כללו שלדבר הרי הן לענין הודאות והלואות וכיוצא בהן, בבית דין הסמוכין לכל הדברים.

הלכות סנהדרין פרק ו

וא כל דין שדן דיני ממונות וטעה אם טעה בדברים הגלויין הידועין, בגזן דינין המפרשין במשנה או בתלמוד חוזר הדין ומחזירין הדבר בשחיה מקדם, ודינין בו בהלכה.

וב ואם אי אפשר להחזיר, בגזן שחלה זה שנטל הממון שלא כדין למדינת הים, או שחיה אדם, או שטמא דבר הטחור, או שחורה בפשרה שהיא טרפה והאכילה לכלבים, וכיוצא בזה הרי זה פטור מלשלם: אף על פי שגרם לחזק, לא נתפזן לחזק.

וג טעה בשקול הדעת, בגזן דבר שהוא מחלקת תנאין או אמוראין, ולא נפסקה הלכה באחד מהן בפרוש, ועשה באחד מהן, ולא ידע שפכר פשט המעשה בכל העולם

בדברי האחר אם היה זה הדין ממחה, ונוטל רשות מראש גלות, או שלא היה נוטל רשות, אבל קבלו אותו בעלי דיניו עליהן הואיל והוא ממחה, חוזר הדין; ואם אי אפשר להחזיר, פטור מלשלם.

וה אחד הנוטל רשות מראש גלות, או הנוטל רשות מבית דין של ישראל בארץ ישראל, אבל לא בחוצה לארץ, כמו שבארנו.

וה היה הטועה ממחה בית דין, ולא נטל רשות ולא קבלו אותו בעלי דיניו עליהן, או שלא היה ממחה, אבל קבלו אותו בעלי דיניו עליהן לדון להן כדין, וטעה בשקול הדעת אם נשא ונתן ביד, מה שעשה עשוי וישלם מביתו. ואם לא נשא ונתן ביד, יחזר הדין; ואם אי אפשר לחזר, ישלם מביתו.

וה אבל מי שאינו ממחה, ולא קבלו אותו בעלי דיניו את על פי שנטל רשות הרי זה בכלל בעלי זרוע, ואינו בכלל הדינין. לפיכך אין דיניו דין, בין טעה בין לא טעה; וכל אחד מבעלי דיניו אם רצה, חוזר ודן בפני בית דין.

וה ואם טעה, ונשא ונתן ביד חייב לשלם מביתו, וחוזר ולזקת מבעל דין זה שנתן לו שלא פהלכה. ואם אין לו להחזיר, או שפטא, או שהאכיל דבר המתיר לפלבים ישלם כדין כל גורם להזיק, שזה מתכוון להזיק הוא.

וה דין שטעה, וחייב שבועה למי שאינו חייב בה, ועשה זה פשרה עם בעל דינו כדי שלא ישבע, ואחר כך ידע שאינו בן שבועה את על פי שקנו מידו על הפשרה, אינה פלום: שלא קבל עליו לתן לו או למחל לו, אלא

כדי שיפטור משובועה שחייבו בה הטועה; וכל קנין בטעות, חוזר. וכן כל פיוצא בזה. וט שנים שנתעצמו כדין אחד אומר גדון כאן, ואחר אומר נעלה לבית דין הגדול שפוא יטעו אלו הדינין ויוציאו ממזון שלא כדין כופין אותו, ודן בעירו. ואם אמר פתכו ותנו לי מאיזה טעם הנתוני, שפוא טעיתם פותבים ונותנין לו, ואחר כך מוציאים ממנו. ואם הצרף דבר לשאל מבית דין הגדול שפירושלים פותבין ושולחין ושואלין, ודינין להם בעירם כפי מה שיבוא בכתב בית דין הגדול.

והי במה דברים אמורים, בשאר הדינין שזה טוען וזה טוען, או בשאמר המלוה גדון כאן וחלוה אומר גלף לבית דין הגדול. אבל אם אמר המלוה גלף לבית דין הגדול כופין את חלוה ועולה עמו, שנאמר "עבד לזה, לאיש מלוה".

והי וכן אם טען זה שהזיקו או גזלו, ורצה הטוען לעלות כופין בית דין שבעירו את הנטען לעלות עמו. וכן כל פיוצא בזה.

והי במה דברים אמורים, בשחיו שם עדים או ראיה לנגזל או לנזק או למלוה; אבל טענה ריקנית, אין מחיבין את הנטען לצאת כלל, אלא נשבע במקומו, ונפטור.

והי וכן הדין בזמן הזה, שאין שם בית דין גדול, אבל יש מקומות שיש בהן חכמים גדולים ממחין לרבים, ומקומות שיש בהן תלמידים שאינן כמותן; אם אמר המלוה, גלף למקום פלוני שבארצו לפני פלוני הגדול, ונרון לפניו כדין זה שכופין את חלוה, והולך עמו. וכה היו מעשים בספרד בכל יום.

הלכות סנהדרין פרק ז

ז, א אחד מבעלי דינין שאמר פלוני ידון לי, ואמר בעל דינו פלוני ידון לי חרי אלו שני הדינין שברר זה אחד וזה אחד, בוררין להן דין שלישי; ושלשתן דנין לשניהן, שמתוך כך יצא הדין לאמתו. אפלו היה האחד שבררו בעל הדין חכם גדול וסמוך, אינו יכול לפוטר את בעל דינו שידון אצל זה, אלא גם הוא בורר מי שירצה.

זב, מי שקבל עליו קרוב או פסול, בין להיותו דין בין להיותו עליו ער, אפלו קבל אחד מן הפסולים בעברה פשני עדים פשרים להעיד עליו, או פשלושה בית דין ממוחין לדון לו בין שקבל על עצמו לאבד זכויותיו ולמחל מה שהוא טוען על פיהם, בין שקבל שיתן כל מה שיטען עליו חברו בעדות זה הפסול או בדיניו אם קנו מידו על זה, אינו יכול לחזור בו; ואם לא קנו מידו, יש לו לחזור בו עד שיגמר הדין. נגמר הדין, והוציא הממוזן בדין זה הפסול או בעדותו אינו יכול לחזור בו.

זג, וכן מי שנתחייב לחברו שבועה בבית דין, ואמר לו השבע לי בחיי ראשך והפטר, או השבע לי בחיי ראשך ואני אתן לך כל מה שתטען אם קנו מידו, אינו יכול לחזור בו; ואם לא קנו מידו, יש לו לחזור בו עד שיגמר הדין. נגמר הדין, ונשבע כמו שאמר לו אינו יכול לחזור בו, וחייב לשלם.

זד, והוא הדין למי שנתחייב שבועת הסת, והפכה אם קנו מידו, או אם נשבע זה שנהפכה עליו אינו יכול לחזור בו. והוא הדין למי שלא היה חייב שבועה, ואמר אני אשבע לך שבועה חמורה אם קנו מידו, אינו

יכול לחזור בו; ואם לא קנו מידו אף על פי שקבל בבית דין חוזר, עד שיגמר הדין וישבע.

זה, מי שנתחייב בדין, והביא עדים או ראיה לזכותו סותר את הדין, וחוזר הדין: אף על פי שכבר נגמר הדין, כל זמן שהוא מביא ראיה, סותר.

זו, אמרו לו הדינין, כל ראיות שיש לך הבא מפאן ועד שלושים יום אף על פי שהביא ראיה לאחר שלושים יום, סותר את הדין: מה יעשה לא מצא פתוח שלושים יום, ומצא לאחר שלושים יום.

זי, אבל אם סתם את טענותיו, אינו סותר. ביצה: אמרו לו יש לך עדים, אמר אין לי עדים, יש לך ראיה, אמר אין לי ראיה, ודנו אותו, והיבוחו בין שראה שנתחייב, אמר קרבו פלוני ופלוני והעידונו, או שהוציא ראיה מתוך אפנהדו אין זה פלוס, ואין משגיחין על עדיו ולא על ראיתו.

זכ, כמה דברים אמורים, פשהיתה הראיה אצלו והעדים עמו במדינתה. אבל אם אמר אין לי עדים ואין לי ראיה, ולאחר מפאן באו לו עדים ממדינת חים, או שהיתה החמת שלאביו שיש בה השטרות מפקדת ביד אחרים, ובא זה שהפקדון אצלו והוציא לו ראיתו חרי זה מביא וסותר.

זט, ומפני מה סותר מפני שיכול לטען ולומר, זה שאמרתי אין לי עדים ולא ראיה, מפני שלא היו מצויין אצלי. וכל זמן שיכול לטען ולומר, מפני כך וכך אמרתי אין לי עדים ואין לי ראיה, והיה ממש בדבריו חרי זה לא סתם טענותיו, וסותר.

זי, לפיכך אם פרש ואמר, אין לי עדים כלל,

לא הנח ולא במדינת הים, ולא ראיה כלל, לא בידי ולא ביד אחרים אינו יכול לסתור. זיא בפה דברים אמורים, בגדול שנתחייב והביא ראיה ועדים אחר שפתם טענותיו. אבל יורש שהיה קטן כשמת מורישו, ובאו עליו טענות מחמת מורישו אחר שהגדיל, ואמר אין לי עדים ואין לי ראיה, ואחר שיצא חייב מבית דין אמרו לו אחרים, אנו יודעין לאביך עדות שתסתר בה דין זה, או אמר לו אחד, מורישך הפקיד אצלי ראיה זו הרי זה מביא מיד וסותר: שאין היורש הקטן, יודע כל ראיות מורישו.

זיב מי שקנו מידו שאם לא יבוא ביום פלוני וישבע, יהיה חברו נאמן בטענותיו ויטל כל מה שטען בלא שבועה, או שאם לא יבוא ביום פלוני וישבע ויטל, אפר את זכותו ואין לו פלום ויפטר חברו, ועבר היום, ולא בא נתקמו התנאים, ואברה זכותו. ואם הביא ראיה שהיה אנוס באותו היום, הרי זה פטור מקנין זה; וישבע בפשיטתו חברו, כשהיה מקדם. וכן כל ביצוע בזה.

הלכות סנהדרין פרק ח

הא בית דין שנחלקו, מקצתן אומרים זכאי ומקצתן אומרים חייב הולכין אחר הרב, וזו מצות עשה שלתורה: שנאמר "אחרי רבים להטות".

הב בפה דברים אמורים, בדיני ממונות, ובשאר דיני אסור והתר, וטמא וטהור, וכיוצא בהן. אבל בדיני נפשות אם נחלקו בזה החוטא אם יחרג, או לא יחרג אם היו הרב מוספין, זכאי; ואם היו הרב מחיבין אינו נחרג, עד שיהיו המחיבין יתר על

המוספין שנים.

הג מפי השמועה למדו, שעל זה הזהיר בתורה ואמר "לא תהיה אחרי רבים, לרעת". פלומר אם היו הרב נוספין לרעה, לחרג לא תהיה אחריהם, עד שיטו הטיה גדולה ויוסיפו מחיבין שנים: שנאמר "לנטות אחרי רבים להטות" הטותף לטובה, על פי אחד; ולרעה, על פי שנים. וכל אלו הדברים, קבלה הם.

הרי בית דין של שלושה שנחלקו שנים אומרים זכאי ואחד אומר חייב, הרי זה זכאי; שנים אומרים חייב ואחד אומר זכאי, הרי זה חייב. אחד אומר זכאי ואחד אומר חייב, ואחד אומר איני יודע, או שאמרו שנים זכאי או חייב, והשלישי אומר איני יודע יוסיפו שנים.

הה נמצאו חמשה נושאים ונותנין בדבר: אמרו שלושה מהם זכאי ושנים חייב, הרי זה זכאי; אמרו שלושה חייב ושנים זכאי, הרי זה חייב; אמרו שנים זכאי ושנים חייב, ואחד אומר איני יודע מוסיפין שנים.

הו אבל אם אמרו ארבעה זכאי או חייב, ואחד אומר איני יודע, או שאמרו שלושה זכאי ואחד חייב, ואמר אחד איני יודע בין שהיה זה שאמר איני יודע הוא שאמר איני יודע בתחלה, בין שאמר אחר הולכים אחר הרב. היו מחצה למחצה, ואחד אומר איני יודע הרי אלו מוסיפין שנים אחרים; וכן אם נסתפק הדבר מוסיפין והולכין, עד שבעים ואחד.

הז הגיעו לשבעים ואחד אמרו חמשה ושלושים חייב וחמשה ושלושים זכאי, ואחד אומר איני יודע נושאים ונותנין עמו עד

שִׁיחֹזֵר לְדַבְרֵי הַצֵּד הָאֶחָד, וְנִמְצָאוּ שְׂשָׁה וּשְׁלוּשִׁים מִזְכִּינֵי אֹ מַחְיִבִין. וְאִם לֹא חֹזֵר, לֹא הוּא וְלֹא אֶחָד מֵהֶן חָרִי הַדְּבָר סִפְקָה, וּמַעֲמִידִין אֶת הַמִּמּוֹן בְּחֻזְקַת בְּעָלָיו.

ה, ח פל מי שאמר איני יודע צריף לתן טעם לדבריו, ולהודיע מאיזה טעם בא לו הספק, בדרך שמראה המזכה מאיזה טעם מזכה, והמחייב מאיזה טעם מחייב.

הלכות סנהדרין פרק ט

ט, א סנהדרי שפתחו בלן בדיני נפשות תחלה, ואמרו בלן חייב חרי זה פטור: עד שיהיו שם מקצת מזכין שיהפכו בזכותו, וירבו המחייבין, ואחר כך יתרה.

ט, ב סנהדרי קטנה שנחלקו בדיני נפשות שנים עשר אמרים זכאי, ואחד עשר אמרים חייב חרי זה זכאי. שנים עשר אמרים חייב, ואחד עשר אמרים זכאי, או שאמרו אחד עשר זכאי ואחד עשר חייב, ואחד אמר איני יודע, אכלו שנים ועשרים מזכין או מחייבין, והאחד אמר איני יודע יוסיפו שנים.

ט, ג זה שאמר איני יודע חרי הוא כמי שאינו, שהרי אינו חוזר ומלמד חובה, ונמצאו אחר התוספת ארבעה ועשרים, הוין מזה המסתפק. אמרו שנים עשר זכאי, ושנים עשר חייב חרי זה זכאי. אחד עשר אמרים זכאי, ושלושה עשר אמרים חייב אף על פי שהאחד מן הראשונים אמר איני יודע חרי זה חייב, שהרי המחייבין רבו בשנים.

ט, ד אמרו שנים עשר זכאי, ושנים עשר חייב, ואחד אמר איני יודע מוסיפין שנים אחרים. וכן מוסיפין והולכין, עד שירבו

המזכין אחד ויהיה זכאי, או ירבו המחייבין שנים או יתר ויהיה חייב. היו אלו כנגד אלו ואחד אמר איני יודע, או שהיו המחייבין יתר אחד בלבד מוסיפין והולכין, עד שבאים ואחד.

ט, ה הגיעו לשבועים ואחד ושלושים אמרים זכאי, וחמשה ושלושים אמרים חייב זה זכאי. ששה ושלושים אמרים חייב, וחמשה ושלושים אמרים זכאי דנין אלו כנגד אלו עד שיראה אחד מהן דברי חברו, ומזכין אותו או מחייבין אותו. ואם לא ראה גדול שפדנין אמר נזדקן חדין, ופוטרין אותו.

ט, ו חמשה ושלושים אמרים חייב וחמשה ושלושים אמרים זכאי, ואחד אמר איני יודע פוטרין אותו. ארבעה ושלושים אמרים זכאי, וששה ושלושים אמרים חייב, ואחד אמר איני יודע חייב, המחייבין שנים.

ט, ז בית דין הגדול שבאה להן מחלקת, בין בדיני נפשות בין בדיני ממונות, בין בדין מדיני תורה אין מוסיפין עליהן, אלא דנין אלו כנגד אלו, והולכין אחר הרב שלהן. ואם בדין אחד מן הנהרגין בפניהם נחלקו דנין אלו כנגד אלו, עד שיפטרנו אותו או יתחייב.

16 NOV	ראשון Sunday	כה 25	בבלי: זבחים סג ירושלמי: נדרים כב תוספתא: אהלות יז נ"ך: מלאכי א רמב"ם: סנהדרין ג	6:45..... נץ החמה 9:12..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:01..... סו"ז תפלה - גר"א 5:49..... צה"כ לשיטת ר"ת	5:32..... עלות השחר 8:36..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:37..... סו"ז תפלה - פג"א 4:36..... שקיעה

17 NOV	שני Monday	כו 26	בבלי: זבחים סד ירושלמי: נדרים כג תוספתא: אהלות יח נ"ך: מלאכי ב רמב"ם: סנהדרין ד	6:46..... נץ החמה 9:12..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:02..... סו"ז תפלה - גר"א 5:49..... צה"כ לשיטת ר"ת	5:33..... עלות השחר 8:36..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:38..... סו"ז תפלה - פג"א 4:36..... שקיעה

18 NOV	שלישי Tuesday	כז 27	בבלי: זבחים סה ירושלמי: נדרים כד תוספתא: נגעים א נ"ך: מלאכי ג רמב"ם: סנהדרין ה	6:47..... נץ החמה 9:13..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:02..... סו"ז תפלה - גר"א 5:48..... צה"כ לשיטת ר"ת	5:34..... עלות השחר 8:37..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:38..... סו"ז תפלה - פג"א 4:35..... שקיעה

19 NOV	רביעי Wednesday	כח 28	בבלי: זבחים סו ירושלמי: נדרים כה תוספתא: נגעים ב נ"ך: משלי א רמב"ם: סנהדרין ו	6:48..... נץ החמה 9:14..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:03..... סו"ז תפלה - גר"א 5:47..... צה"כ לשיטת ר"ת	5:35..... עלות השחר 8:38..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:39..... סו"ז תפלה - פג"א 4:34..... שקיעה

20 NOV	המישי Thursday	כט 29	בבלי: זבחים סז ירושלמי: נדרים כו תוספתא: נגעים ג נ"ך: משלי ב רמב"ם: סנהדרין ז	יום כפור קטן	
				6:49..... נץ החמה 9:15..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:03..... סו"ז תפלה - גר"א 5:47..... צה"כ לשיטת ר"ת	5:36..... עלות השחר 8:39..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:39..... סו"ז תפלה - פג"א 4:34..... שקיעה

21 NOV	ששי Friday	א 1	בבלי: זבחים סח ירושלמי: נדרים כז תוספתא: נגעים ד נ"ך: משלי ג רמב"ם: סנהדרין ח	ראש חודש כסלו Rosh Chodesh Kislev	
				6:50..... נץ החמה 9:15..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:04..... סו"ז תפלה - גר"א 5:46..... צה"כ לשיטת ר"ת	5:37..... עלות השחר 8:39..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:40..... סו"ז תפלה - פג"א 4:33..... שקיעה

Candle Lighting 4:15 הדלקת הנרות

22 NOV	שב"ק Shabbos	ב 2	בבלי: זבחים ט ירושלמי: נדרים כח תוספתא: נגעים ה נ"ך: משלי ד רמב"ם: סנהדרין ט	תולדות	
				6:51..... נץ החמה 9:16..... סו"ז קר"ש - גר"א 10:04..... סו"ז תפלה - גר"א 5:45..... צה"כ לשיטת ר"ת	5:38..... עלות השחר 8:40..... סו"ז קר"ש - פג"א 9:40..... סו"ז תפלה - פג"א 4:32..... שקיעה

Shabbos Ends 5:45 זמן מוצ"ק

מֵעַן קָעַן דְּעַרְקָעִנְעֵן וְאִס דְּעַר מְעַנְטִשׁ אִיז, וְעֵן מְעַן קוֹקֵט צו וְעֵמְעֵן דְּעַר מְעַנְטִשׁ אִיז מְקוּרָב.
(סַרְר הַמְדוּת אוֹת צְדִיק סִימָן צ"ח)